

МИСИЛЬСИЗ ОРЪНЕК ШАХСИЕТ

Ҳазрети
Мухаммед
Мустафа

-салому алайхи ва салот-

Осман Нурий ТОПБАШ

Азырлагъан
Асадуллах Т. Баиров

Муаррир: Энвер Къуртумер

Китап, Къырым Мусульманлары Диний Идареси тарафындан тас-
дыкъланып, медресе талелелери, имамлар ве динимиз эсаслары-
ны огренмеге истеген ватандашларымызгъа тевсие этиле.

© Китапнынъ бутюн хакълары сакълыдыр.

**Китап Къалай медресесининъ къол тутувынен
азырланды.**

Адрес: АРК, Джанкойский р-н, с. Майское, ул. Гаспринского, 1.
Тел / Факс: 8 (06564) 50 691, **Моб. Тел:** 8 063 452 94 72.

МИСИЛЬСИЗ ОРЪНЕК ШАХСИЕТ

Хазрети
МУХАММЕД
МУСТАФА

-салляллаху алейхи ве селлем-

Осман Нури Топбаш

Симферополь - 2008

Аллах, Ресули Экрем эфендимизни шойле такъдим эте:

«Сени анджакъ алемлерге рахмет оларакъ ёлладыкъ». (эль-Энбия, 107)

«Эй, Пейгъамбер! Биз сени, акъикъатен бир шаат, бир мужделейиджи ве бир тенбиеджи оларакъ ёлладыкъ. Аллахнынъ изнинен, бир даветчи ве нур сачкъан бир къандиль оларакъ (ёлладыкъ)». (эль-Ахзаб, 45-46)

«(Эй Ресулим!) Ич шубесиз, сен ичюн битмеген-тюкенмеген бир муяфат бар. Ве сен, эльбетте юдже бир ахлякъ узериндесинъ». (эль-Къалем, 3-4)

«Ант олсун ки, Ресулюллах, сиз ичюн, Аллахкъа ве Ахирет кунюне къавушмакъны умют эткенлер ве Аллахны чокъ зикр эткенлер ичюн, гузель бир орьнектир». (эль-Ахзаб, 21)

«Эй, иман эткенлер! Аллахкъа итаат этинъ, Пейгъамберге итаат этинъ. Ишлеринъизни бошуна чыкъарманъ». (Мухаммед, 33)

«Ким Аллахкъа ве Ресулине итаат этсе, иште, олар Аллахнынъ озьлерине лютфлерде булунгъан пейгъамберлер, сыддыкълар, шейтлер ве салих кишилерненберабердир. Буларнегузельаркъадаштыр!»
(эн-Ниса, 69)

«Аллах ве мелеклери Пейгъамберге чокъ салават кетириллер. Эй, муминлер! Сиз де онъа салават кетиринъ ве там бир теслимиетнен селям беринъ». (эль-Ахзаб, 56)

СЁЗ БАШЫ

Хабибуллах (Аллахнынъ севгилиси) сыфаты иле бутюн пейгъамберлернинъ таджы олгъан Мухаммед Мустафа - салляллаху алейхи ве селлем-ге уммет олмакъ шерефини бизлерге насип эткен юдже Мевлямызгъа сонъсуз хамд ве сеналар олсун!..

О мисли олмагъан орьнек шахсиетинен бутюн инсанлыккъа эбедий сеадет ёлунда солмайджакъ бир хидает ве акъикъат нуру олгъан Кунешлер Кунеши, эфендимиз, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-ге де сонъсуз саят ве селям олсун!..

Аллах, Оны, инсаниетнинъ энъ фитнели девиринде Пейгъамбер оларакъ ёллады. Аллах, Оны, дюньянынъ зулум ве къаранлыкълар ичинде богъулгъан бир девирде, къаранлыкълар ичинде къалгъан сайысыз йылдызларны, айларны ве кунешлерни текрар нурландыргъан бир нур оларакъ эдие этти. Вахшийлик, исьян ве гъафлет мевзусунда айванлардан даа бетер олгъан бир джахилийе джемиетининъ къаранлыкъ геджесине уфукъта догъгъан бир Суреия йылдызы киби Аллах Оны бизлерге бахшыш этти.

Яни юдже Аллах, Пейгъамберимизни, джанлы я да джансыз бутюн варлыкъларгъа: ташларгъа, топракъкъа, озенлерге, денъизлерге, ерге ве кокке, замангъа ве мекянгъа, хусусан да инсан огълуна бир рахмет оларакъ лютф этти. Оны, берекет, хидает, мерхамет, шефкъат ве къуртулыш весилеси япти.

Бу рахмет, ойле бир рахмет ки, эр варлыкь Онынъ урьметине яратылгъан ве Онъа муаббети нисбетинде Аллах къатында къыймет кореджектир.

Бу рахмет, ойле бир рахмет ки, Онынъ шефкъат ве мерхамети бутюн инсаниетни, атта бутюн варлыкъларны къушаткъандыр.

Бу рахмет, ойле бир рахмет ки, Аллах тарафындан бутюн акъылларгъа ве гонъюллерге эбедий бир аят суву ве сонъсуз фейиз ве берекет менбаасы оларакъ ихсан этильгендир.

Бу рахмет, ойле бир рахмет ки, Онынъ васытасынен сонъсуз хидает рехбери олгъан Къуран икрам этильгендир.

Бу рахмет, ойле бир рахмет ки, Рахман ве Рахим олгъан Аллах Оны энъ чокъ севген, «Хабибим» деген ве Онъа мирджны насип эткендир.

Бу рахмет, ойле бир рахмет ки, о олмаса эди, бутюн алем кимсесиз чёллерге чевирилир эди.

Бу рахмет, ойле бир рахмет ки, эр шейнинъ яратылышы Онынъ нурунен башлагандыр.

Бу рахмет, ойле бир рахмет ки, не ерде бир гузеллик бар олса, Ондан бир акистир. Онынъ урьметине яратылгъандыр. Алемде не къадар чичек ачса, эписи Онынъ нурундандыр! О олмаса эди, ич бир шей олмаз эди. О бар ки, биз де Онынъ ичюн бармыз. О, ич солмагъан, аксине вакъыт кечкендже тазелешкен иляхий бир гъоньдждир.

Бу рахмет, ойле бир рахмет ки, Онынъ къыйметини ве къадрини Аллах Таала Озю анълата. Эм де Онъа саяят кетиррек...

Бутюн алемлер, керчек сеадетке бу истисна рахмет весилесинен къавушты. Джаиллик ичинде, исян думанларынен богъулгъан инсанлыкъ, Онынъ косътерген илим, ирфан

ве акъикъат къапыларындан кениш коклерге къанат ачты ве тазе нефес алмагъа башлады. Таш киби къатып къалгъан виджданлар, Онынъ мубарек эллеринде хамыр киби олды. Кирли ве тотлу къальплер, Онынъ тер-темиз чокърагъында ювулды ве нурнен толугъа севда мекянлары олды.

Меселя, хидаеттен¹ эвель эфиопиялы Вахши, къан ичкен, джанавар рухлу бир адам эди. Факъат Пейгъамберимизнынъ юдже тербиесине теслим олгъан сонъ, козю яшлы бир сахаби олды. Онынъ киби даа нидже инсанлар, Ислямдан эвель пек чокъ фена сыфатларгъа саип олып, руханий бир олюм ичинде эдилер. Анджакъ даа сонъра, Пейгъамберимизнинъ хидает чокърагъындан ичип, эбедий тириликке къавуштылар. Эписи де «Азрет» унванынен аныълмагъа ляйыкъ бир юджеликке наиль олдылар.

Бу мисаллерден шуны коремиз ки, эфендимиз -саллялау алейхи ве селлем-, Аллахнынъ яраткъан энъ буюк иляхий санаат муджизесидир. Эм корюнген, эм корюнмеген джеэттен ойледир. О, энъ мукеммельдир, энъ керемлидир ве энъ севгилидир. Инсаниет тарихында, акъикъатны темсиль эткен салихлер, эвлиялар, акимлер ве джангирлер, анджакъ О Орьнек инсандан бирер акистир. О Орьнек инсандан бирер парчадыр. О Кунештен акис эткен бир айдыр. Зира О, бутюн алемлерге, юдже Яратыджынынъ рахмети, лютфи ве эдиесидир.

Бунунъ ичюн, Аллахкъа якълашмакъ ве Онынъ ризасыны къазанмакънынъ ёлу, Онъа олгъан муаббет ве багъылыкътан кечер. Бу акъикъатны Аллах шойле беян эте:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

1 - Хидает – догъру ёл, Ислям дини.

«(Ресулим!) Де ки: Эгер Аллахны севсенъиз, манъа уй-уныъиз ки, Аллах да сизни севсин ве гунахларынъызны багъышласын. Аллах сонъ дередже багъышлайыджы ве мерхаметлидир». (Ал-и Имран, 31)

Аллахкъа иман эткен ич бир къул бу акъикъаткъа къайдсыз къаламайджакътыр. Аетте кечкени киби;

Аллахкъа севгининъ еяне ёлу – Аллах Ресулине таби олмакътыр, Онъа багълы къалмакътыр. Акси алда иман, иман сайылмаз. Аллахкъа кендисини севдирмекнинъ башкъа бир ёлу ёкътыр. Чюнки Аллах инсанны севмесе, къулнынъ не иманы, не де бутюн япкъанлары онъа файде бермез.

О алда аятымызнынъ ве гонъюлимизнинъ меркезинде эр вакъыт Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем олмалы. Онынъ истисна орнек шахсиети, табиятымызнынъ еяне мимары олмалы.

Бунынъ ичюн энъ буюк ихтияджымыз, Пейгъамберимизни даа якъындан танымакъ... Оны якъындан идрак этмек... Онынъ алгъан нефеслерини алып башлагъангъа къадар... Къальбимизнинъ набызлары, Онынъ къальбинен бутюнлешкенге къадар... Асхабы кирам киби... Багъыры яныкъ пейгъамбер ашыкълары киби...

Биз аджизлер ичюн Онъа ляйыкъ олмасакъ биле, ич олмаса о ёлда олмакъ биле буюк бахтиярлыкътыр. Зира Онынъ мисильсиз шахсиетинден бир парча алмакъ биле эбедий къуртулышкъа весиле ола билир.

Бунынъ ичюн, Онынъ юдже шахсиетини даа якъындан танымакъ макъсадынен элинъиздеки бу аджизане эсерни къалемге алмагъа чалыштыкъ. Башкъа китапларымызда, Эфендимиз -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ юдже шахсиети иле алякъалы оларакъ язгъанымыз малюматларны бир нетидже оларакъ такъдим этмеге чалыштыкъ..

Бизим вазифемиз, беляларгъа богъулгъан бу ахыр заман девиринде, Пейгъамберимизнинъ алемлерге кетирген сонъ-суз рахмет ве сеадетини, о девирден бу девирге, копюрлер киби ташымакътыр. О, энъ зирве яшайыш тарзыны бутюн инсаниетке энъ гузель шекильде танытмакъ борджумыздыр. Хусусан да арекетлеримизнен Оны энъ гузель шекильде темсиль эте бильмек, бизим ичюн энъ буюк шерефтир...

Шаир буны не гузель сёйлей:

*Барлыгъынъ кунъ киби энъ беррагъы, энъ догърусыдыр,
Бу себепнен элининъ ырмагъы, энъ татлы сувдыр!...
Энъ мутаххар, О не халис.. инсанларнынъ энъ темизи,
Онъа я Раб, лекесиз эйле бизим джюмлемизни!...*

(Сейри)

Аллах, джюмлемизни Онынъ мисильсиз орьнек шахсиетине якълаштырсын! Гонъюллеримизни, Онъа ашкъ сарайы алына кетирсин! Онъа багълылыкъ ве теслимиетке даир такъва имтианымызда бизлерни мувафакъиетли эйлесин ве бойледже иляхий муаббет ве разылыкъкъа къавуштырсын!

Амин²...

2 - Бу китапнынъ азырланмасында эмеги олгъан къыйметли талебел - римизнинъ гъайретлери садакъа-и джарие олмасыны Аллахтан нияз этем.

Биринджи Болюк

- Мисильсиз орьнек шахсиет
- Усве-и Хасене / Энъ гузель орьнек

Мисильсиз орьнек шахсиет
Хазрети МУХАММЕД МУСТАФА
-салляллаху алейхи ве селлем-

Пейгъамберлер тарихы ве такъвими, ильк варлыкъ олгъан «Нур-и Мухаммедий»нинъ ильк инсангъа эдие этильмесинен башлады; «джисманиет-и Мухаммедий»нинъ дюнья алеминде кельмесинен де битти. Яни бу юдже нур, энъ темиз ве энъ шерефли сойлардан кечип Хазрети Абдуллахкъа къадар кельди, Амине Хатуннынъ хамилелиги иле бирликте Хазрети Абдуллахнынъ алнындан, Варлыкъ Нуруны ташыгъан бу бахтлы анагъа накъл олду ве сонъунда асыл саиби олгъан Алемлернинъ эфендисине кечти.

Кяинат, Расулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-эфендимизнинъ нурундан мейдангъа кельди. Кяинаттаки бинъ-бир тюрю нагъыш ве иляхий къудрет акъымлары, Онынъ нурундан бирер тебессюмдир. Адем -алейхисселямнынъ топрагъына Ресулюллахнынъ топрагъындан бир насип къойулгъаны ичюн, Адем -алейхисселямнынъ тевбеси къабул этильди. Хадис-и шерифте буйурылгъаны киби:

«Адем -алейхисселям- зелле (къабаат) ишлеп дженнеттен чыкъарылгъаны вакъыт, хатасыны анълап:

«—Я Рабби! Мухаммед акъкъы ичюн мени багъышла», - деди. Аллах Таала:

«—Эй Адем! Мен даа Мухаммедни яратмадым, сен Оны не ерден билесинъ?» - буюрды.

Адем -алейхисселям-:

«—Я Рабби! Сен мени яратып, манъа рухунъдан уфлегенинъ вакъыт башымны котердим ве аршнынъ диреклери

узеринде «Ля иляхе илляллах, Мухаммедур-Расулюллах» джумлесини корьдим. Бильдим ки, Сен, озь исминь иле берабер анджак энъ севимли кьулуньнынъ исмини анъарсын!»- деди.

Бунунъ узерине Аллах Таала:

«—Догъру сёйлединъ, эй Адем! Акъикъатен О, Манъа коре яратылгъанларнынъ энъ севимлисидир. Онынъ акъкы ичюн манъа дуа эт. (Мадамки дуа эттинъ), Мен де сени багъышладым. **Шаёт Мухаммед олмаса эди, сени яратмаз эдим!**»- буюрды.»³

Иште Хазрети Адем -алейхисселям-, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимиз урьметине Аллахтан афу тиледи; Аллах да оны афу этти. О юдже Ресульнинъ нуру, Ибрахим -алейхисселям-нынъ несиLINE накъил олды, атеш онъа салкъынлыкъ ве селямет олды. О юдже нур, Исмаил -алейхисселям-гъа кечкендже, намына коклерден кьурбанлыкъ бир кьочкяр эндирилди.

Корюльгени киби пейгъамберлер де Онынъ акъкы ичюн иляхий рахметтен фајдаландылар. Атта Онъа таби олманынъ берекетине эрмек ичюн онъа уммет олмакъ истедилер. Месея, Хазрети Муса -алейхисселям- бойле пейгъамберлердендир:

Къатаде бин Нуман -радияллаху анх- накъил эткен хадисинде Хазрети Муса -алейхисселям- шойле деди:

«—Я Рабби! Манъа берген левхаларда, инсанлар арасындан чыкъарылгъан, эйиликни эмир эткен ве яманлыкъларны ясакълагъан энъ хайырлы бир умметтен сёз этильгенини корьдим. Аллахым, олар меним умметим олсун!»

3 - Бу китапнынъ азырланмасында эмеги олгъан кыйметли талебел - римизнинъ гъайретлери садакъа-и джарие олмасыны Аллахтан нияз этем.

Аллах Таала:

«—Олар, Ахмеднинъ умметидир»,- буюрды.

Муса -алейхисселям-:

«—Раббим! Левхаларда дюньягъа энъ сонъ, дженнетке исе ильк оларакъ киреджек бир умметтен бахс этиле. Оларны меним умметим эйле!»- деди.

Аллах Таала:

«—Олар, Ахмеднинъ умметидир»,- буюрды.

Муса -алейхисселям-:

«—Я Рабби! Левхаларда бир умметтен бахс этиле ки, оларнынъ Инджиллери (китаплары) кокюслериндедир, эзберден окъурлар. Албуки, олардан звельки умметлер китапларыны юзюнден окъур эдилер, китаплары гъайып олгъанда да ондан ич бир шей хатырлап оламай эдилер. Шубесиз Сен бу умметке даа звель ич бир умметке бермеген бир эзберлеме ве муафаза этме къувети бердинъ. Аллахым, оларны меним умметим эйле!»- деди.

Аллах Таала:

«Олар, Ахмеднинъ умметидир»,- буюрды.

Хазрети Муса:

«—Раббим! Левхаларда, эм звельки китапларгъа, эм де сонъ китапкъа иман эткен, эр тюрлю бозгъунлыкънен, тек козьлю ве яланджы деджалнен дженк эткен бир уммет анъылыр. Оны меним умметим эйле!»- деди.

Аллах Таала:

«О, Ахмеднинъ умметидир»,- буюрды...

Муса -алейхисселям-:

«—Раббим! О левхаларда ойле бир уммет анъылмакъ-таки, олардан бириси бир эйилик япмагъа ниет этип те оны япамаса, онъа бир севап язылыр, япса 10 дан 700

къатына къадар севап берилир. Оларны меним умметим эйле!», - деди.

Аллах Таала:

«Олар, Ахмеднинъ умметидир», - буюрды...

Бунынъ узерине Муса -алейхисселям-, элиндеки левхаларны бир кенаргъа ташлап:

«—Аллахым! Мени де Ахмеднинъ умметинден эйле!» - деп ялварды.⁴

Бойледже, хидает реберлери олгъан небилер, алемлерге рахмет оларакъ ёлланылгъан Хазрети Мухаммед Мустафа -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ кельмесининъ бирер муждеджиси эди...

Ниает бекленген нур, милядий 571 йылы, 12 Рабиульэвель базарэртеси сабасы, кунеш догъмадан эвель алемге кельди. Абдуллах ве Аминенинъ къучагъына бутюн заман ве мекялларны шеревлендирди.

Онынъ кельмесинен Аллахнынъ рахмети джошып ташты. Саба ве акъшамларнынъ ренклери денъишти. Дуйгъулар теренлешти. Сёзлер, субетлер, лезетлер кенишледи; эр шей айры бир мана, айры бир инджелик къазанды. Путлар сарсылып ерге девирильди. Кисралар диярындаки Медайин сарайларынынъ диреклери ве къуллелери йыкъылды. Саве голю къуруды. Гонъюллер фейз ве берекет иле толды. Бу берекет, бутюн кяинатны яни бутюн заман ве мекялларны къушатты.

Шает бутюн фазилетлерни кендисинде топлагъан Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- дюньяны шеревлендирмесе эди, инсанлар, къыяметке къадар зулум

4 - Табери, Джамиу-ль беян ан тевили айи ль Къуран, Бейрут 1995, IX, 87-88; Ибн-и Кесир, Тефсир-уль Къура-иль Азим, I-IV, Бейрут 1988, II, 259, (Араф, 154 тефсиринаде).

ве вахшийлик ичинде къалыр, кучьсюзлер кучьлюернинъ эсири олур эди. Дюнья залимлерге ве кучьлюерге къалыр эди. Шаир буны не гузель ифаде эте :

Я Ресулюллах, эгер Сен кельмесе эдинъ алемге,
Гуллер ачмаз, бульбуль отьмез, меджхул эсма Адемге
Варлыкънынъ манасы къалмаз гъаркъ олур эди матем-ге!..

Пейгъамберимиз бутюн омюр бою акъылгъа кельмейджек къыйынджылыкъларгъа къатланып, зулумны дагъытты ве путларны къырды. Хазрети Мевляна -къуддесе сиррухда, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-ге не къадар миннет дуймамыз керек олгъаныны шойле ифаде эте:

«Эй бугунъ мусульман олгъан инсан! Эгер Хазрети Ахмед -алейхиссаяту весселям- гъайрет косътерип путларны къырмаса эди, шимди сен де аталарынъ киби путларгъа тапар эдинъ».

Медениеттен узакъ ве джаиль бир джемиет ичинден чыкъкъан бу **умми**⁵ **инсан**, ортагъа койгъан илим ве икметлернен озъ деврининъ инсанларыны аджиз ташлагъаны киби къыяметке къадар ич бир вакъы етешилмейджек бир муджизе дерьясы иле кельди. Бу шунынънен де сабиттирки, Къуран-и Керимнинъ, кечмиштеки тарихий адиселерден ве келеджекте оладжакъ шейлерден бахс этмеси, бир чокъ илим ве фен меселелерине токъунмасына рагъмен, 1400 йылдан берли ич бир араштырма Оны яланлаямады. Албуки, бугунъ биле дюньянынъ энъ мешур энциклопедиялары, эр йыл бир иляве джылт чыкъарып, кенди хаталарыны догърултмагъа меджбур олалар.

О етим ве умми Пейгхамбер, инсанлардан дерс алмады. О бутюн бешериетке кѳуртарыджы оларакъ, гъайып алемининъ терджиманы ве Аллах мектебининъ оджасы оларакъ кельди.

Хазрети Муса чокъ укюмлер кетирген эди. Хазрети Давуд, Аллахкъа дуа ве ялварувы иле мешур эди. Хазрети Иса, инсанларгъа гузель ахлякъны ве зухдны⁶ огретмек ичюн ёлланылгъан эди. Ислям Пейгхамбери Хазрети Мухаммед Мустафа -салляллаху алейхи ве селлем- исе, буларнынъ джюмлесини кетирди: Укюмлер къойды. Нефисни темизлеп хулюс юрекнен Аллахкъа дуа этмени огретти. Энъ гузель ахлякъны бильдирди ве яшайышы иле нумюне олды. Дюньянынъ алдатыджы гузеллигине алданмамакъны тевсие этти. Кыскъасы, бутюн пейгхамберлернинъ кучъ ве вазифелерининъ эписини кендисинде топлады. Сой ве эдеп темизлиги, гузеллик ве кемал сеадети, Онда топлангъан эди.

Къыркъ йыл джаиль бир джемиет ичинде яшады. Сонърадан ортагъа къояджакъ мукеммель шартлардан чокъуны халкъы бильмез эди. Бир девлет реиси, бир ваазджы, бир хатип оларакъ билинмей эди. Буюк бир къомутан олгъанындан сёз этмек шойле турсын, сырадан бир аскер оларакъ биле билинмей эди.

Факъат ич шубесиз Онынъ къыркынджы яшы, инсанлыкъ ичюн энъ буюк дёнюм нокътасы олды.

Онынъ даа эвель вакъытларда, кечмиш миллетлер ве пейгхамберлери акъкъында, къыямет куню, дженнет ве джеэннем акъкъында бахс эткени ич корюльмеген эди. О, садедже озъ шахысы ичюн юдже бир аят ве юксек бир ахлякъ ичинде эди. Лякин иляхий бир вазифе иле Хира къоба-

6 - Зухд – Дюнья аятына, маддий зенгинликлерге ве менфааткъа чокъ къыймет бермек, оны истемек, дюньявий ве нефсаний зевкълерден озюни тутмакъ, кендини ибадетке бермек.

сындан къайткъаны вакъыт, тамамен денъишкен эди.

О теблигъге башлагъанынен, бутюн Арабистан ярыма-дасы къоркъу ве шашкъынлыкъ ичинде кълалды. Алельхусус, белягъаты ве хитабети, оларны тесхир этти (сиирледи). Шиир, эдебият, белягъат ве фесахат мусабакълалары мана-сыз кълалды. Бундан сонъра артыкъ ич бир шаир, мусабакъада биринджи олгъан шиирини, Кябенинъ диварына асып оламады. Бойледже асырлардан берли кельген бир адет тарихке къарышты. Мешур шаир Имри-уль Къайснынъ ши-ирден чокъ эйи анлагъан кыыз къардашы:

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكَ وَيَا سَمَاءُ اقْلَعِي وَغِيضَ الْمَاءِ
وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ وَقِيلَ بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

«(Ниает: «Эй ер, сувунъны ют! Ве, эй, кок (сувны) тут!», денильди. Сув чекильди; иш битирильди; (геми де) Джудий (дагъынынъ) устуне ерлешти. Ве: «О залым халкъ ёкъ олсун!» денильди». (Худ, 44) аетини эшиткен-дже:

«—Бундан сонъ, кимсенинъ бир айтаджакъ сёзю кълалма-ды. Къардашымнынъ шиири биле бу ифтихар мейданында артыкъ турамаз!..» деп, Имри-уль Къайснынъ энъ башта тургъан къасидесини Кябе диварындан алды. Онынъ астын-да булунгъан башкъа шиирлерге, къасиделерге ич бир ди-еджек кълалмагъаны ичюн олар да бирер бирер Кябенинъ диварындан алынды.⁷

Расулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-, бутюн ин-саниетке, кендисининъ ер юзюнде Аллахнынъ халифеси олгъаныны огретти.

Энъ кучъю илим адамлары биле ичтимай, медений

ве икътисадий аят, джемиет идареси ве миллетлерара алякъалар... мевзусында, анджакъ омюр бою сюрген араш-тырмалардан, къазангъан кениш теджрибелеринден сонъ-ра керчек икметлерини идрак эте билелер. Анджакъ О, эр саада энъ мукеммель къаиделерни къойды. Муакъкъакъки инсаниет, назарий бильгисини ве амелий теджрибесини не къадар кучьлендирсе, Пейгъамберимизнинъ акъикъатыны о къадар эйи анълайджакътыр.

Пейгъамберимиз, даа эвель элине къылыч алмагъан, аскерий талим корьмеген ве анджакъ яшайышында бир кере сейирджи оларакъ бир дженкке иштирак эткен эди. Анджакъ тевхид инанчыны кучьлендирмек ичюн ве джемиетте суль-хни темин этмек ичюн, зарур алларда энъ зор дженклрге иш-тирак этти ве озюни джесюр бир аскер ве къабилиетли бир къомутан оларакъ косьтерди.

О, къапы-къапы юрип Аллахнынъ динини инсанларгъа теблигъ этти, анълатты. Факъат насиби олмагъанлар, кен-дилерине кельген хидает кунешине къапыларыны къапатты-лар ве сонъсуз къаранлыкълар ичинде къалманы сайлады-лар. Атта, онъа къаршы къаба мунасебетте олдылар, чюнки къальплери къатты эди. Анджакъ О, бу къаба арекетлерден кедерленмей эди, оларнынъ гъафлет ве джаиллик ичинде олмаларындан кедер дуя эди.

Бойле инсанларгъа:

«Бу (вазифеме) къаршылыкъ сизден бир шей исте-мейим!» (Сад, 86) буюрып, ялынъыз Аллах рызасы ичюн яп-къаныны ифаде этти.

Докуз йыл ичинде бутюн Арабистанны фетх этти. Бу фетхлер, чокъ вакъыт душманнынъ учъте бири къадар аске-рий кучьнен олгъандыр. Эм де эки тарафтан инсан гъайыбы да ёкъ дейиледжек къадар аз олгъан эди. Озь девирининъ башы бозукъ, интизамсыз инсанларына, руханий кучъ ве

аскерий талим берип заферлерде муджизевий мувафакъ-иет къазанды. Онынъ артындан кельгенлер де, заманларынынъ энъ эйбетли ве кучълю эки девлетни, яни Рим ве Перс императорлыкъларыны магълуп эттилер.

Бойледже Аллах Ресулю -салляллаху алейхи ве селлем-, инсаниет тарихынынъ (бутюн менфий шартларына рагъмен) энъ буюк инкъилябыны керчеклештирди, залимлерни токътатты, мазлумнынъ козьяшыны сильди. Оксюзлернинъ сачларына Онынъ мубарек эли токъунды. Онынъ теселли ышыкълары иле гонъюллер гъамдан къуртулды.

Пейгъамберлернинъ сервери Хазрети Мухаммед Мустафа -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизнинъ яшайышы санъки кениш бир деръя киби; башкъа пейгъамберлернинъ яшайышлары исе онъа тѣкюльген озенлер кибидир. О, кендисинден эвель кечкен, 124 бинъден чокъ пейгъамбернинъ бутюн хусусиетлерине саип олды, гузель ахлякъларынъ зирвесине чыкъкъан эди. О, ойле бир шахсиеттерки, эм кенди деврине къадар инсанлыкъларынъ тефекюр ве яшайыш итибары иле къайд эткен гузелликлерни ичинде топлагъан, эм де къыяметке къадар ортагъа чыкъаджакъ ихтияджларгъа да джевап береджек нумюне инсан олгъандыр. Бу себеппе бутюн инсанлыккъа Ахырзаман Небиси оларакъ ёлланылгъандыр.

Аллах Расулю -салляллаху алейхи ве селлем- юксек ахлякый сыфатыны беян этмек ичюн:

«Мен гузель ахлякълары тамамламакъ ичюн ёлланылдым», - буюрды. (Муаватта, Хусн-уль хулюкъ, 8)

УСВЕ-И ХАСЕНЕ (ЭНЪ ГУЗЕЛЬ ОРЬНЕК)

Тарих боюнджа яшагъан инсанлардан, ялынъыз Хазрети Мухаммед Мустафа -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизнинъ аяты энъ терен шекильде огренильди. Инсаниет ичюн Аллахкъа ве хайыргъа алып бараджакъ бирер орьнек олгъан башкъа пейгъамберлерден, кунюмизге къадар муайен микътарда хатирелер кельгендир. Албуки, Ахыр заман Небиси Мухаммед -алейхиссалату vessелям- бутюн ишлери ве сёзлери, энъ садесинден энъ муккеммелине къадар, такъип этильген ве тарихке бир шерев левхасы оларакъ къайд этильгендир. Бундан да гъайры, Пейгъамберимизнинъ бу хатыралары, Аллахнынъ лютфи иле, асылрлар боюнджа къыяметке къадар келеджек сонъ инсангъа къадар накъиль этиледжектир.

Яшайышымызда къаршымызгъа чыкъаджакъ тюрюлю му-сибетлер, имтианлар ве къуванчлар къаршысында кендимизни фитнеге огърамакътан къуртармакъ ичюн - шукюр, Аллахкъа таянмакъ, къадерге разылыкъ косътермек, беляларгъа сабырлы олмакъ, азимет, джесарет, федакарлыкъ, къанаат, гонъюль зенгинлиги, башкъаларыны тюшюнмек, джумертлик, алчакъ гонъюллилик, адиселер къаршысында мусавийликни бозмамакъ ве бунъа бенъзеген юксек ахлякий хусусиетлерни энъ гузель шекильде аятымызгъа тетбикъ этмемиз керек. Бутюн бу алларда бизим ичюн нумюне оладжакъ, бизге ёл косътереджек инсан, Аллахнынъ рахмет оларакъ ёллагъан энъ буюк муршид-и кямильдир⁸. Яни зариф, темиз ве орьнек яшайышы иле Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимиздир.

8 - Муршид-и кямиль – текмиль ёл косътериджи.

Аллах Ресулининъ аяты, кыяяметке къадар келеджек бутюн несиллерге орьнектир. Къуран-и Керимде Онынъ акъкъында шойле буюрыла:

«(Эй Ресулим!) Ич шубесиз, сен ичюн битмеген-тукенмеген бир мукафат бар. Ве сен, эльбетте юдже бир ахлякъ узериндесинъ.» (эль-Къалем, 3-4).

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ яшайышы ве мубарек шахсиети, инсан акълынынъ анълагъаны къадар биле олса, инсан арекетлерининъ энъ гузель ве энъ юдже низамнамесидир. О, инсанларны догъру ёлгъа алып барув вазифесини, инсаниет ичинде орьнек олмакъ сурети иле тамамлагъан юдже бир пейгъамбер ве ибрет алынаджакъ бир шахсиеттир. Аллах Таала, О мубарек инсанны -Къураннынъ табири иле- **«усве-и хасене»**, яни энъ мукеммель орьнек шахсиет оларакъ такъдим эте.

Ает-и керимеде буюрыла:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ
يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

«Ант олсун ки, Ресулюллах, сиз ичюн, Аллахкъа ве ахирет кунюне къавушмакъны умют эткенлер ве Аллахны чокъ зикр эткенлер ичюн, гузель бир орьнектир.» (эль-Ахзаб, 21)

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, бизлерге аяты боюнджа ич бир шейге бенъзамеген гузеллик ве мукеммеллик косътергендир. Озь алында олсун, кедерли олсун бутюн ал ве арекет гузелликлери Ондадыр. Бунынъ ичюн эр инсан, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ шерефли яшайышы ве гузель Суннетинде, озюне орьнек алмакъ ичюн энъ гузель ве мукеммель ал ве арекетлерни тапа билир.

О, дин ёлбашчысы оларакъ орьнек. Девлет реиси оларакъ орьнек. Иляхий муаббет багъчасына киргенлерге орьнек. Шукюри ве алчакъ гонъюллилиги иле орьнектир.

Агъыр вакъытларда сабыр ве теслимиети иле орьнектир. Гъанимет даркъаткъанда джумертлиги иле орьнектир. Къорантасына нисбетен шефкъатлы олмасынен орьнектир. Кучьсюзлерге, кимсесизлерге ве къулларгъа мерхамети иле орьнектир:

*Эгер сервет сауби зенгин бир киши исенъ, , бутюн арап буюклерини кендисине муаббет иле багълагъан ве бутюн Арабиستانгъа аким олгъан О юдже Пейгъамбернинъ **алчакъ гонъюллюлигини** ве **джумертлигини** тюшюн!*

Эгер зайыф инсанладан бири исенъ, Меккеде залым мушриклернинъ идареси алтында яшагъан Пейгъамбернинъ аятындан орьнек ал!

*Эгер музаффер бир фетихчи исенъ, Бедирде ве Хунейнде душманыны енъген **джесюр** Пейгъамбернинъ аятындан ибрет ал!*

*Аллах косътермесин, эгер магълюбиетке огърасанъ, о вакъытта Ухуд дженкинде шехит тюшкен я да яраланып ерде яткъан достлары арасында **сабыр ве джесюрликнен** юрьген **Аллахгъа ишангъан** Пейгъамберни хатырла!*

*Эгер оджа исенъ, джамиде Суффе⁹ талебелерине **индже ве хассас** гонъюль феизлерини акътаргъан ве иляхий эмирлерни огреткен Пейгъамберни тюшюн!*

*Эгер талебе исенъ, вахий кетирген Джибрили Эмининъ¹⁰ огюнде **здеп ве дикъкъат** иле отургъан Пейгъам-*

9 - Суффе – Пейгъамберимизнинъ джамисиндеки бир болюк. Бу ер Пейгъамберимизнинъ ислямий илим берген ери эди.

10 - Джибрил-и Эмин – Пейгъамберимизге вахий кетирген, ишанчлы мелек Джебрайиль.

берни тасавур эт!

Эгер насиат берген бир ваиз ве эмин бир ёл косьте-
риджи исенъ, Месджид-и Небевийде асхабына субет этип
икметлер сачкъан Пейгъамберни динъле! Онынъ татлы
сесине къулакъ ве гонъюль бер!

Эгер акъикъатны къорчаламакъ ве теблигъ этмек,
оны тутып юксельтмек истегинъ олса, ве бу хусуста
санъа ич бир кимсе ярдымджи олмай исе, Меккеде ярдым-
сыз къалгъан, анджакъ залимлерге **акъикъатны илян** эт-
меге, оларны хидаетке, догъру ёлгъа давет этмеге девам
эткен Пейгъамбернинъ аятына бакъ!

Душмангъа гъалип келип, онынъ инатлыгъыны бозып,
онъа устюн келгъен олсанъ, файдасыз шейлерни, яланны
periшан этип акъикъатны илян эткен исенъ, Меккенинъ
фетх куню гъалип бир къумандан оларакъ, мукъаддес то-
пракъларгъа буюк бир **алчакъгонъюллилик** ве **шюкюр**
ичинде Пейгъамберни козюнинъ огюнден айырма!

Эгер топракъ саиби бир киши исенъ ве о топракълар-
даки ишлеринъни кореджек олсанъ, Мени Надр, Хайбер ве
Федек топракъларына саип олгъан сонъ, оларны **ишлемек**
ве энъ **эйи шекильде идаре** этеджек инсанларны иш ба-
шына кетирген Пейгъамберден орьнек ал!

Эгер кимсесиз исенъ, Абдуллах ве Аминенинъ **нурдан**
Етимини тюшюн!

Эгер етишкен бир генч исенъ, Меккеде эмджеси Эбу
Талибнинъ сюрюсине чобанлыкъ япкъан пейгъамбер нам-
зетининъ аятына дикъкъат эт!

Эгер тиджарет керванларынен ёлгъа чыкъкъан бир
туджджар исенъ, Суриеден Басрагъа кеткен керваннынъ
энъ улу затнынъ эхвалыны тюшюн!

Эгер къады ве аким исенъ, Мекке халкъы бири биринен

урушаджагы сырада Хаджер-и Эсведни¹¹ Кябедеки ерине ерлештирювде Онынъ **адиль ве терен тюшюнджели** арекетлерини тюшюн!

Сонъра да козюньни тарихке чевир, Мединеде тарлыкъ ичиндеки факъырларны варлыкълы зенгинлернен мусавий тутып инсанлар арасында энъ **адиль бир суретте укюм берген** О Пейгъамберге бир бакъ!

Эгер бир къоджа исенъ, Хазрети Хатидженинъ ве Хазрети Аишенинъ акъайы олгъан О мубарек затнынъ темиз яшайышына, **терен дуйгъуларына ве шефкъатына** дикъкъат эт!

Эгер баба исенъ, Хазрети Фатименинъ бабасы, эгер къартбаба исенъ Хазрети Хасан иле Хазрети Хусеиннинъ дедеси олгъан бу затнынъ оларгъа нисбетен арекетлерини огрен!

Сенинъ сыфатынъ не олурса олсун, анъги ал ичинде олсанъ ол, эр анында Хазрети Мухаммед -салляллаху алейхи ве селлем-ни озюнь ичюн энъ **мукеммель** ве энъ **гузель бир рехбер** олгъаныны корерсинъ...

О, ойле бир рехберки, Онынъ суннети васытасынен эр янълышы тюзельте билирсинъ... Ёлундан чыкъкъан ишлеринъни ёлуна къоярсынъ... Онынъ нуру ве рехберлиги саесинде аятнынъ къапкъанындан къуртулып, керчек сеadetни тапарсынъ!..

Керчектен Онынъ яшайышы, надир ве зариф чичеклерден, къокъулы гуллерден топлангъан бир деметке бенъзер.

Бойледже, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизнинъ аяты, джемиетнинъ бири бирине зыт къысымлары ичюн биле энъ мукеммель орьнектир. Месея, бутюн омюри боюнджа маишет муджаделеси ве

11 - Хаджер-и Эсвед – Къара таш.

ёкълукъ ичинде тырышкъан бир факъирнинъ алы, варлыкъ ичинде ялдагъан бир зенгинге нумюне оламаз. Анджакъ Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ аяты, эр эки тарафкъа, эм зенгин, эм факъирге орьнек олур. Аллах, Пейгъамберимизнинъ яшайышыны, инсан джемиети ичинде энъ аджиз табакъадан яни етим оларакъ башлатып, аятнынъ бутюн басамакъларындан кечирип, къудрет ве кучь оларакъ энъ юкъары нокътагъа, яни пейгъамберлик ве девлет реислигине къадар юксельтти.

Эфендимизнинъ омюр бою косътерген идеал арекетлери, инсан аятында эр тюрюлү вазиятте орьнек алынмасы мумкюн. Бу себептен Онынъ аяты, бутюн инсанлар ичюн, кучь ве мевкъилери нисбетинде такълит эте биледжеклери ибреттен ибареттир.

Пейгъамберлер ве оларнынъ ёлундан юрюген салихлерден гъайры инсаниетке къуртулуш ёлуны косътермеге ве оларгъа орьнек рехбер олмагъа тырышкъан бутюн инсанлар бу хусуста даима аджиздирлер.

Пейгъамберлер, иляхий вахийге таянганлары ичюн, бири-бирини тасдыкъ эткен хидает рехберлери оларакъ кельдилер. Албуки, акъикъатны тапмакъ ёлунда инсанларгъа рехбер олмагъа тырышкъан фельсефеджилер, иляхий тасдыкътан узакъ ве нефислернинъ эсарети ичинде кифаетсиз акъылларынен арекет эткенлери ичюн, бири-бирлерининъ тюшюндже системаларыны даима чюрютмеге ве бири-бирини яланджы этип чыкъармагъа меджбур къалдылар. Бунынъ ичюн де не кендилерини, не де джемаатыны догъру ёлгъа къоямадылар.

Меселя, Аристотель ахлякъ фельсефесининъ бир такъым къанун ве къаиделерининъ темелини къойды, анджакъ вахийден махрум олгъаны ичюн онынъ фельсефесине ина-

нып, оны татбикъ этип сеадетке къавушкъан бир тек кимсе корьмеймиз. Чюнки фельсефеджилернинъ къальплери арытылмагъан, нефислери тербие корьмеген, фикир ве ишлери, вахийнинъ ярдымынен пекинмегендир.

Вахийнен тербие этильмеген акъыл ве къальбий истеклер, инсанны пек мушкуль алларгъа сюйреклей биле. Бу аллардан къуртулувнынъ тек ёлу, Ахыр заман Небиси иле инсанларгъа эдие этильген ве энъ сагълам йип манасына кельген **«Хабл-и Метин»** оларакъ аңылгъан Къуран-и Керимдир. Къураннынъ акъикъатлары исе, энъ конкрет орнеклеринен, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизнинъ зенгин ахлякъында, яшайышында мевджуттыр.

О алда, яратылыш гъаесини керчеклештирмеге меджбур олгъан инсан, икметли Къуран ве Суннетке коре ёлуны къурмалы.

Чюнки Къуран-и Керим ве Пейгъамберимизнинъ Суннети, дюнья ве ахиретнинъ сеадет ёлу, Пейгъамберимизнинъ эбедий хатырасыдыр. О умметине Къуран-и Керимни ве Суннетини эки буюк рехбер оларакъ къалдырды.

Башкъа джеэттен, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимиз, пейгъамберлик вазифесине башламадан эвель кендисини севдирди, шахсиети ойле мукеммель эдики, халкъы онъа **эль-Эмин эс-Садыкъ** демеге меджбур олгъан эди. О, динни яймагъа башламадан эвель озъ шахсиетини кучьлендирди.

Онынъ гузель тербиеси, эйилиги, догърулыгъы, пейгъамбер олмадан халкъы тарафындан билимекте ве севильмекте эди. Халкъы онъа **эль-Эмин** адыны берди. Кябе тамир этильгенде, Хаджер-уль Эсведни ерине къоймакъ ичюн къавгъа эткенлери вакъыт, Онынъ хакемлигине теслим олдылар.

Аллах Расули -салляллаху алейхи ве селлем-, ойле бир догъру сёзлю эди ки, даа Онъа иман этмеген пейгъамбер душманы, Эбу Суфьян биле, Византия императоры Гераклининъ сёзлерине шойле джевап берген эди:

«–Ич сёзюни тутмагъан вакъты олдымы?»– деп сорагъанда:

«–Ёкъ! О, берген эр сёзюни тутар!»– деген эди. (Бухари, Бед-уль вахий 6, Салат 1, Садакъат 28; Муслим, Джихад 74)

Кунлерден биринде, Пейгъамбер эфендимизнинъ амансыз душманы Эбу Джехиль ве аркъадашлары, Онъа:

«–Эй Мухаммед! Валлахи биз Сени яланджы саймаймыз; Сен бизим ичюн догъру сёзлю ве догъру бир кишисинъ. Лякин биз, Сенинъ кетирген даванъны яланлаймыз»,– деген эдилер. Бу да, джахилие арапларынынъ эфендимизге не дередже ишангъанларыны косътере.

Бу адисе узерине шу ает-и кериме энгендир:

«Оларнынъ сёйлегенлери акъикъатен сени кедер-леткенини бильмектемиз. Аслында олар сени яланламайлар, факъат о залымлар ачыкъча Аллахнынъ аетлерини инкяр этмектелер». (эль-Энъам, 33)¹²

Бу аетлерден де корьгенимиз киби, энъ амансыз душманлары биле, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ хакъ олгъаныны виджданларынен къабул эте эдилер. Анджакъ нефислерине алданып Оны ред эткен эдилер.

О Алемлер Султанынынъ, мушриклер тарафындан биле **«Мухаммед-уль Эмин¹³»** оларакъ косътерген адисе де шу-

12 - Вахиди, Эсбабу Нузули-ль Куран, тхк: Кемал Бесъюни Загълюл, Бейрут 1990, с. 219.

13 - Мухаммед-уль Эмин – Пейгъамберимизнинъ лагъабы. Элинден ве тилинден бир зарар корюльмеген, эмниетли киши.

дыр:

Хайбер дженки эснасында еудийлерден Йесар адында бир чобан Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-ге кельди. Бираз субет эттилер ве о Ислямны къабул этип, мусульманларгъа къошулмагъа истеди. Анджакъ Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, онъа башта къойларыны саиплерине къайтармасыны ве ондан сонъра оларгъа къошулмасыны эмир этти.¹⁴ Бу вакъиа дженк узап кеткен бир вакъытта олгъан эди. Эм де мусульманларда эрзакъ сыкъынтысы баш косътерген эди... Шубесиз Пейгъамберимизнинъ бу эмри, энъ агъыр вакъытта биле месулиет, вазифеге эмиет бермек ве эманетке риает этмекнинъ пек маналы бир мисалидир.

Пейгъамбер эфендимизнинъ бу юдже ал ве ахлякъындан файдаланмакъ ичюн, Онъа Хазрети Эбу Бекирнинъ косътерген теслимиетинен багъланмакъ керек. Эбу Бекир Мирадж адисеси соралгъанда «—О деген олса, догърудыр!» деген эди.

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ аятындаки сайысыз адалет, мерхамет ве рахмет орьнеклеринен, бутюн джиангъа къыяметке къадар бир рехбердир. О эшсиз къандильнинъ алемге сачкъан нуруны сейир эткен инсафлы эр козь, Онынъ акъикъатыны виджданы иле де олса къабул этер. Бу себептен бир чокъ гъарп алимлери, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ фазилетини ве мувафакъиетини виджданларынен тасдикъ эткенлердир. Булардан бири Томас Карлайл (*Thomas Carlyle*) шойле дей:

«Онынъ догъувы, нурнынъ къаранлыкътан къуртулмасыдыр».

14 - Ибн-и Хишам, Сирэт-уль Неби, Бейрут 1937, Дар-уль Фикр, III, 397-398; Ибн-и Хаджер, эль-Исабе, Бейрут 1328, Дару ихъйи-т Турасиль Араби, I, 38-39.

Мешур инглиз Ана Британика (*Ana Britannica*) энциклопедиясында, Пейгъамбер эфендимизнинъ фазилети шойле аңълатыла:

«Мухаммеднинъ къазангъан мувафакъиетине, инсаниет тарихи боюнджа не бир пейгъамбер не де бир дин адамы наиль оламагъандыр».

Б. Смит (*B. Smith*):

«Мухаммед, къайытсыз шартсыз реформаторларнынъ энъ буюгидир». дер.

Языджы Стэнли Ланэ-Поло шу акъикъатны итираф эте:

«Мухаммед, душманларыны энъ буюк магълубиетке огъраткъан куню, озюне къаршы да энъ буюк фазилет заферини къазанды. О, къаршылыкъ ич бир шей истемеден Къурейш халкъыны афу этти ве буны умумий бир афу оларакъ бутюн Мекке халкъына илян этти».

Языджы Артур Гильман да:

«Меккенинъ фетхи куню Онынъ юджелигини коремиз. Онъа япылгъан зулумларгъа къаршы о инсанлардан интикъам алмасы мумкюн эди. Амма Хазрети Мухаммед, ордусуна къан тѣмекни ясакълады. Буюк бир шефкъат косьтерди ве Аллахкъа шукюр этти», - демектедир.

Буюк Франция инкъилябынынъ фикрий темеллерини азырлагъан фельсефеджилерден **Ля Фаэт**, мешур «**Инсан акълары беяннамеси**»ни нешир этмеден эвель, бутюн укьукъ системаларны теткъикъ эткен ве Ислям укьукъынынъ устюнлигини корип шойле тааджиплеген эди:

«-Эй шанлы Мухаммед! Адалетте ойле бир зирвеге улаштынъ ки, кимсенинъ о севиеге етишмеси бугунъге къадар мумкюн оламагъан ве бундан сонъра да

оламайджактыр!..»¹⁵

Иште асыл фазилет одыр ки, душман биле оны тасдиқъ ве итираф этмеге меджбур къала!..

Чюнки Хазрети Мухаммед -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ мустесна яшайышы, бутюн ишлерге айры-айры джевап береджек ахлякъий мукеммелликни кендисинде топлагъандыр. О, ер юзюндеки бутюн инсанларнынъ тербие этильмесинде эсас нокътадыр. О, нур къыдыргъанларнынъ ёлуна нур сепер. Онынъ реберлиги, догъру ёлны къыдыргъан эр кеске айдынлатыджы ве догъру ёл косьтериджи бир ышыктыр. О, бутюн инсаниетнинъ еяне рехберидир.

Онынъ рехберлик алкъасы, инсаниетнингъ бутюн табакъаларыны ве бутюн джемиетлерини топлагъан бир меркез алында эди. Эр анги бир инсанны о алкъадан мания эткен ич бир шей ёкъ эди. О алкъа, ялынъыз бир къавымгъа махсус дегиль эди. Инсангъа ялынъыз инсан олгъаны ичюн къыймет берген бир илим ве ирфан меркези эди. О алкъада зайыфнен кучълюнинъ бири-биринден фаркъы ёкъ эди...

Хазрети Пейгъамбер эфендимизнинъ ёлундан кеткенлерге бир бакъынъ: Араларында Хабешистан Къыралы Неджаши, Меан буюги Ферве, Химер реиси Зулькъыла, Фируз-и Дейлеми, Йемен буюклеринден Меракебуд, Умман валилеринден Убейд ве Джафер киби устюн шахсиетлерни корерсинъиз.

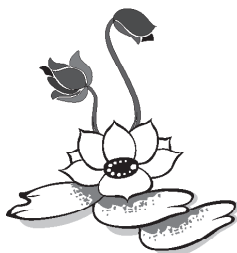
Текрар бакъсанъыз, бу укумдар ве реислернинъ янында бир де Билял, Ясир, Сухейб, Хаббаб, Аммар, Эбу Фукейхе киби къул инсанларны, Сумейе, Любейне, Зиннире, Нехдие, Умму Абис киби джарие къадынларны корерсинъиз.

Онынъ юдже асхабы арасында эм устюн акъыл, индже

15 - Кямиль Мирас, Теджрид-и Сарих Терджимеси, Анкара 1972, IX, 289.

фикир ве кучьлю тюшюндже саиби инсанлар, эм де энъ индже ишлерге ляйыкъ, дюнья сырларыны бильген ве мемлекетлерни идаре эткен кимселер бар эди.

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлемнинъ ёлундан кеткенлер, шеэрлерни идаре эттилер. Виляетлерге рехберлик яптылар. Инсанлар, оларнынъ саесинде сеадетке къавуштылар. Адалетнинъ зевкъыны дуйдылар. Олар халкъ арасында селямны яйдылар. Инсанларны бирibirлеринен къардаш киби якъынлаштырдылар.

Экинджи Болюк

- Хазрети Пейгъамбернинъ юксек ахлякы

- Йылдызлардаки ольчулер

Хазрети ПЕЙГЪАМБЕРНИНЪ ЮКСЕК АХЛЯКЪЫ

Тарих боюнджа, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизден башкъа бу къадар алякъа корьген, ве бутюн хусусиетлери чокъ терен огренильген бир инсанны тапмакъ мумкюн дегиль. Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ, орьнек шахсиетини мейдангъа кетирген бутюн хусусларны анълатмагъа тырышсакъ, джылтларнен китаплар язылса биле етмез.

Ислямий илимлер де, темельде¹⁶ ве иджтихад¹⁷ нокътасында Аллах Расулюнинъ чешитли джеэтлирини кендилерине делиль корьгенлердир. Бу себепле, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ эр джеэти, фаркълы илимлер тарафындан айры-айры ишленгендир.

Бу себептен 1400 сенеден берли язылгъан бутюн Ислямий эсерлер, бир китапны, яни Къуран-и Керимни ве бир инсанны, яни Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-ни изахламагъа гайрет косьтергендир.

Бир яратылыш муджизеси олгъан Фахр-и Кяинат -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизни, инсан кучю ве къуветинен текмиль оларакъ къаврамакъ мумкюн дегиль. Бир фильджангъа насыл дерьялар сыгъмаз исе, Нур-ы Мухаммедийни кереги киби идрак этмек де бойле мумкюн де

16 - Ислямий илимлернинъ таянгъан бу темель, «насс» ол - ракъ табир олунгъан Къуран ве Суннеттир. Суннет, Ресулюллах Эфендимизнинъ сёзю, фиили ве такърири, ал ве арекетлеридир. Къуран ве суннетнинъ ачыкъ оларакъ укъом къойгъан хусусларда иджтихадгъа ер ёкътыр.

17 - Иджтихад, Къуран ве Суннетнинъ ачыкъ оларакъ укъом беян этмеген мевзуларда, алимлернинъ белли усуллар ичинде кене Къуран ве Суннет ышыгында меселелерни чезмеге тырышмаларыдыр.

гиль.

Биз де, Аллах Расулюнинъ орьнек шахсиетини огренюв ёлунда бир дерья киби олган мисаллерден анджакъ бир къачыны идракимиз нисбетинде арз этмеге тырышайыкъ:

Аллах Ресулининъ юзь ве ахлякъ гузеллиги

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, юзю гузель, яшайышы мукеммель, бенъзери яратылмагъан мубарек бир заттыр. Аллах Ресулининъ юзь ве яшайыш мукеммеллигини кереги киби ифаде эте бильмек мумкюн де-гильдир. Бу себепнен Имам Къуртуби дейки:

«Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ гузеллиги толусынен ортагъа чыкъмагъандыр. Эгер Онынъ бутюн гузеллиги олгъаны киби косътерильген олса эди, асхабы Онъа бакъмаз эди».¹⁸

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- нен берабер олганлар арасында биле, эдеплеринден долайы, Онынъ нур джемалыны тойгангъа къадар сейир эте бильгенлер пек аз эди. Атта, субет алында экенде, Хазрети Эбу Бекир ве Хазрети Омерден башкъа ич кимсе онъа бакъмаз эди, эп оглерине бакъа эдилер. Хазрети Пейгъамбернен козь козьге ялынъыз бу эки сахаби келип ола эди. Олар Мухтерем эфендимизге бакъып кулюмсирей эдилер, Фахр-и кяинат эфендимиз де оларгъа ильтифат этип кулюмсирей эди. (Тирмизи, Менакъыб, 16/3668).

Буны, даа сонъра Мысыр фатихи оладжакъ ве адыны тарихке кечиреджек Амр бин Ас -радияллаху анх- шойле анълата:

«Расулюллах эфендимизнен узун вакъыт бирликте эдим. Факъат Онынъ огюнде дуйгъан утанч исси ве Онъа

18 - Али Ярдым, Пейгъамберимизнинъ Шемаиль, Истанбул, 1998, с. 49.

нисбетен тазим дуйгъусы себебинен, башымны котерип тоя-тоя мубарек ве нурлу юзьлерини сейр этемедим. Эгер бугунь манъа; «Бизге Расуллаллахны анълат», - десе-лер, инанынъ анълатамам». (Муслим, Иман, 192)¹⁹

Ресули Экрем -салляллаху алейхи ве селлем- эфенди-мизнинъ мубарек юзю, этрафына ишанч ве бахт яа эди, юзьлернинъ энъ гузель ве энъ темизи эди. Еудий алимле-ринден Абдуллах бин Селям, Аллах Ресулю -салляллаху алейхи ве селлем- Мединеге хиджрет этиндже, меракънен янына келип, мубарек бетине бакъкъанджа:

«Бу юзь асла ялан сёйлемез!»- деп мусульман олгъан эди. (Тирмизи, Кияме, 42/2485; Ахмед, V, 451)

Чюнки Ондаки гузеллик ве нураниет о дереджеде эди ки, Аллахнынъ пейгъамбери олгъаныны исбат эткен бир муджизе я да делильге ихтиядж ёкъ эди.

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-, бир шейни истемесе, бегенмесе, бетинден белли ола эди, бир шейни де бегенсе, мемнюн олгъаны ис этилир эди.

Темиз беденлери, эр даим къуветли эди, ая ве азим бир арада эди. Къальбининъ теренлигини исе изах этмек мумкюн дегильдир.

Юзюнде нур-и мелахат, сёзлеринде къолайлыкъ, арекетлеринде юмшакълыкъ, келимелеринде эдебият, беянында алелхусус гузеллик бар эди.

Бош сёз сёйлемз, эр сёзю икмет ве насиат эди. Къулла-нган келимелеринде асла ошек ве манасыз сёзлер ёкъ эди. Эр кеснинъ акъыл ве анълайышына коре сёз сёйлер эди.

Мулайим ве алчакъгонъюлли эди. Кульмесинде ашыры-

19 - Айрыджа бакъынъыз, Ахмед бин Ханбел, зль-Муснед, Истанбул 1992, IV, 199.

лыкъ олмаз эди. Даима кулюмсирей эди.

Фазилетли инсанларгъа дереджелерине коре урьмет косьтере эди. Акърабасына да чокъ эйилик япар эди. Эв халкъына ве аркъадашларына насыл гузель мунасабетте олса, башкъа инсанларгъа да йымшакъ ве лютфнен мунасабетте ола эди.

Хызметкярларына пек гузель бакъа эди. Озю не ашаса, оларгъа да оны ашатыр, не кийсе оны кийсетир эди. Джумерт, шефкъатлы ве мерхаметли эди, ама керек олгъаны вакъыт джесюр, керек олгъаны вакъыт да йымшакъ эди.

Онынъ, джумертлик хусусындаки дереджесини кереги киби анъламкъ мумкюн дегильдир.

Хазрети Джабир -радияллаху анх- бу мевзуда дей ки:

«Кендисинден бир шей истенильгени вакъыт, ич бир вакъыт «ёкъ» дегени эшитильмеди». (Муслим, Федаиль, 56)

Акърабаларыны энъ чокъ зиярет эткен, инсанларгъа энъ чокъ шефкъат ве мерхамет косьтерен, фена ахлякътан энъ чокъ сакъынгъан, энъ гузель эдеб ве ахлякъ саиби, О эди.

«Къыямет кунюнде мумин къулнынъ теразисинде гузель ахлякътан даа агъыр бир шей булунмаз. Аллах Таала чиркин арекетлер япкъан, чиркин сёзлер сёйлеген кимседен нефрет этер»,- деп буюра эди. (Тирмизи, Бирр, 62/2002)

Расулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-, ахт ве ваделерини сагълам тутар эди, сёзюнде де садыкъ эди. Ахлякъ, акъыл ве зека джеэтинден бутюн инсанлардан устюн ве макътавларгъа ляйыкъ эди.

Девамлы тefеккюр алында эди. Зарурет олмаса къо-нушмаз эди. Даа чокъ сусар эди. Бир сёзге башлагъанджа, оны ярым быракъмаз, сонъуна къадар сёйлер эди. Бир къач

келимеде чокъ мана топлар, ойле сёйлер эди. (Джевами-уль келим эди.) Сёзлери дане-дане эди. Не керегинден чокъ, не де аз эди. Яратылувна коре йымшакъ олмасына рагъмен, эппейи эйбетли эди.

Аллахнынъ сёзюне итираз этильгени ве хакънынъ аякъ астына алынгъаны вакъыт пек окелене эди, бу аллардан башкъа гъадапланмаз эди. Кендиси ичюн асла океленмез эди.

О, кимсенинъ эвине изин алмадан кирмез эди. Озь эвинде исе вакъытны учке болер эди: бирини Аллахкъа ибадетке, экинджи къысмны къорантасына, учюнджюсини исе озюне айыра эди. Озюне айыргъан вакътыны да инсанларгъа тахсис этип, ич кимсени махрум быракъмаз эди. Эписининъ гонъюлини фетих этер эди.

Джамиде белли бир ерде отурмакъ адет олмасын деп, фаркълы ерлерде отура эди. Ерлерге ве макъамларгъа мукъаддеслик берильмесини истемез эди. Бир ерге киргенде, бош къалгъан ерге отурыр ве ойле япылмасыны арзу этер эди.

О, эр кеснинъ дертине ортакъ ола эди. Инсанлар, анги макъам ве вазиетте олсалар олсунлар, зенгин-факъир, алим-джаиль, инсан олгъанлары ичюн, Онынъ янында мусавий эдилер. Бутюн меджлислери илим, ая, сабыр, тевеккуль ве эманет киби фазилетлернинъ аким олгъан бир ерлер эди.

Айып ве къусурлары ичюн кимсени къабатламаз, керек олгъаны такъдирде, буны, къаршыдаки адамны ынджытмадан, зариф бир шекильде япар эди. Ич кимсенинъ гизли къалгъан айып ве къусурларынен огърашмаз, буны япмакъ истегенлерге де шиддетнен мания олур эди.

Фахр-и Кяинат эфендимиз, ялынъыз севабы олгъан меселелерде къонушыр эди. О къонушкъанда этрафындаки-

лер оиле тесирленир ве джан кулакънен динълер эдилер ки, бу алны шу сёзлернен анълата эдилер:

«Санъки башымызнынъ узеринде бир къуш бар да къыбырдасакъ учып кетеджек деп, сессиздже отурыр эдик».
(Эбу Давуд, Суннет, 23-24/4753)

Ондан асхабына оиле бир эдеп ве ая акис этти ки, Ондан суаль сормакъны биле чогуу кере утана эдилер. Бунунъ ичюн «Чёльден бир адам келип Хазрети Пейгъамберден суаль сораса да, Онынъ субетине весиле олса эди», - деп беклер эдик.

О, аяты боюнджа самимийет мисали эди. Гонъюлинде олмагъан бир шейни ич сойлемез эди. Ахлякы иле джанлы Къуран эди. Япмагъан ишни башкъаларына эмир этмез эди.

20

Аллах Ресулининъ алчакъгонъюллилиги

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-, къыска вақытта дюньяда ич бир къыралнынъ етишemedиги им-кянларга къавушты, инсанлар ичюн идеал бир тербиеджи оларакъ къальплерини фетх эткени алда, аякъларынынъ астына серильген бу буюк дюнья ниметлерининъ ич бири-сине ильтифат этмеді, эски алчакъгонъюлли аятына девам этти. Керпичтен япылган одасында саде ве факъир бир шекильде яшады. Хурма япрагынен толдурылган бир миндер узеринде юкълады. Басит урбалар кийди. Энъ зайыф инсаннынъ аят итияджларынынъ биле астында яшады. Базан ашайджакъ ич бир шей тапамаз эди, кене Раббине шукюр этип, ачлыгыны бастырмакъ ичюн къарнына таш багълар эди. Ишлеген ве ишлейджек бутюн гунахлары афу этильгени алда, шукюр ве ниязына девам этти. Аякълары шишкендже геджелерини намаз ичинде кечирди. Га-

20 - Ибн-и Сад, эт-Табакъат-уль Кубра, Бейрут, Дару Садр, I, 121, 365, 422-425; Хейсеми, Меджма-уз Зеваид, Бейрут 1988, IX, 13.

риплерге ярдымгъа ашыкъа эди. Етимлернинъ, кимсесиз-лернинъ теселлиси эди. О, буюкюгине рагъмен, энъ аджиз инсанларнен мешгъуль олды. Атта оларгъа шефкъат ве мерхамет косътерип, даа зияде къол узатты.

Меккенинъ фетхи куню Пейгъамберимиз, энъ къуветли корюне эди, иште о кунъ, къорку ве эйджаннен титреп, тиш-лерини бири-бирине урып:

«—Я Ресулюллах! Манъа Ислямны анълат!»- деген сой-дашына, кендисининъ энъ зайыф олгъан девирден шу мисальни хатырлатып джевап берген эди:

«—Сакин ол къардашым! Мен бир къырал я да укюмдар дегилим. (Мухтерем анасыны козьде тутып) кунеште къу-рутылгъан эт ашагъан ве сенинъ эски къомшунъ олгъан Къурейшли бир къадыннынъ еtimi олам!..»²¹ деп тарихке бир алчакъгонъюллик мисалини эдие этти.

Айны кунъ къартайгъан бабасыны сыртына котерип, Пейгъамберимизге кетирген ве онъа иман акъкъында анъ-латмасыны истеген Хазрети Эбу Бекирге:

«—Я Эбу Бекир! Шу къарт бабанъны не ичюн мында ке-тирип болдурттынъ? Мен онъа бармаз эдимми?!»²² деди.

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- даима шойле илян эте эди:

«Мен де сизлер киби бир инсаным. Манъа ялынъыз вахий келе!..» (эль-Кехф, 110)

О, келиме-и шехадет джюмлесининъ башына хусусан ве исрарнен **«абдуху: Аллахнынъ къулу»** келимесини къоя эди, умметини кечмиш миллетлер киби догъру ёлдан чыкъ-масынлар деп огъраша эди.

21 - Ибн-и Мадже, Этъиме, 30; Таберани, эль-Муъджем-уль Эвсат, II, 64.

22 - Ахмед, VI, 349; Хейсеми, VI, 174; Ибн-и Сад, V, 451.

Оны къарарындан чокъ юджелъткен кимселерни шойле тенбиелей эди:

«Сиз мени, акъкъым олгъан дередженинъ узерине юк-сельтмень! Чюнки Аллах Таала мени «Ресуль» япмадан эвель «Къул» оларакъ яраткъандыр». (Хейсеми, IX, 21).

Аллах Ресулюнинъ гарра адлы бир емек савуты бар эди. Къушлукъ вакъты кирген сонъ, Духа намазыны къылдылар ве шорба толу бу емек савутыны кетирдилер. Асхабы кирам да этрафына топланды. Сахабилер чокълашкъанджа, Расулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- тиз чёкти. Буны корьген бир бедевий:

«Бу насыл отурыш бойле?»- деди.

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- де:

«Аллах Таала мени шерефли бир къул оларакъ яратты, инатчы бир залым дегиль!»- деп буюрды. (Эбу Давуд, Этъиме, 17/3773)

Бир кересинде:

«(Мен де ичинде олып) ич кимсе амеллери ве ибадетлери саесинде дженнетке киремез!»- буюргъан эди. Асхабы кирам айретнен:

«Сиз де ми, я Ресулюллах?»- деп сорадылар:

«Эбет мен де!.. Анджакъ Раббимнинъ иляхий лютфи ярдымгъа етишсе!.. Зира Онынъ фазлы, рахмет ве магъфирети мени сармагъандже мен де дженнетке киремем! Япкъан амелим мени къуртарамаз!..»- буюрды. (Бухари, Рикъакъ, 18; Муслим, Мунафикъун, 71-72; Ибн-и Мадже, Зухд, 20; Дарими, Рикъакъ, 24)

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, гъурур ве кибир косътерип кийингенлернинъ къыямет куню резиль урба киеджеклерини ифаде этип, умметини джеэн-нем атешинден къорчаланмагъа тенбиелегендир. Бу хусус-

нен алякъалы базы хадис-и шерифлер:

«Аллах, буюклик япып урбасынынъ этеклерини ерде суйреклеген кимсенинъ къыямет кунюнде юзюне бакъ-маз». (Бухари, Либас, 1, 5)

«Ким дюньяда шурет урбасы кийсе, Аллах Таала онъа къыямет кунюнде алчакълыкъ урбасы кийдирир». (Ибн-и Мадже, Либас, 24)

Аллах Ресулининъ джумертлиги

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, кендисини нафакъаджы бир инсан оларакъ сыфатландыра эди, эр шейни Аллах бергенини ве эр шейнинъ саиби олгъаныны ифаде эте эди.

Къурейш мушриклерининъ буюклеринден, Сафван бин Умейе, мусульман олмагъаны алда, Хунейн ве Таиф дженклеринде, Ресули Экрем -салляллаху алейхи ве селлем-эфендимизнинъ янында эди.

Джиране дженкинде топлангъан гъанимет малларыны корьген Сафван, буларгъа буюк бир айранлыкънен бакъа эди. Буны корьген эфендимиз -салляллаху алейхи ве селлем-:

«Пек бегендинъми?»- деп сорады.

«Эбет!» джевабыны алгъанджа:

«Ал, эписи сенинъ олсун!»- буюрды.

Бунынъ узерине Сафван кендисини тутамайып:

«Пейгъамбер юрегинден башкъа ич бир юрек бу къадар джумерт оламаз!»-деп, шеадет кетирди ве мусульман олды.²³

Къабилесине къайтып баргъанда да:

«Эй къавмым! (чапынь,) мусульман олунъ! Чюнки Мухаммед, факъырлыкъ ве итиядж къоркъусы дуймадан, буюк икрамлар ве эйиликлер япа!»- деди. (Муслим, Федаиль, 57-58; Ахмед, III, 107)

Бир кунъ бириси кельди. Хазрети Пейгъамбер -салляла-лаху алейхи ве селлем-ден бир шей истеди. Аллах Ресулининъ онъа береджек ич бир шейи ёкъ эди. О кишиге бордж алмасыны теклиф этти. О борджны да Пейгъамберимиз озю одейджегине сёз берген эди. (Хейсеми, X, 242)²⁴

Атасы Ибрахим -алейхисселям- киби ич бир емеги мусafirсиз, ялынъыз башына кечмез эди. Вефат экенлернинъ борджларыны одеттирир я да одер эди. Борджлары оденмеден дженазе намазларыны къылмаз эди. Бир хадис-и шерифте:

«Джумерт инсан Аллахкъа, дженнетке ве инсанларгъа якын; джезннем атешине узакътыр. Саран инсан исе, Аллахтан, дженнеттен ве инсанлардан узакъ; джезннем атешине якъындыр!..» - деп буюргъандыр. (Тирмизи, Бирр, 40/1961)

Башкъа бир хадис-и шерифте де:

«Керчек муминде шу эки ал ич бир вакъыт бир арагъа кельмез: Саранлыкъ ве фена табиат!..»- буюрды. (Тирмизи, Бирр, 41/1962)

Аллах Ресулининъ такъвасы

О, Аллахтан энъ чокъ къоркъкъан инсан эди. Аллахкъа шойле дуа эте эди:

«Аллахым! Нефсима такъвасыны бер ве оны темизле!

24 - Айрыджа Бакъынъыз, Эбу Давуд, Харадж, 33-35/3055; Ибн-и Хи - бан, Сахих, Бей-рут, 1993, XIV, 262-264.

Сен оны энъ эйи темизлегенсинъ. Сен онынъ велиси ве Мевлясысынъ». (Муслим, Зикр, 73)

«Аллахым! Сенден хидает, такъва, намус ве гонъюль зенгинлиги истейим». (Муслим, Зикр, 72)

Такъвасы себебинен факъир инсан киби яшай эди. Аише -радияллаху анха-, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ, омюри боюнджа эки кунъ устю-устюне арпа отъмегинен къарныны тоюрмадан ахиретке интикъаль эткенини ифаде эткендир. (Бухари, Эйман, 22; Муслим, Зухд, 20-22; Ибн-и Мадже, Этъиме, 48)

Умметини такъвалы яшайышкъа тешвикъ этип шойле буюрды:

«Инсанлардан манъа энъ якъын олгъанлар, ким ве не ерде олса олсун Аллах къаршысында такъвалы²⁵ инсанлардыр». (Ахмед, V, 235; Хейсеми, IX, 22)

«Шубесиз меним достларым – муттакъийлердир²⁶». (Эбу Давуд, Фитен, 1/4242)

«Не ерде олсанъ ол, Аллахтан къоркъ ве феналыкънынъ аркъасындан аман бир зйилик яп, бу оны ёкъ этер. Инсанларгъа зйи ахлякънен муамеле эт!» (Тирмизи, Бирр, 55/1987)

Акъикъий такъвагъа етмек ичюн шу ёлны косътерди:

«Къул, ясакъ шейлерден узакълашмакъ ичюн базы злял шейлерни терк этмедикче керчек муттакъилернинъ дерджесине етишемез». (Тирмизи, Кыяме, 19/2451; Ибн-и Мадже, Зухд, 24)

Такъванынъ къыймет ве шерефини бильдирген шу хадис-и шерифлери не къадар маналыдыр:

25 - Такъва – Ал-лахтан къоркъ-макъ, сакъынмакъ.

26 - Муттакъий – Аллах севгиси ве къоркъусынен яшагъан салих кимсе.

«Не беззнынъ сияхътан, не де бир башкъа миллет-нинъ башкъа миллетттен устюнлиги ёкътыр! Устюнлик анджакъ такъвададыр...» (Ахмед, V, 158)

Такъва хусусунда Хазрети Иса -алейхисселям-нынъ да гузель бир тарифи бар:

Бир кимсе Иса -алейхисселям-гъа келип:

«—Эй хайыр ве эйилик оджасы! Бир къул, Аллах Таалагъа нисбетен такъва саиби насыл олур?»— деп сорады.

Иса -алейхисселям-:

«—Бу къолай бир иштир:

Аллах Таалагъа терен бир муаббетнен багъланыр-сынъ,

Онынъ разылыгъы ичюн кучюнъ еткени къадар салих амеллер²⁷ ишлерсинъ,

Бутюн Адемогъулларына да, озюнъни аджыгъанынъ къадар, оларгъа да шефкъат ве мерхамет косътерир-синъ!»— джевабыны берди. Сонъра да шойле буюрды:

«—Санъа япылмасыны истемегенинъ бир шейни, сен де башкъасына япма! О вакъыт Аллахкъа нисбетен акъикъ-ий такъва саиби олурсынъ!»²⁸

Аллах Ресулининъ зухд аяты

Вакъты кельгенде, бутюн мемлекетлер северек Ресулюллах -саллаллаху алейхи ве селлем-нинъ имаесине кирген эдилер. Эфендимиз бутюн Арабиستانгъа аким олгъан эди. Истеген эр шейни япмасы мумкюн эди. Анджакъ О, саде аятыны девам эттирди. Кендисининъ ич бир шейге саип олмагъаныны сёйледди. Ве бутюн эр шейнинъ Аллахнынъ къу-

27 - Салих амель — гузель иш. Сад, V, 451.

28 - Салих амель — гузель иш.

дретинде олгъаныны бильдирди. Вакъыт олды, элине бол зенгинликлер кечти. Хазинелернен юклю деве керванлары, Медине-и Муневвереге сервет акъытты. О, буларнынъ эписини ихтиядж саиплерине дагъытып, озъ зухд аятыны айнен девам эттирди. О:

«Ухуд дагъы къадар алтыным олса –борджларымдан башкъа- учъ куньден чокъ сакъламаз эдим», - буюра эди .
(Бухари, Теменни, 2; Муслим, Зекят, 31)

Куньлер кече эди, Пейгъамбер -алейхисселям-нынъ эвинде емек пиширмек ичюн атеш янмаз эди; чокъ дефа ач ятар эди. (Ахмед, VI, 217; Ибн-и Сад, I, 405)

Бир кунъ Хазрети Омер, Хазрети Пейгъамбернинъ эвине кельди. Оданынъ ичине бир козь кездирди. Эр тараф бомбош эди. Эвнинъ ичинде хурма япракъларындан орюльген бир къасыр бар эди. Аллах Ресули онынъ узерине яслангъан эди. Къуру къасыр, Хазрети Пейгъамбер -саллаллаху алейхи ве селлем-нинъ мубарек тенинде излер быракъкъан эди. Бир кошеде бир ольчу къадар арпа уны бар эди. Онынъ янында да мыкъта асувлы эски бир сув савуты бар эди. Эписи бу къадар иште!.. Арабистан ярымадасынынъ Фахр-и Кяинат эфендимизге боюн эгген бир куньде, Онынъ дюньягъа аит мал варлыгъы булардан ибарет эди. Хазрети Омер буларны корьгендже, ичини чекти. Кендини тутамды, козьлери яшланды ве агълады. Хазрети Пейгъамбер -саллаллаху алейхи ве селлем-:

«–Не ичюн агълайсынъ,эй Омер?» - деп сорады.

О да:

«–Не ичюн агъламайым, я Ресулюллах! Къайсер²⁹ ве

29 - Къайсер – къадимий Рим ве Византия императорларынынъ лаг - абы.

Кисра³⁰ дюнья ниметлери ичинде ялдайлар! Ресулюллах исе кѳуру кѳасыр устюнде ята!...»- деди.

Хазрети Пейгѳамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, Хазрети Омернинъ гонъюлини хош этти ве:

*«–Агълама эй Омер! Дюнья, бутюн нимет ве зевкълеринен оларнынъ, ахирет исе бизим олмасыны истейсинъ-ми?!»- деп буюрды.*³¹

Бу мисальге бенъзеген бир адисенинъ артындан:

*«Дюнья манъа неге керек! Менимнен дюньянынъ мисали, бир яз куню ёлджулыкъ япып да, бир терек астында копъселенген, сонъра да къалкъып ёлуна девам эткен кимсеге бенъзей»,*³²- буюрды.

Къыяметте дюнья малынынъ месулиети агъыр оладжагъындан, Пейгѳамбер -салляллаху алейхи ве селлем-сыкъ-сыкъ шу дуаны япар эди:

«Эй Раббим! Мени факъыр бир инсан оларакъ яшат; манъа факъыр бир инсан оларакъ олѳм насип эт; мени факъырлернен тирильт!» (Тирмизи, Зухд, 37/2352; Ибн-и Мадже, Зухд, 7)

Пейгѳамберлер, дженнетке киреджеклери алда, кендилерине берильген ниметлерден ве динни теблигъ этип этмедиклеринден эсапкъа чекиледжеклердир. Араф суресининъ 6-нджы ает-и керимесинде шойле буюрыла:

«Эльбетте пейгѳамбер ёллангъан кимселерни де,

30 - Кисра – къадимий Иран укюмдарларындан Нуширеван-и Адил -нинъ лагъабы олып, ондан сонъ кельген Иран укюмдарлары да бу лагъапнен аныылгъандыр.

31 - Бакъынъыз, Ахмед, II, 298; Таберани, эль-Муъджем-уль Кебир, тахкъикъ, Хамди Абдульмеджид эс-Селефи, Бейрут, Дару Ихья-ит Турас-иль Араби, X, 162.

32 - Тирмизи, Зухд, 44/2377; Ибн-и Мадже, Зухд, 3; Ахмед, I, 301.

пейгъамберлерини де мытлакъа соргъугъа чекеджек-миз!»

Аллах Ресулининъ незакети

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, о къадар индже ве хассас бир къальпке саипти ки, бир кунь ерге тюкюрген бир адамны корьди. Мубарек сималары бирден-бирге къызарды ве тургъан еринде къатты-къалды. Сахабилер чапып кельдилер. Тюкюрикнинъ устюни къумнен ортилер. Ондан сонъра Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- ёлларына девам этти.

Урбаларынынъ тюзетильмесини эмир эткен, кийим-къушамда перишанлыкъны хош корьмеген Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, сач ве сакъалнынъ дагъыныкъ олмасына изин бермез эди. Бир сеферинде Ресулюллах джамиде экен, сачы сакъалы къарышкъан бир адам кельди. Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, элнен онъа сач ве сакъалыны тюзельтмесини ишарет этти. Адам, бу эмирни ерине кетиргени вакъыт Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- шойле буюрды:

«Бойле олманъыз, шейтан киби сачы-башы дагъыныкъ юрьменъизден даа гузель дегильми?»- буюрды. (Муватта, Шаар, 7)³³

Бир кунь Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, сачы башы дарма-дагъыныкъ бир адам корьди. Айретнен:

«Не ичюн бу адам сачларыны ювып тарамай?»- буюрды.

Кирли урбанен кельген бир кимсе акъкъында исе:

«Бу зат эльбиселерини юваджакъ сув тапып оламай-

мы?»- буюрып, мусульманларнынъ темиз ве тертиппи олмалары керек олгъаныны ифаде эткендир. (Эбу Давуд, Либас, 14/4062; Несаи, Зинет, 60)

Бир башкъа сефер, устю башы дагъыныкъ оларакъ хузуруна кельген бир адамгъа:

«Малынъ бармы? Алынъ-вакътынъ насыл?»- деп сорады. Адамнынъ маддий имкяны эйи эди, бунынъ узерине:

«О вакът, Аллах санъа мал бергенде, эсери устюнде корюнсин!»- деп оны тенбиелеген эди. (Эбу Давуд, Либас, 14/4063; Несаи, Зинет, 54; Ахмед, IV, 137)

Башкъа бир хадисинде де:

«Аллах, къулуна берген ниметнинъ эсерини онынъ узеринде коръмекни север»,- деп буюргъандыр. (Тирмизи, Эдеп, 54/2819; Ахмед, II, 311)

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- мерхаметли, назик, индже рухлу ве йымшакъ юрекли бир инсан эди.

Къаба бир инсаннынъ:

«Эй Мухаммед, эй Мухаммед!»- деп дефаларджа къычырмасына рагъмен эр кересинде йымшакъ бир усулнен:

«Буюр, не истеген эдинъ?»-деп джевап бере эди. Къабалыкъкъа къаршы даима незакетнен муамеле эте эди.³⁴

Аллах Ресулю -салляллаху алейхи ве селлем-, незакети себебинен, мусафирлерине озю хызмет эте эди. (Бейхакъи, Шуаб, VI, 518, VII, 436)

Балалыгъында биле, ич бир кимсе иле мунакъаша ве муджаделе этмеген эди.

34 - Муслим, Нузур, 8; Эбу Давуд, Эйман, 21/3316; Тирмизи, Зухд, 50; Ахмед, IV, 239.

Аллах Ресулининъ эдеп ве аясы

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-, юксек сес иле къонушмаз эди. Инсанларнынъ янындан явашча ве те-бессюмнен кечер эди. Бегенмеген къаба бир сёз эшиткенде инсанларнынъ юзлерине къаршы бир шей сёйлемез эди. Юзю, дуйгуларыны ве алыны акис эттиргени ичюн этра-фындакилер, къонушмаларында ве арекетлеринде мукъайт олур эдилер. Аялары себеби иле, пек сесли кульмез эди. Ялынъыз кулюмсирей эди. Сахабилернинъ ифадесине коре ортосине бурюнген бир генч къыздан даа аялы эди.

Хадис-и шерифлеринде шойле буюрган эди:

«Ая – имандандыр ве аялы олгъан кимсе дженнеттедир! Аясызлыкъ исе къальпнинъ къатылыгъындандыр; къальби къатты олгъан да джезнемдедир!..» (Бухари, Иман, 16)

«Ая ве иман бир арададыр; бири кеткени вакъыт обири де кетер!» (Таберани, Эвсат, VIII, 174; Бейхаки, Шуаб, VI, 140)

«Къаба сёз, айыптан башкъа бир шей кетирмез! Ая ве эдеп де кирген ерни гузеллештир!» (Муслим, Бирр, 78; Эбу Давуд, Джихад, 1)

Керчек ая, «олюмни хатырламакъ»нен къазанылыр. Хаз-рети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, асхабы-на, Аллахтан ая этмелерини эмир этер эди. Бир дефасында оларнынъ, Раблерине нисбетен ая иле хамд эткенлерини сёйлемелери узерине Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-, керчек аянынъ, бутюн узувларны харамдан къор-чаламакъ ве олюмни хатырдан чыкъармамакъ олгъаныны ифаде эткен эди. Ахирет аятыны истеген кимсенинъ дюнья севгисини терк этмеси керек олгъаныны сёйлегендир. (Тир-мизи, Къыямет, 24)

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-, кимсе-нинъ юзюне дикъкъатнен бакъмаз эди. Ерге бакъмасы, кок-

ке бакъмасындан даа чокъ эди. Аясы ве юксек шахсиети себебинен кимсенинъ хатасыны юзюне урмаз эди.

Хазрети Аише анамызнынъ ифадесине коре, эгер бири-синден бегенмеген бир сёз эшитсе:

«*Фелянджагъа не ола я, шойле шойле айта*», - деп айт-маз эди, «*Базы кимселерге не ола я, шойле шойле айта*», - деп буюра эди. (Эбу Давуд, Эдеп, 5/4788)

Эфендимиз -салляллаху алейхи ве селлем-, базан да динълейиджилерининъ хатасыны оларгъа ярашмагъаныны косътермек ичюн:

«*Манъа не ола ки сизлерни бойле корем*», - деп бую-ры,³⁵ зариф бир усул иле тенбиелер эди.

Аллах Ресулининъ джесарети

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- эфенди-мизден даа буюк бир къараманны тюшюнмек мумкюн де-гильдир. Чюнки, аятында къоркъу ве алекетке къапылгъаны асла корюльмегн эди. Бекленильмеген аллар къаршысында сабыр ве себат косътерир , къоркугъа тюшип янълыш аре-кет этмез эди.

Кендисини ольдюрмек ичюн беклегенлернинъ ара-сындан Ясин суресининъ шу эки ает-и керимесини окъуп, къоркъмадан кечкен эди:

أَنَا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ
مُقْمَحُونَ ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ

35 - Бухари, Менакъыб, 25; Эйман, 3; Муслим, Саят, 119; Ибн-и Хиббан, IV, 534.

خَلْفَهُمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿٩﴾

«Биз, оларнынъ боюнларына алкъалар кечирдик. О алкъалар ченъелерге къадар таянмактадыр. Бу юзден башлары юкъары котерильгендир. Оглеринден бир сет ве аркъаларындан бир сет чектик де оларнынъ басиретлерини перделедик; артык коремезлер.» (Ясин, 8-9)

Хазрети Али -радияллаху анх- буюра:

«Бедирде, дженк бутюн шиддетинен девам этип кеткенде, базан биз Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ аркъасына сакълана эдик. Эпимизнинъ энъ джесюри О эди. Душман сафларына энъ якъын ерде О булуна эди». (Ахмед, I, 86)

Бера -радияллаху анх- да Хабиб-и Экремнинъ джесюрилиги акъкъында шойле буюргъан эди:

«Валлахи, биз дженк къызышкъаны вакъыт, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-ге сыгъына эдик. Бизим энъ джесюримиз, Аллах Ресули иле айны сырада тура бильген эди». (Муслим, Джихад, 79)

О, иля-и келиметуллах³⁶ ичюн, яни Аллахнынъ динини энъ юдже олсун деп даима энъ огде дженк этер эди. Хунейн дженкининъ башында, Ислям ордусы бир аз дагъылмагъа башлай. О, метанетини ич бозмадан кендисини душман сафларынынъ ортасына аткъан эди, минген айваныны токътатмадан илери сюрип, асхабынынъ джесаретини арттыргъан ве ниаат Аллахнынъ ярдымынен зафер къазангъан эдилер.

Пейгъамбер эфендимиз шойле буюргъан эди:

«Мени къудрети ве ирадесинен яшаткъан Аллахкъа

емин олсун ки, Аллах ёлунда дженк этип шехид олмакъны, сонъра (тирильтилип) кене дженк этип , кене шехид олмакъны, текрар дженк этип, кене шехид олмакъны истер эдим...» (Муслим, Имаре, 103)

Аллах Ресулининъ йымшакъ табияты

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- инсан не-спининъ энъ муляйим инсаны эди. (Муслим, Хадж, 137) Аише валидемиз шойле анълата:

«Ахлякъы Хазрети Пейгъамберден даа гузель бир башкъасы ёкътыр. Асхабындан я да аилесинден ким Оны чагъырса аман, «*Буюр!*» дер эди. Иште бунынъ ичюн Аллах Таала:

«Муакъкъакъ ки Сен, буюк бир ахлякъ узъресинъ!»
(эль-Къалем, 4) ает-и керимесини эндирди. (Вахиди, с. 463)

Эфендимиз, аятында ич бир заман озю ичюн интикъам алмагъан эди.

Онынъ шефкъат, рахмет ве мерхамет толу аятындан бир къач хусусны Хазрети Аише -радияллаху анха- шу шекильде анълата:

«О, ич кимсени айыпламаз, феналыкъкъа джевап бермез, афу иле муамеле этер, феналыкътан узакъ къалыр эди. Нефси ичюн бир кимседен интикъам алмаз эди. Ич бир къул ве хызметчиге, атта бир айвангъа биле акъсызлыкънен токъунмагъан эди...»³⁷

Хазрети Энес, Фахр-и Кяинат эфендимизни анълаткъанда шойле дегендир:

«Мен Ресулюллахнынъ эллеринден даа йымшакъ не бир атласкъа, не де бир ипекке токъунмадым. Аллах Расулининъ къокъусындан даа гузель бир къокъу къокъламадым.

37 - Муслим, Федаиль, 79.

Эфендимизге там он йыл хызмет эттим. Манъа бир дефа биле «оф!» биле демеди. Бир шей япсам: «Не ичюн бойле яптынъ?»- демез эди, бундан да гъайры, бир шейни япмасам, «Шойле япсанъ олмаз эдими?»- деп де айтмаз эди. (Бухари, Савм 53, Менакъыб, 23; Муслим, Фезаиль, 82)

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- бир сахаби-ни шу сёзлернен макътагъан эди:

«Сенде Аллахнынъ севген эки гузель сыфатынъ бар: йымшакъ табиат ве ихтияткъарлыкъ». (Муслим, Иман 25, 26)

Бедевининъ бири, Месджид-и Небевийде кучюк абдестини бозгъан эди.. Сахабилер аман оны сёгмеге башладылар. Бунынъ узерине Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-:

«—Адамгъа токъунманъ. О ерге бир къопкъа сув тёкюнъ. Сиз къолайлыкъ косьтермек ичюн ёлланылдынъыз, зорлукъ чыкъармакъ ичюн дегиль»,- буюрды. (Бухари, Вуду, 58, Эдеп, 80)

Сонъра да о кимсеге, джамилернинъ эмиетини ве эдеплирини татлы бир тиль иле анълатты.

Энес -радияллаху анх- шойле дей:

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- иле бирликте кете эдим. Узеринде Неджран къумашындан япылгъан, кенарлары серт ве къалын бир хыркъа бар эди. Бир бедеви Ресули Экремге етишерек хыркъасыны сертче чекти. Ве:

«—Эй Мухаммед! Элинъде булунгъан Аллахнынъ малларындан манъа да берильмесини эмир эт!» - деди.

Фахр-и Кяинат эфендимиз, бедевиге дёнип кулюмсиреди, сонъра да онъа бир шейлер берилмесини эмир этти. (Бухари, Хумус, 19, Либас, 18, Эдеп, 68; Муслим, Зекят, 128)

Бунынъ ичюн Онынъ теблигъ вазифеси, бу алларнынъ берекетинен мувафакъиетли олгъандыр. Аллах, Пейгъам-

бер эфендимиз -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ бу ху-
сусиетини шойле анълатыр:

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لَنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًا
غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ

«(Эй Ресулим!) О вакъыт Аллахтан бир рахмет иле
оларгъа йымшакъ муамеле эттинъ! Эгер сен къаба ве
къатты юрекли олса эдинъ, муакъкъакъ этрафынъдан
дагъылып кетер эдилер...» (Али Имран, 159)

Керчектен де о куньки джахилие инсанлары, Онынъ йым-
шакъ табиятлы, афу этиджи, гузель ахлякълы ве йымшакъ
шахсиети къаршысында бир мум киби ириген, вахшийлик ве
табиатсызлыкътан къуртулып, о инсаниет нурунынъ этра-
фында кобелек киби олгъан эдилер. Чюнки О, инсаниетке
яманлыкъ истемей эди, О, оларны догъру ёлгъа алып бар-
магъа истей эди. Азапны дегиль де, рахметни темсиль эте
эди.

Аллах Ресулининъ шефкъат ве мерхамети

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- бир
хадис-и шерифлеринде:

*«Мерхамет эткенлерге, Рахман олгъан Аллах Таала
мерхамет этер. Ер юзюндекилерге шефкъат ве мерха-
мет косътеринъиз ки, кок юзюндекилер де сизге мерха-
мет этсинлер»,- деп буюргъандыр. (Тирмизи, Бирр, 16/1924)*

Баласы агълагъан ана зор алда къалмасын ве тездже
онъа бакъсын деп, намазны къыскъа сурелер окъуп тез би-
тирге изин бермеси Пейгъамберимизнинъ шефкъатын-
дандыр. Пек чокъ геджелер, козьлеринден яшлар акъытып
уммети ичюн дуалар этмеси, бутюн вакътыны инсанларнынъ

джеэннемден къртулмасы ичюн феда этмеси, Аллах Ресулинде булунган кениш шефкъатнынъ нишанелеридир.

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, аемлере рахмет оларакъ ёлланылганы ичюн Онынъ севги ве мерхамети эр джанлыны ичине алгандыр. Бир кунь ондан беддуа этмесини истедилер. О исе:

«Мен дюньягъа беддуа этмек ичюн ёлланылмадым, мен бир рахмет Пейгъамберим», - буюрды. (Муслим, Федаиль, 126; Тирмизи, Деават, 118)

Мусульманлыкъны теблигъ етмек ичюн Таифке кеткени вакъыт, джаиль, путперест ве эгоист Таиф халкъы, Оны таш боранына туттылар. Дагълар Мелеги, Хазрети Джебраиль иле келип Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-ге:

«Шу эки дагъны бири-бирине чарпып бу къавмны эляк этейимми?» - дегенде, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- разы олмады ве:

«Ёкъ, оларнынъ сойларындан ялынъыз Аллахкъа ибадет этеджек ве Онъа ич бир шейи ортакъ къошмайджакъ бир несиль кетирмеси ичюн Аллахкъа дуа этем», - буюрды. (Бухари, Бед-уль халькъ, 7; Муслим, Джихад, 111)

Аллах Ресулини мемлекетлеринден ташборанына тутып, акъаретлернен къувган ве хиджрий 9 сенесине къадар да шиддетнен тиренип мусульманларгъа пек чокъ зарар берген бу Таиф халкъы акъкъында О:

«Я Рабби! Сакъиф къабилесине хидает насип зйле! Оларны бизге ёлла!» деп дуагъа девам эткен, сонъунда да Таиф халкъы, бир муддет сонъ мусульман олгандыр. (Ибн-и Хишам, IV, 134; Тирмизи, Менакъыб, 73/3942)

Эбу Усейд -радияллаху анх-, Бахрейнден алган эсирлернен Пейгъамбер эфендимизнинъ янына келе. Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- бир къадын эсирнинъ агълагъаныны коре ве ондан:

«—*Не ичюн агълайсынъ?*»- деп сорай. Къадын:

«—*Шу адам огълумны сатты*», - дей.

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- , Эбу Усейд-ге:

«—*Онынъ огълуны саттынъмы?*»- деп сорай.

«—Эбет», - джевабыны алгъанджа:

«—*Кимге?*»- деп сорай. Сахаби:

«—Абс Огъулларына»-дей.

Бунынъ узерине Аллах Ресули:

«—*Аман айваныгъа мин, кет, къадыннынъ огълуны ал ве кетир*», -деп буюра.³⁸

Умму Къайс бинт-и Михсан -радияллаху анха- анълата:

«Огълум ольген эди. Бу себепнен чокъ кедерлендим. Оны йувгъан кимсеге аджынен:

«—Огълумны сувукъ сув иле ювма, оны ольдюреджек-синъ!»- дедим.

Укъкъаше -радияллаху анх- аман Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-ге кетип меним сёйлегенлеримден хабер берди. Аллах Ресули тебессюм этип:

«—*Бойле айтамы! Ойле исе онынъ омюри узады*», - буюрды.

Хадиснинъ рависи: «Биз, бу къадын къадар узун яшагъан башкъа бир кимсе билмеймиз», - дегендир. (Несаи, Дженаиз, 29)

Расулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизнинъ шефкъаты ве мерамети бутюн джианны ичине алгъан эди. О, бир кунъ:

38 - Али эль-Муттакъи эль-Хинди, Кенз-уль уммал, Бейрут 1985, IV, 176/10044.

«—Нефсим кюдрет элинде туткъан Аллахкъа емин этерим ки, бири-биринъызге мерхамет этмесенъиз джен-нетке киремезсинъиз»- буюргъан эди.

Асхабы Кирам:

«—Я Ресулюллах! Эпимиз мерхаметлимиз»,- дедилер.

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-:

«— Мерхамет, сизинъ анълагъанынъыз шекильде ялынъыз бири-биринъызге олгъан мерхамет дегильдир. Бутюн махлукъатны ичине алгъан мерхаметтир, (збет) бутюн варлыкъларны ичине алгъан мерхамет!..» (Хаким, IV, 185/7310)

Аллах Ресулининъ багъышлайдыджи олмасы

Аллах багъышламакъны север. Кюл, хаталары себебинен юректен пешманлыкъ ичинде тевбе этсе, Аллах, онынъ тевбесини къабул этеджегине сёз бере. Кендиси чокъ афу этиджи олгъаны ичюн кюлларынынъ да афу этиджи олмасыны истер.

Афунынъ шарты пешманлыкъ, Аллахнынъ эмирлерине итаат этмек ве харамларындан къачынмакътыр. Афунынъ энъ гузель мисаллери, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ аятындадыр. Ухуд дженкинде эмджеси Хазрети Хамзанынъ джигерини тишлеген Хиндни, Меккенинъ фетхи куню афу эткендир.

Хеббар бин Эсвед де Ислям душманларындан эди. Меккеден Мединеге девенинъ узеринде хиджрет эткенде къастен Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ кызы Зейнеб -радияллаху анха-ны мызрагъынен урып деведен ашагъа итеген эди. Хазрети Зейнеб юклю олгъанындан себеп баласыны тюшюре, агъыр бир шекильде яраланып къан ичинде къала. Бу яра даа сонъ онынъ вефатына себеп ола. Хеббар, бунынъ киби даа бир чокъ суч ишлеген

эди. Меккенинъ фетхинден сонъра къачты ве тутулмады. Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- Мединеде ас-хабынен отургъан бир эснада келип мусульман олгъаныны бильдирди. Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- оны да багъышлады. Атта онъынъ акъарет этиль-месини биле ясакълады. (Вақыди, II, 857-858)

Эбу Джехилнинъ огълу Икриме, сайылы Ислям душман-ларындан эди. Меккенинъ фетхинден сонъ Йеменге къач-къан эди. Къарысы, мусульман оларакъ оны Хазрети Пейгъ-амбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ янына кетирт. Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- Икримени мемнюниетнен къаршылап:

«Эй кочъкен атлы, хош кельдинъ!», -деп деп буюра, му-сультанларгъа нисбетен япкъан зулумны юзюне урмай ве багъышлай. (Тирмизи, Истизан, 34/2735)

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-сыкъ-сыкъ шойле дуа эте эди:

«Аллахым, умметимни багъышла, чюнки олар бильмей-лер!» (Ибн-и Мадже, Менасик, 56; Ахмед, IV, 14)

Емаменинъ ёлбашчысы Сумаме бин Усал мусульман ол-гъанынен, Мекке мушриклер иле олгъан тиджарет алякъа-ларыны узъген эди. Албуки Къурейш эр тюрю эрзакъ ве их-тияджларыны эп Емамеден ала эди. Ачлыкъ ве къытлыкъ-къа тюшкен Меккелилер шашкъынлыкъ ичинде Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-ге мураджаат этелер. Аллах Ресули Сумамаге мектюп язып тиджаретине девам этмесини сёйлеген эди.³⁹

Албуки о мушриклер, учъ йыл боюнджа мусульманлар-ны ачлыкъ ичинде чекиштирип къыйнагъан эдилер. Аллах

39 - Ибн-и Абдильберр, эль-Истаб, Каир, тс., I, 214-215; Ибн-и Эсир, Усд-уль Гъабе, Каир, 1970, I, 295.

Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- буларны биле багышлай.

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-, хиджретининъ 7-джи сенесинде Хайбер Фетхинден сонъра къургакълыкъ ве къытлыкъкъа тюшкен Мекке халкъына алтын, арпа ве хурма чегирдеги йибериپ ярдым эте. Эбу Суфьян, буларнынъ эписини алып Къурейшлилернинъ факъирлерине дагытты ве:

«—Аллах, къардашымнынъ огълуны хайырнен мукафатландырсын! Чюнки О, акърабалыкъ акъкъына дикъкъат этти!»- диерек, мемнюн олгъаныны косътере. (Якъуби, II, 56)

Бойле буюк фазилетлер къаршысында гонъюллер ийимшагъан Мекке халкъы, бир муддет сонъ мусульман олды.

Худейбиеде, баскъын япып Аллах Ресулини ольдюрмек истеген бир къач адам кельген ве эписи де якъалангъан эди. Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- буларны да багышлады. (Муслим, Джихад, 132, 133)

Хайбернинъ фетхинден сонъра бир къадын Аллах Ресулининъ ашына зезр къойгъан эди. Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- этни агъзына алгъанынен зезрли олгъаныны фаркъ эте. Еудий къадын ашкъа зезр къойгъаныны итираф эте ама, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- о къадынны багышлай. (Бухари, Тыб, 55; Муслим, Селям, 43)

Кендисине сиир япып, хасталанмасына, ызтырап чекмесине себеп олгъан мунафыкъ еудий Лебидни ве оны бу ишке тешвикъ эткен кимселерни, вахий ёлунен огренген эди. Лякин Лебиднинъ бу гунахыны ич бир вакъыт анъмады ве юзюне урмады.⁴⁰

40 - Ибн-и Сад, II, 197; Бухари, Тыб, 47, 49; Муслим, Селям, 43; Несаи, Тахрим, 20; Ахмед, IV, 367, VI, 57; Айни, XXI, 282.

Чюнки Къуран-и Керимде:

«(Эй Ресулим!) Сен афу ёлуны тут; багъышла; уйгъун олгъанны эмир эт; джаиллерге къулакъ асма!» (эль-Араф, 199) буюрыла.

Аллах Ресулининъ къомшу акъларына риаат этмеси

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- къомшу акъларына да чокъ дикъкъат этильмесини арзу эте эди.

«Джебраиль, манъа къомшугъа эйилик этмекни о къадар чокъ тавсие этти ки, аз къала къомшуны къомшугъа мирасчы къыладжакъ деп тюшюндим.» буюрды. (Бухари, Эдеп, 28; Муслим, Бирр, 140-141)

Башкъа бир хадис-и шерифлеринде де:

«Кяфир олгъан бир къомшунынъ бир акъкъы бар. Мусульман къомшунынъ эки акъкъы бар. Мусульман ве акъба олгъан къомшунынъ учь акъкъы бар»,- деп буюрды.⁴¹

Къомшунынъ пенджересине бакъмакъ, аш пиширгенде къокъусынен онъа эзиет этмек, онынъ бегенмейджек бир арекет япмакъ, къомшу акъларыны бозмакътыр.

Фахр-и Кяинат -салляллаху алейхи ве селлем-:

«...Аллах Таалагъа коре къомшуларнынъ хайырлысы, къомшусына файдалы олгъандыр». (Тирмизи, Бирр, 28)

«Къомшусы ач экенде токъ яткъан кимсе, мумин дегильдир»,- деп буюрды. (Хаким, II, 15/2166а)

Эбу Зер Гъыфари Азретлери:

«Манъа Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, аш пиширгенде сувны чокъ къоймамны, о аштан да къомшума бермемни эмир этти...» деген эди. (Ибн-и Мад-

41 - Сююти, эль-Джами-ус Сагъир, Мысыр, 1321, I, 146.

же, Этъиме, 58)

Эбу Зер, сахабенинъ факъирлеринден эди. Демек ки, фукаре олсанъ биле къомшу акъкъыны ерине кетирмеге борджлусынъ.

Эбу Хурейра -радияллаху анх-тан ривает этильгени киби, бир кунъ Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-:

«—Валлахи иман эткен сайылмаз, Валлахи иман эткен сайылмаз, Валлахи иман эткен сайылмаз!»- буюрдылар.

Асхаб-ы Кирам:

«—Ким иман эткен сайылмаз, я Ресулюллах?»- деп со-радылар.

Алемлернинъ эфендис:

«—Япаджагъы феналыкълардан къомшусы эмин ол-магъан кимсе!» джевабыны бердилер. (Бухари, Эдеп, 29; Мус-лим, Иман, 73; Тирмизи, Къыямет, 60)

Башкъа бир риваетке коре исе:

«Япаджагъы феналыкълардан къомшусы эмин олмагъ-ан кимсе дженнетке киремез», - деп буюрды. (Муслим, Иман, 73)

Аллах Ресулининъ факъир инсанларнен мунасебети

Пейгъамбер эфендимиз: факъирлерге, етимлерге, ким-сесизлерге ве тул къадынларгъа шефкъат ве якъынлыгъ-ынен танынгъан эди. (Бухари, Нафакъат, 1; Муслим, Зухд, 41-42) Маддий вазиятлери агъыр олгъаны ичюн, оларгъа нисбетен пек эли ачыкъ эди.

Эбу Саид -радияллаху анх- анълата:

«Мухаджир факъирлеринден бир джемаатнен бирликте отура эдим. Бир кимсе де бизге Къуран окъуй эди. О анъда Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- чыкъып кельди ве янымызда токътады. Аллах Ресулининъ кельмеси узери-

не Къуран окъугъан кимсе окъумасыны токътатты. Пейгъамбер эфендимиз де селям берди ве:

«—*Не япасынъыз?*»- деп сорады.

«—Эй Аллахнынъ Ресули! О, оджамыздыр, бизге Къуран окъуй. Биз де Аллах Тааланынъ китабыны динълеймиз», - дедик.

Бунынъ узерине Фахр-и Кяинат -салляллаху алейхи ве селлем-:

«—*Умметим арасында, кендилеринен бирликте сабыр этмем эмир этильген кимселерни яраткъан Аллахкъа хамд олсун!*»- деди.⁴²

Сонъра Аллах Ресули, буюк бир алчакъгонъюллиликнен ортамызгъа отурды. Элинен ишарет этип:

«—*Шойле (алкъа япынъ!)*», - деди.

Джемаат аман этрафында алкъа олды ве юзлерини Онъа догъру чевирди. Ниает Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- бизлерге шу хаберни берди:

«—*Эй ёкъсул мухаджирлер, сизлерге эйи хабер бар! Сизлерге къыямет кунюнде бир нур бериледжек. Сизлер дженнетке, зенгинлерден ярым кунъ эвель киреджексинъиз. Бу ярым кунъ, (дюнья кунълеринен) беш юз йыл кибидир*». (Эбу Давуд, Илим, 13/3666)

42 - Пейгъамбер эфендимиз бу сёзю иле: «Саба-акъшам Рабблерине, Онынъ разылыгыны тилеп, дуа эткенлернен берабер юректен сабыр эт. Дюнья аятынынъ сюсюни истеп, козьлеринъни олардан чевирме. Къальбини бизни анъувдан гъафилъ къылдыгъымыз, фена арзуларына уйгъан ве бутюн кучюнен (Аллахнынъ къойгъан) сынъырларны ашмагъа тырышкъан кимсеге боюн эгме!» (эль-Кехф, 28) аетини анъдыра. Бу аетте Аллах Таала, Ресул-и экрем -салляллаху алейхи ве селлем-ге, Ислямгъа ильк башта кирген факъир ве кучъсюзлернен берабер сыкъы ве мешакъатларгъа сабыр этмесини ве оларгъа пек хассас муамеле этильмесини эмир эткендир.

Бир кунь Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-эфендимиз, Мединеде отургъанда факъир бир къабиле кельди; аякъларында аякъкъаплары биле ёкъ эди, ачыкътан ве сыджакътан терилери кемиклерине япышкъан эди. Буны корьген Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, чокъ кедерленди, чырайы денъишти; Билял -радияллаху анх-къа эзан чагъыртып Асхабы Кирамны топлады. Бу факъир кимселерге ярдым этильгенини ве болджа эдие-лер берильгенини коргенден сонъ бираз раат олды. (Муслим, Секят, 69-70; Ахмед, IV, 358, 361)

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ аяты, пек чокъ алельхусус, ибрет оладжакъ, догърулыкъ, дюрюстлик, садакъат, шефкъат, мерхамет ве незакет мисаллеринен толудыр. Аише -радияллаху анха- анамыз-гъа:

*«Я Аише! Ярым хурма иле де олса факъирлерни(нъ гонъюлини ал,) кери чевирме. Эй Аише! **Факъирлерни сев ве оларны кендинъе якълаштыр ки, Къыямет куню Аллах да сени кендисине якълаштырсын.**»* деп тевсие-де эте эди. (Тирмизи, Зухд, 37/2352)

Аббад бин Шурахбиль -радияллаху анх- анълата:

Бир заманлар факъирлешкен эдим. Бунынъ ичюн Медине багъчаларындан бирине кирдим. Тёкюнти топлап эм ашадым, эм торбама алдым. О эснада багъчанынъ саибни келип мени тутты, дёгди, торбама элимден алды ве Ресулюллахкъа алып барды. Вазиетни онъа анълатты.

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-, багъча саибине:

«-Джаиль экенде огретмединъ, ач экенде тоюрма-дынъ!»- буюрды.

Сонъра багъча саибине торбама къайтармасыны эмир этти.

Даа сонъ Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-манъа бир я да ярым са⁴³ аш берди. (Эбу Давуд, Джихад, 85/2620-2621; Несаи, Къудат, 21)

Ислямда ильк башта къабаатнынъ темели араштырылыр, къабатлыны догърултмагъа гъайрет этилир. Бу дже-эттен Ислям укъукъындаки джезалар, бир ана ве бабанынъ баласыны джезаландырмасы кибидир. Гъае, оны джемиет аятындан узакълаштырмакъ дегиль, джемиетке янъыдан адым аттырмакътыр.

Аллах Ресулининъ эсир ве хызметчилерге нисбетен муамелеси

Аллах Ресулининъ шефкъаты, дженк эсирлерине къадар узаныр, оларгъа гузель муамеле этильмесини эмир этер эди. Мусъаб бин Умейрнинъ агъасы Эбу Азиз шу ибретли адисени анълата:

«Бедир дженкинде мен де эсир тюшкен эдим, Энсардан бир джемааткъа теслим этильген эдим. Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-:

«-Эсирлере гузель муамеле этинъ!» - буюрды.

Онынъ бу эмирини ерине кетирмек ичюн Энсар джемааты, саба-акъшам озълерине тюшкен отъмекни манъа берип, кендилери хурманен етине эдилер. Мен исе утанып, отъмекни олардан бирине бере эдим, о да ич токъунмадан текрар манъа къайтара эди». (Хейсеми, VI, 86; Ибн-и Хишам, II, 288)

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-, эвельден берли девам этип кельген къуллукъ системасыны ортадан ёкъ этмекни ниет эткен эди ве бу ёлда буюк адымлар аткъан эди. О, эр фырсатта къулларны урриетке къавуштырмакъны тешвикъ этип, бунынъ буюк бир ибадет олгъаныны сёй-

43 - 1 Са = 3,3 килограм. Арапларнынъ эски бир ольчюси.

легендир. Эр анъги бир мумин бир меселеде янълыш япып да кеффарет бермеси керек олгъаны вакъыт, ильк сырада къул азат этмек бар. Энъ якъын досту Эбу Бекир -радиялла-ху анх-, серветининъ буюк бир къысмыны Онынъ тешвикъы-нен къул азат этмеге масрафлагъандыр.

Пейгъамбер эфендимиз, бир кунъ Эбу Зер -радиялла-ху анх-нынъ истемеден къулуна серт муамеле япкъаныны корьген эди. Чокъ кедерленди ве:

«—Я Эбу Зер, сен але даа джахилие адети узеринде-синъми?»- деп сорады, сонъра да:

«Аллахнынъ яраткъанына зарар берме! Санъа уймай исе оны азат эт; фазла юк юклеме; юклегенинъде де онъа ярдымджы ол!»- буюрды. (Бухари, Иман, 22; Муслим, Эйман, 38; Эбу Давуд, Эдеп, 123-124)

Бир адам, эки къулуны эвлendirди. Даа сонъра оларны айырмакъ истеди. Къул, буны Хазрети Пейгъамберге анълатты. Бунынъ узерине эфендимиз къулнынъ саибине:

«Эвлеме ве айырылма акъкъы санъа аит дегильдир; сен къарышма!»- буюрды. (Ибн-и Мадже, Талакъ, 31; Таберани, Кебир, XI, 300)

Бу ве бенъзери месулиетлер къаршысында Асхабы Кирам, эр вакъыт къул азат этмеге даа чокъ эмиет бере эдилер. Вакъыт кечтикче къуллукъ ортадан ёкъ олды. Яни дженк укъукъы оларакъ инсаниет тарихынынъ керчеклеринден бири олгъан къуллукъ зынджырыны, инсаннынъ бойнундан чыкъаргъан кене Ислям олгъандыр.

Ислям, къул саибине даима: «Ашагъанынъдан ашат, ичкенинъден ичир, кийгенинден кийдир, къул оразалы исе чокъ юк ве иш берме, онынъ ихтияджларыны теминле!» насиатыны япкъандыр. Къул азат этювни бир мумин ичюн даа эйи бир къуртулыш ёлу ве гузель иш оларакъ косътергендир. Ислям дини къулларгъа о къдар акълар берген ки,

буларгъа риает этильсе, къул саиби олмакъ пек агъыр бир иш оладжакътыр.

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ вефаты эснасындаки шу сонъ сёзлери чокъ маналыдыр:

«Намазгъа, хусусан намазгъа дикъкъат этинъ. Элинъ-изде булунгъанлар акъкъында да Аллахтан къоркъунъыз».
(Эбу Давуд, Эдеп, 123-124/5156; Ибн-и Мадже, Васая, 1)

Яни Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-, къул-лукънынъ къапыларыны мумкъон олгъаны нисбетте къапаткъан, къуллукътан чыкъыш къапыларыны да сонъуна къадар ачкъандыр. Бу инсанларнынъ урриетке къавуштырылмасы ичюн де бир чокъ фырдатнен тешвикъ эткендир. Къуллукъкъа сонъ бермек ичюн бундан даа гузель бир усул ола билirmi?

Ислям къулгъа берген эмиетини косьтермек ичюн шу акъыкъат етерли бир мисаль олур: Билял Хабеши, Ислямдан эвель къул эди. Анджакъ мусульман олмасынен Пейгъамбер -алейхисселям-нынъ баш муэззини олды ве онъа бугун муэззинлернинъ реиси ады берильди.

Къыскъасы Ислям, къулны эфенди севиесине юксельткендир. Затен мушриклер бу себепнен Ислямгъа къаршы чыкъкъан эдилер. Кунюмизде, Ислямны къабул этмеген инсанлар да айны хусусиетлерни ташымайлармы? Бугунъки дюньяда залым инсанлар, нидже урь инсанларны эсир киби къулланмайлармы? Сырф маддий имкянларны эльде этмек ичюн, масум ве чаресиз инсанларнынъ акълары, эм де урриет адына аякъ асты этильмейми? Къулакъларгъа сыджакъ кельген сёзлер ве терминлернен бугунъ инсаниетте яшангъан мерхаметсиз земаневий къуллукъ системасы, эски залимлернинъ системасындан фаркълымы?

Бунынъ ичюн, юдже шарт ве месулиетлернен къуллукъ муэссисесини ортадан ёкъ эткен Ислямнынъ къыймет ве

фазилет анълайышы, бугунь де янъыдан инсанлыкънынъ къуртарыджысы олмалыдыр. Акси алда инсаниет; ады урриет, асылы исе эсирлик олгъан менфаатперест анълайышларнынъ ичинде перишан ве эляк оладжакътыр.

Бунынъ ичюн, дюнь олгъаны киби бугунь де инсанлыкънынъ тек къуртулыш чареси, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-дир. Онъа багълылыкътыр. Чюнки О, зенгин-факъир, мудир-ишчи, эфенди ве хызметчи не олса олсун, эр инсанны – инсан киби яшатты, инсан огълуны инсанлыкъ шеревине къавуштурды ве бу ёлда сарсылмайджакъ ольчулер къойды. Ойле ки, Асхабы Кирамдан бир къачы Пейгъамбер Эфендимизге келип:

«–Хызметчимизнинъ къусурларыны не къадар афу этейик?»- деп сорай.

Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селем-: «–*Оны эр кунь етмиш кере афу этинъиз!*»- джевабыны бере. (Эбу Давуд, Эдеп, 123-124/5164; Тирмизи, Бирр, 31/1949)

Мерхамет дерьясы олгъан эфендимизнинъ шу тевсие-си, пек къыйметине барылмайджакъ инджелик ве зарифлик эсериدير:

«Сизден биринъизге хызметчиси аш кетиргенде, эгер софранъызгъа отуртмайджакъ исенъиз, бир эки локъма я да аштан бир эки шей беринъ. Чюнки аш пиширменинъ заметини о чеккендир». (Бухари, Этъиме, 55; Тирмизи, Этъиме, 44)

Аллах Таала, тилесе эди бу ишни терсине чевирип хызметчини эфенди, эфендини де хызметчи япа билир эди. Бунынъ ичюн Аллахкъа шукюр этип оларгъа гузель муамеле этмек керек.

Аллах Ресулининъ къадынларгъа мунасабети

Джахилие девринде къадынлар, хорланаракъ бир муа-

меле коре эдилер. Фаише олурлар деп къыз балаларыны, мерхаметсиздже тири-тири топракъкъа коме эдилер. Джаиллик себебинен, япылгъан бир яманлыкътан къорчаланмакъ ичюн, ташкъа чевирильген юреклеринен, даа да фена бир джинаетке къарар бере эдилер. Бу хусуста Аллах, Къуран-и Керимде Нахл суресининъ 58-джи ает-и керимесинде шойле буюра:

«Оларнынъ бирине къыз (баласы) хабер берильгени заман ачувындан юзю сим-сия олур!»

Къадын ве къызлар, эглендже алет и киби корюлип ашагъылана эдилер.

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ эмиринен къадынлар укьукъы къурулды. Къадын, джемиетте иф-фет ве фазилетнинъ бир орьнеги олды. Аналыкъ шеревли бир мертебеге къавушты.

«Дженнет аналарнынъ аякълары тюбюндедир!»⁴⁴ хадис-и шерифиндеки Пейгъамберимизнинъ ильтифатынен къадын, ляйыкъ олгъан кыйметке къавушты.

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ къадынларгъа олгъан незакетине айт шу мисаль не гузель:

Бир ёлджулыкъта Энджеше адлы бир хызметчи йырлаяракъ, девелерни къувалады.⁴⁵ Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- де, чапкъан девелер устюндеки зайыф вуджутлы ханымларны козь огюне алып, оларнынъ ынджынмалары мумкюнлигини тюшюнип, зариф бир тем-сильнен шуны сёйледи:

44 - Несаи, Джихад, 6; Ахмед, III, 429; Суюти, I, 125.

45 - Девелер, гузель сес ве шаркъыларны северлер. Деве чобанл - ры да, сюрюлерини хызландырмакъ ичюн шаркъы сёйлерлер. Буна «Хида» денир.

«Я Энджеше! Дикъкъат эт, джамлар къырылмасын!»- буюрды.» (Бухари, Эдеп, 95; Ахмед, III, 117)

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- башкъа хадис-и шерифлеринде шойле буюрды:

«Аллахым! Эки зайыф кимсенинъ, яни етим иле къа- дыннынъ акъкъыны зайи этмектен эр кесни шиддетнен сакъындырам». (Ибн-и Мадже, Эдеп, 6)

«Бир мумин ханымына мугъаймасын. Онынъ бир та- биатыны бегенмесе, бир башкъа табиатыны бегенир». (Муслим, Рада, 61)

Чюнки къадын, нефрет этиледжек бир тикенлик дегиль, ашкъ ве муаббетке ляйыкъ бир гульзардыр. Оларгъа нис- бетен севги де Аллах тарафындан бизге эдие этильгендир. Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- бу ху- суста шойле буюра:

«Манъа бу дюньянынъызда, къадын ве гузель къокъу сев- дирильди; намаз исе козюмнинъ нуру этильди». (Несаи, Иш- рет-ун Ниса, 10; Ахмед, III, 128, 199)

Хазрети Пейгъамберге къадынлар севдирильгендир сё- зюне, гъафлет козюнен бакъмамакъ керек.⁴⁶ Бу севги, Ал- лахнынъ фытраткъа ерлештирген ве анджакъ юдже севгиге таянган бир муаббет басамагъыдыр. Бунынъ ичюн, бу сев- ги, къадынгъа берильмеси керек олган акъларнынъ уль- вий къыйметлерини берир. Инсанлыкъ тарихында къадын,

46 - Азрет-и Пейгамбер -салляллаху алейхи ве селлем- ич бир эвл - лигинде нефсине уймагъандыр. О генч яшта ич бир къызгъа гонъюль бермеди. Бундан да гъайры, оны бегенген 40 яшындаки балалы ве тул бир къадын, Азрет-и Хатидже иле эвлengenдир. Омюрининъ энъ кучюлю йылларыны онынънен яшады. Ондан сонъраки эвлиликлер исе, 54 яшындан сонъра олгъандыр. Бу эвлиликлернинъ эписи, иляхий эмир иле олды ве пек чокъ иляхий икмет ташый эди. Хусусан къадын- ларгъа динни огретмек ичюн. Кениш малюмат ичюн бакънынъыз Ос- ман Нури Топбаш, Азрет-и Мухаммед Мустафа, I, 130-140.

бойле кыйметни анджакъ Ислямда корьгендир. Ислямдан башкъа къадынъа кыймет бергенини тюшюнген бутюн системалар, онъа ялынъыз витрина мальземеси оларакъ кыймет берип, къадынны анджакъ икътисадий ве нефсаный бир мал оларакъ къулланып тюкетмектедир.

Бунынъ ичюн къадынъа нисбетен мунасебетимиз янъыдан Ислямнынъ берекетли ве ульвий темелине кыйулмасы керек. Къадын ве эркек, яратылувындан берли бири-бирини тамамлагъан эки алемдир. Ве Аллах тарафындан къадынъа даа тесирли бир роль берильди. Ойле ки, джемиетлерни бербат эткен де, абад эткен де къадын олгъандыр. Бунынъ ичюн Ислям дини, абад этиджи къадынларны етиштирмекни энъ буюк гъае оларакъ коре. Хадис-и шерифте шойле буюрыла:

«Эр ким учъ кыз баласыны, я да кыз къардашларыны имае этип осьтюрге, гузель тербие этип, эвлендирсе, бундан сонъ да оларгъа лютф ве эйиликлерини девам эттирсе, о кимсе дженнетликтир». (Эбу Давуд, Эдеп, 120-121/5147; Тирмизи, Бирр, 13/1912; Ахмед, III, 97)

Бир башкъа хадис-и шерифте де Хазрети Пейгъамбер-салляллаху алейхи ве селлем-:

«Эр ким эки кыз баласыны пишкинлик яшына къадар осьтюрип тербие этсе, мен о кимсенен кыйямет куню ян-яна оладжам» буюрды ве эки пармагыны бирлештирип косътерди. (Муслим, Бирр 149; Тирмизи, Бирр, 13/1914)

Сонъра да эйи тербие алгъан бир къадын акъкъында шойле дегендир:

«Дюнъя кечиджи бир файдаланма еридир. Дюнъянынъ да энъ хайырлы варлыгъы – диндар ве салиха бир къадындыр» (Муслим, Рада, 64; Несаи, Никях, 15; Ибн-и Мадже, Никях, 5)

Эксерият алларда буюк инсанларнынъ артында салиха бир къадын бардыр. Месея, Хазрети Пейгъамбер эфен-

димиз -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ Ислямны ильк теблигъ эткен вакъыт, ильк ве энъ буюк дестек Хазрети Хатидже валидемиз олды ве эфендимиз -салляллаху алейхи ве селлем-, оны омюр бою унутамады. Хазрети Алининъ мувафакъиетлеринде Хазрети Фатиманынъ тесири ап-ачык корюне.

Яни салиха бир къадын, дюньянынъ энъ буюк ве хайырлы ниметидир. Пейгъамбер эфендимиз -салляллаху алейхи ве селлем-, хайырлы бир кимсе олмакънынъ шартыны, къадынларгъа нисбетен хайырлы муамеле оларакъ шойле ифаде эте:

«Муминлернинъ иман джезтинден энъ мукеммели, ахлякы энъ зйи олгъаныдыр. Энъ хайырлынъыз, къадынарына ахлякъ тарафындан энъ хайырлы олгъанынъыздыр». (Тирмизи, Рада, 11/1162)

Къадын, джемиетнинъ акъикъий мимары оларакъ тербие этильмели. Къадын, фетихчилерни осьтюрген бир къуджак олмалы.

Гузель кокугъа келгендже, инсаннынъ рухуна инджелик ве теренлик бергени ичюн Хазрети Пейгъамберге севдирильгендир.

Намаз исе, Хазрети Пейгъамбернинъ козюнинъ нуру къылынды. Чюнки намаз, Аллах иле мулакъаттыр ве Оны корерджесине япылгъан бир ибадеттир. Бунунъ ичюн де козь нурудыр.

Аллах Ресулининъ етимлерге муамелеси

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-, етимлер узерине титрер эди. Чюнки Къуран-и Керимде етим баланынъ къорчаланувы акъкъында аетлер чокътыр. Аллах Таала, етимлерге нисбетен хассас олмакъны телькъин этип

шойле буюрды:

«Сакъын етимге яман мунасабетте олма! (Ярамай муамеле япып оны эзме!)» (эд-Духа, 9)

Хадис-и шерифлерде шойле буюрыла:

«Мусульманлар ичинде энъ хайырлы эв; ичинде етимге эйи бакъылгъан эвдир. Мусульманлар ичинде энъ яман эв де етимге яман муамеле этильген эвдир.» (Ибн-и Мадже, Эдеп, 6)

«Бир кимсе, мусульманларнынъ арасында олгъан бир етимни алып, ашатып ичирмек ичюн эвине алып барса, афу этильмейджек бир къабаат ишлемегени муддетче,

Аллах Таала оны мытлакъа дженнетке къояр». (Тирмизи, Бирр, 14/1917)

«Бир кимсе сырф Аллах ризасы ичюн бир етимнинъ башыны сыйпаса, эли не къадар сачкъа токъунса, онъа о къадар севап бериледжектир...» (Ахмед, V, 250)

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-, джемиеттеки къырыкъ гонъюллерге нисбетен, керек олгъан ичтимаий вазифелернинъ япылмасыны тавсие эте эди.

«Ким къыз я да огълан етим балагъа эйи мунасебетте олса; меннен дженнетте берабер оладжакътыр», - буюрып эки пармагъыны ян-яна кетирген эди. (Бухари, Эдеп, 24)

Къальбининъ къаттылыгъындан шикъает эткен бир сахабиге шу тевсиеде булунды:

«Эгер къальбининъ йымшамасыны истесенъ факъ-ирни тойдур, етимнинъ башыны сыйпа!» (Ахмед, II, 263, 387)

Аллах Ресулининъ айванларгъа мунасебети

Рахмет Пейгъамберининъ эр бир арекети рахмет ве муаббет темеллери узерине эди. Чюнки О, яратылгъанларгъа

шефкъат иле якълаша эди ве эр мухтаджнынъ ихтияджыны коре эди. Бу сынъырсыз муаббет дерясында айванлар биле насибини ала эди. Джахилие деврининъ инсанлары, айванларгъа да чокъ инсафсыз ве мерхаметсиз мунасебетте ола эдилер. Джанлы айванларнынъ этлерини ич аджымадан сойып ашар эдилер, айван дёгюштирув мусабакъалары тешкиль эте эдилер. Бу видждангъа терс манзараларгъа Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- сонъ берди.

Эбу Вакъыд -радияллаху анх- анълата:

«Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- Мединеге кельгени вакъыт, мединелилер, тири девенинъ оркечинден кесип эт ала эдилер, къойларнынъ да бутларындан къопарып ашай эдилер.

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- бунъа мани оларакъ:

«—Айван тири экенде ондан эт кесильсе, мейте (леш) укюндекидир, ашанмасы харамдыр», - деп буюрды». (Тирмизи, Сайд, 12/1480)

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, бир кунъ ёлда юзю янгъан бир эшек коръди, пек кедерленди ве:

«Аллахнынъ лянети оны якъкъанларнынъ узерине олсун!»- буюрды. (Бухари, Зебаих, 25)

Ювасындан явруларыны алып къушны къоркъуткъан кимселерге:

«—Ким бу заваллынынъ яврусуны алып онъа эзиет этти, тез яврусуны къайтарынь!»- буюрды. (Эбу Давуд, Эдеп, 163-164/5268)

Териси кемигине япышкъан бир девени корьгенде де саибине:

«Лаф этип оламагъан бу айванлар акъкъында Аллахтан къоркъунъ! Бесленген вазиятте оларгъа мининъ, бесленген вазиятте оларны сойып ашанъ!»- буюрды. (Эбу Давуд, Джихад, 44/2548)

Пейгъамбер эфендимиз къой сойгъан бир адамны коре. Адам, кесмек узъре къойны ерге ятыртгъан сонъ пычагъыны билемеге башлады. Бу къатты ве дуйгъусыз арекет къаршысында Ресули Экрем эфендимиз адамны шойле тенби-еледи:

«-Айванны дефаларджа ольдюрмек истейсинъми? Пычагъынны, оны ерге ятыртмадан эвель билесенъ олмаз эдими?» (Хаким, IV, 257, 260)

Бир хадис-и шерифлеринде:

«Сизге кимнинъ джехэннемден узакъ, джехэннемнинъ де ондан узакъ олгъан кишини айтайымми?»- деп суаль берген сонъ:

«О, ойле бир кимсе ки, назик, шефкъатлы, мерхаметли, джангъа якъын ве йымшакъ олгъанлардыр», - буюрды. (Ахмед, I, 415)

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-мерхаметли ве мерхаметсиз олгъан кимселернинъ алларыны бир хадис-и шерифлеринде шойле анълата:

«Гунахкяр бир къадын, чёльде сувсузлыкътан тилинен къумларны ялагъан бир копек корьген эди. Онъа мерхамет этип аякъкъабысынен къуюдан сув алып копекке сув берди. Аллах да, бу къадыннынъ гунахларыны афу этти. Башкъа бир къадын да, мышыгъыны ач ташлагъан эди. Мышыкъ да ачылыктан олды. О къадын да бу мерхаметсизлиги себебинден джехэннем ёлджусы олды!»⁴⁷

47 - Бакъынъыз, Бухари, Энбия, 54; Муслим, Селям, 151, 154; Бирр, 133; Несаи, Кюсуф, 14.

Эфендимиз -салляллаху алейхи ве селлем-, бойле бир джахиль джемиетни, асры сеадет джемиети алына кетире. Бир вакъытлар инсанларгъа биле яман мунасебетлерде олгъан кимселер, нетиджеде айванларгъа нисбетен биле мерхамет ве шефкъат орьнеги ола эдилер.

Чюнки оларгъа, усве-и хасене⁴⁸ олгъан Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-, кучюк бир торгъайнынъ хакъкъына биле риает эте ве оларны бунъа огрете эди.

Йылан ве акъреп киби, зеэрли ве бунынъ ичюн ольдюрильмеси мумкюн олгъан айванларнынъ биле чокъ азап чекмемелери ичюн бир кереден ольдюрильмелерини эмир эте:

«Ким кесерткини ильк дарбеде ольдюрсе онъа юз севап язылып. Экинджи урушта ольдюрсе даа аз язылып. Учюнджи урушта исе бундан да аз севап къазаныр»,- деп буюра. (Муслим, Селям 147; Эбу Давуд, Эдеп 162-163/5263; Тирмизи, Сайд, 14/1482)

Зарарлы айванларнынъ ольдюрильмесинде биле мерхамет тевсие этильмеси мухтешем шефкъат нумюнеси де-гильми?

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, яшадыгъы бутюн бу юксек къуллукъ ве ахлякъ себебинен ич бир заман макътанмаз эди. Аллахнынъ кенди узериндеки ниметлерини саяр; **«Ла фахре: макътанмакъ олмай!»** деп буюк бир тевазугъа (алчакъгонъюллик) бурюне эди. (Тирмизи, Менакъыб, 1; Ибн-и Мадже, Зухд, 37; Ахмед, I, 5, 281)

Гъурур ве кибирнинъ темели, макътамакъ ве такъдирле-мектир. Бу ал, инсанларны эркеткен себеплерден бири-дир. Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-, инсанлар-

нынъ энъ шеревфлиси олып Аллахнынъ медхине (макътавына) наиль олгъаны алда, сахабесине:

«Манъа, «Аллахнынъ къулу ве Ресулидир» денъиз!»- деп буюргъан эди. (Бухари, Энбия, 48; Ахмед, I, 23)

Инсанда къул олмакъ хусусиети бар. Инсан, я эшья ве менфаатларына, я да Раббине къул олур. Раббине къул олмакъ, инсанны нефсининъ менфаатларына ве эшьягъа къул олмакътан къорчалар.

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- бутюн устюнликлерни бир кишиде топлагъан еяне орьнектир.

О, эр хусуста кельген кечкен энъ истисна ве юдже бир **орънек шахсиет эди**. Бир омюр:

1. Куллукъта,
2. Муамелятта,
3. Ахлякъта,

бутюн инсанлыккъа фазилетлер, гъайретлер, яни маддий-маневий сынъырсыз гузелликлер эдие этти.

О, бир умметнинъ огюнде нумюне шахсиет олмакънынъ месулиетини керек дереджеде анълагъан эбедий сеадет рехбери эди.

Бу манада, Онынъ **намазгъа** олгъан хассаслыгъы, эр шейнинъ устюнде эди. Гедженинъ аз бир къысмыны юкъуда кечирир, мубарек бедени эксериет вакъыт ятакъ коръмез эди. Эр кес гедже татлы юкъуларында, о исе седждеде козь яшы тёке эди. Омрюнинъ сонъ кунълери, хасталыкъълары зорлашкъаны вакъыт биле кучюни топлап джамиге барды ве намазыны джемаатнен къылды.

Абдуллах бин Шыххир -радияллаху анх-, эфендимизнинъ намаздаки алыны шойле анълата:

«Бир кере Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ янына кеткен эдим. Намаз кыла эди. Агъламакътан коксюнден, къайнагъан къазан сеси киби сеслер келе эди». (Эбу Давуд, Саят, 156-157/904; Несай, Сехв, 18)

Рамазан **оразасы**ндан башкъа оразалар (нафиле оразалар) муминлерге фарз къылынган олмаса да, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- ич бир афтаны ораза тутмандан кечирмей эди.

Хазрети Аише -радияллаху анха- буюра ки:

«Ресули Экрем базан девамлы ораза тута эди. Ойле ки, артыкъ бир даа оразасыны быракъмайджакъ зан эте эдик». (Бухари, Савм, 53)

Эр айнынъ он учь, он дёрт ве он бешинджи куньлеринде ораза тутар эди. Шеввальде алты кунь, Мухарремде ашуре куню оразасыны къачырмаз эди. Буларгъа иляве оларакъ базарэртеси ве джумаакъшамы куньлери де ораза тутар эди.

Зекят аети иле де муминлерге Зекят бермелерини, хайыр ичюн инфакъ этмелерини (маддий ярдым бермелерини), арткъач масраф этмелерини эмир эте эди. Лякин энъ гузель инфакъны башта озю япа эди. Аллахнынъ:

«...Кендилерине берильген рызыкътан Аллах ёлунда инфакъ этерлер.» (эль-Бакъара, 3) аетини энъ гузель шекильде яшар; хайыргъа сарф этильген малны ве такъва саиби тиджарет адамларыны макътар эди.

ЙЫЛДЫЗЛАРДАКИ ОЛЬЧЮЛЕР

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- эфенди-мизнинъ, ялынъыз онъа махсус бир хусусиети бар эди. О дюньялыкъ малдан бир шей сакъламаз, элинде не бар исе оны Аллах ёлунда масраф эте эди. Сахабеден Эбу Зер -ра-

дияллаху анх- накъл эте:

Хазрети Пейгхамбернен Медине кенарында бир таш-
лыкъ ерде юре эдик. Къаршымызгъа Ухуд дагъы чыкъты.
Аллах Ресули манъа:

«—Я Эба Зер!»- деди. Мен де:

«—Буюр я Ресулюллах!»- дедим.

Деди ки:

*«—Янымда шу Ухуд дагъы къадар алтын олса, бу мени
севиндирмез. Бир борджны иаде этмек(одемок) ичюн айыр-
гъаным харыч, янымда бир динар олса биле учъ кунъ кечме-
сини истемем».* (Муслим, Зекят, 32; Бухари, Истикраз, 3)

Базы вакъытларда эки, базан учъ кунъ арты-артына ич
бир шей ашамайып, ичмейип ораза тутар эди. Асхабы ки-
рамдан базылары да бойле япмагъа истеди:

«Сизинъ бунъа кучюниз етмез»,- буюрды, оларны бун-
дан мен этти. (Бухари, Савм, 48)

Бойледже шу хусусны ифаде этмек керек ки, Хазрети
Пейгхамбер -саллаллаху алейхи ве селлем-нинъ бизлерге
екаяне рехбер ве орьнек олгъаныны бильмек къадар, Оны
орънек алууда олъчюни бильмек де сонъ дередже муим ве
зарурдыр. Онынъ фииль ве арекетлери эки кысымгъа айы-
рылыр:

1. Ялынъыз кендисине аит олгъан.

2. Эр кеске аит олгъан.

Бойледже, ялынъыз Онынъ шахсына аит ульвий фази-
летлерде Оны орьнек алмамыз бизден истенмей. Чюнки
бойле юксек ал ве арекетлер, санъки **йылдызлардаки оль-
чюлер** кибиدير. Бизим бу арекетлерни япмамызгъа имкяны-
мыз ёкътыр. Анджакъ экинджи кысымгъа кирген ал, арекет
ве сёзлерде биз Оны такълит эте билемиз.

Ич кимсе бешерий мукеммеллик джезтинден Пейг-
амбер эфендимиз Хазрети Мухаммед -алейхиссалату
весселям-нынъ севиесине эремез. Анджакъ эр кес къаби-
лиети ве кучю нисбетинде Онынъ изинде юрьген бир кучюк
Мухаммед ола билир.

Учюнджи Болюк

- Ресулюллахны такъип этювде къальпнинъ азырлыгъы
 - Ресулюллахкъа ашкъ иле таби олмакъ
- Онынъ ахлякъ ве ашкъынынъ кузьгюси: сеадет асыры
 - Ресулюллах муаббетининъ яныкъ тереннюмлери
 - Саяват-ы Шериф

РЕСУЛЮЛЛАХНЫ ТАКЪИП ЭТЮВДЕ КЪАЛЬПНИНЪ АЗЫРЛЫГЪЫ

Ресули Экрем -салляллаху алейхи ве селлем- эфенди-мизге керек дереджеде таби олмакъ ве Онынъ усве-и хасе-несине Асхабы кирам киби якълаша бильмек ичюн башта къальбимизни азырламамыз керек. Чюнки ает-и керимеде шойле буюрыла:

«Ант олсун ки, Ресулюллах, сиз ичюн, Аллахкъа ве Ахирет кунюне къавушмакъны умют эткенлер ве Аллахны чокъ зикр эткенлер ичюн, гузель бир орьнектир»,- буюрылмакъта.

Ает-и керимеде беян этильген **«Аллахкъа ве Ахирет кунюне къавушмакъны умют этмек»** ве **«Аллахны чокъ зикр этмек»** хусуслары, Ресулюллахнынъ орьнек шахсие-тинден файдаланмакъ ичюн эки муим басамакътыр.

Ибадетлер, белли вакъытларда япыла. Лякин иманны эр анъ къорчаламакъ меджбуриетиндемиз, бунынъ ичюн къальпдеки исьянларгъа къаршы даяна бильменинъ тек ёлу, девамлы зикр алында олмакътыр.

Аллах ает-и керимелерде:

«Эй муминлер! Аллахны чокъча зикр этинъ»,⁴⁹ деп буюра. Лякин бу ает-и керимелерде, зикр этювде белли бир сайы ве микъдар бильдирильмегенине коре, энъ фазилетли севиюде япылмасы истенмекте.⁵⁰ Бу алда, къулгъа тюшкен де, эр фырсаатта ве кучю еткени къадар Аллах Тааланы чокъ

49 - Эль-Ахзаб, 41; Айрыджа Бакъынъыз, эль-Джума, 10;

50 - Эгер бир эмирден сонъра, онынъ сынъырларыны я да микътарыны бельгилеген бир ачыкълама кетирильмегени вакъыт, о эмирнен, о иш-нинъ япылабиледжек энъ юксек ве энъ фазилетли севиеси козь огюне алыныр.

зикр этмектир.

Башкъа бир ает-и керимеде де:

**«...Аллах, озюне ёнельгенни догъру ёлгъа иришти-
рир. Булар, иман эткенлер ве гонъюллер Аллахнынъ
зикринен сукюнетке иришкенлердир. Билесинъиз ки,
къальплер ялынъыз Аллахны анъмакънен узур тапар».**

(эр-Раъд, 27-28) буюрыла.

Аллахны зикр этмек, ич шубесиз ки Аллах лафзынынъ
ялынъыз келиме оларакъ текрарланмасы дегиль, онынъ,
инсанинъ къальбинде ерлешип, онъа раатлыкъ бермеси ве
бир лезет алына кельмесидир. Къальпнинъ зикрнен толма-
сы нетиджесинде, къальпнинъ маразлары (хасталыкъъла-
ры) кетер, кири, тоту темизленир, нурнен толар, инджелик
ве хассасиет къазанып иляхий сырларгъа ачыкъ алгъа ке-
лир. Къальп, эр урушында, Аллахны анъса, ниетлер ве иш-
лер де севие къазаныр.

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- бир хадис-
и шерифинде:

*«Аллахны севмекнинъ алямети, Аллахны зикр этмекни
севмектир», - буюрды. (Суюти, II, 52)*

Севгенлер, севгенлерини ич бир вакъыт унутмазлар;
тиллеринден ве къальплеринден тюшюрмезлер. Иман ая-
тынынъ сефасыны яшамакъ истеген гонъюллер, зикрни
къальплеринде девам эттирлер. Инсан, аякъта тургъан-
да, отуругъанда, яткъанда, Аллахны анъар, зикр этер, кок
ве ернинъ яратылувындаки индже икметлерни тюшюнип
дер ки:

**«...Я Рабби! Буларны бошуна яратмадынъ; нокъсан
сыфатлардан узакъ бир субхансынъ! Джехэннем аза-
бындан бизлерни къорчала Аллахым!» (Али Имран, 191).**

Бу деринликни ве инджеликни къазанамгъан къальпни

Аллах -Джелле Джелялюху- истемез. Бу акуъкъында Зумер суресининъ 22- аети керимесинде:

«...Аллахнынъ зикрине къаршы къальби къатып къалгъанларгъа языкълар олсун!..» буюрыла.

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-ге таби олып ондан файдаланмакъ ичюн, къальплернинъ Аллах севгисинен толдурылмасы керек, фаний севгилерден темизленип, Аллах ве ахиретке къавушма ниетинен кучълендирилип, Аллах зикринен гузеллештирилъмеси керек.

РЕСУЛЮЛЛАХКЪА АШКЪ ИЛЕ ТАБИ ОЛМАКЪ

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-ге дююлгъан керчек бир ашкъ ве муаббетнинъ нетиджеси, Онынъ ёлунынъ тозуны башымызгъа тадж этмек, Онъа джан гонъюльден итаат этип теслим олмакътыр.

Зира О, ойле бир шахсиет ки, эр джезтинен инсаниет ичюн рахметир. Онынъ къальби муминлерге нисбетен не дереджеде шефкъат ве мерхамет иле толу олгъаныны шу ает-и кериме не гузель косътере:

«Ант олсун, сизге озюнъизден ойле бир Пейгъамбер кельгендир ки, сизинъ сыкъынтыгъа огъраманъыз онъа чокъ агъыр келир. О, сизге чокъ федакяр, муминлерге нисбетен чокъ шефкъатлыдыр, мерхаметлидир».

(эт-Тевбе, 128)

Онынъ умметине олгъан шефкъат ве мерхаметини косътерген хадис-и шерифлеринден бириси шойледир:

«Эй иман эткенлер! Аллах сизни эминлик ичинде тутсун! Сизни къорчаласын! Сизни феналыкълардан къорчаласын! Сизге ярдым этсин! Сизни юджельтсин! Сизге ёл косътерсин! Сизни кенди эмнетиине алсын! Сизлерни эр тюрлю мувафакъиетсизликтен сакъласын ве дининъизни

сизлер ичюн кѳорчаласын!..»⁵¹

О, ишлеринен, сѳзлеринен ве ахлякый яшайышынен бутюн инсанлыкны кѳушаткѳан бир рахмет эди; ёл косьтериджи эди. Хидает ёлунда эр тюрю мешакѳкѳат ве азапнынъ энъ буюги Онынъ сыртында эди. Умметининъ хидает ве рахметке наиль омасы ичюн буюк бир сабыр ве гѳайрет ичинде эди. Атта базан кендисини харап этмемеси ичюн иляхий тенбие келе эди:

«Бу янъы Китапкѳа инанмаз иселер (ве бу себептен зляк олур иселер), артларындан гѳам-кедернен, аман-аман, озюньни харап этеджексинъ.» (эль-Кехф, 6).

«(Ресулим!) Олар иман этмейлер, дие, аман-аман озюньни зляк этеджексинъ!» (еш- Шуара, 3)

Бу ает-и керимелер, Хазрети Пейгѳамбер -саллаллаху алейхи ве селлем-нинъ дюньяда яшагѳан эр инсаннынъ Аллахкѳа инанмасыны ве кендисини джехэннем атешининъ азабындан кѳуртармасыны истемеси , Онынъ не кѳадар шефкѳатлы ве мерхаметли олгѳаныны косьтермектедир.

Ресулюллахнынъ умметине нисбетен бу кениш шефкѳат, мерхамет ве муаббетке кѳаршылыкѳ оларакѳ, биз Онынъ уммети оларакѳ бу севгие насыл джевап беремиз, буны тюшюнмемиз керек.

Аллах Ресулине олгѳан муаббетимизнинъ ольчюси, Кѳуранны ве Аллах Ресулини озюмизге рехбер алувымыздан белли олур. Оны севген ве Онынъ огѳруна эр шейини феда эткен Асхабы кирам, Оны насыл ис этти? Онынъ ахлякѳыны аятларына насыл акис эттирди? Аджеба, бизлер бунынъ не дереджесиндемиз? Онѳа олгѳан муаббетимизни бу ольчулерге коре чекмели.

51 - Таберани, Эвсат, IV, 208; Эбу Нуайм, Хильет-уль эвлия, Бейрут 1967, IV, 168.

Гонъюллеримизни Онынъ ахлякъынен гузеллештирмели. Гуняхларымыз, хаталарымыз, къусурларымыз ве исьянларымыз Онынъ зем-зем сувы киби, тер-темиз ахлякъынен ювулмалы. Онынъ мубарек аятынынъ мана ве икметинен маневий бир тирилиш яшанмалы.

Иляхий муаббет, гонъюльни тири тутар, хайыргъа догърултыр. Муаббет ве нефрет, зыт къаврамлар олгъанлары ичюн, айны анда бир юректе оламаз. Гонъюль исе бош-лукъ къабул этмез, бунынъ ичюн, бирининъ ёкълугъы, дигерининъ бар олма себебидир. Бу эки зытлыкъ арасындаки фаркъ, аъла-йи иллийиннен эсфел-и сафилин арасындаки месафе къадар сонъсуздыр.

Шаир Кемал Эдиб Кюркчуогълы, Аллах Ресулининъ Суннетинден ве муаббетинден узакъта къалгъан гъафил муминлерни шу бейти иле не гузель тенбиелей:

Ильтифатындан узакъ тюшмеси эйвах, эйвах;

Эки дюньяда етер гъафильге хусран оларакъ!..

«Эйвах, эйвах! Гъафиль бир инсан ичюн, Хазрети Пейгъамбернинъ ильтифатындан узакъ тюшмеси эльбетте онъа зарар оларакъ етер!..»

Раббимиз бизлерни, Онъа муаббет иле багълангъан ляйыкъ бир уммет эйлесин! О эришилъмез бир мерхамет ве шефкъат уфукъы эди!..

О, кендисине таш аткъан инсанларгъа биле хайыр-дуа эте эди. Буны корьген Зейд бин Харисе тааджипленерек шуны сорай эди:

«—Я Ресулюллах, олар сизге шу агъыр зулумни япалар... Сиз исе аля оларгъа дуа этесизми?»

Пейгъамберимиз:

«—Башкъа не япа билирим ки! Мен азап ичюн дегиль, рахмет ичюн ёлланылдым...»- деди. Пейгъамберимиз-

нинъ бу инсанларгъа хидает тилемеси, юксек бир федакярлыкъ, вефакарлыкъ, эйи къальилик, мерхамет ве шефкъатнынъ эришилъмез зирвесинде олгъаныны косътермейми?

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ пейгъамберлигинен инсаниет, беклеген энъ мүкеммель ве ульвий хидает рехберине къавушкъандыр.

АСР-Ы СЕАДЕТ – ПЕЙГЪАМБЕР АХЛЯКЪЫНЫНЪ ВЕ АШКЪЫНЫНЪ КУЗЪГЮСИ

Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ берген тербиеси ве инсанларгъа тесири ойле къуветли эди ки, даа эвель вахший, инсаниеттен хаберсиз бир джемиетни, **«сахаве» джемиети** мертебесине котерди. Оларны, бир тек дин, байракъ, укъукъ, медениет ве идаре астында топлады.

Джаиль ве къатиль инсанларны медений; гуняхкяр ве ачкакъ тербиели кишилерни де муттакый, яни Аллах севгиси ве къоркъусы иле яшагъан салих кимселер алына кетирди.

Асырлар бою бир тек адам етиштиремеген джахилие джемиети, Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ реислиги алтында ве Онынъ руханиети саесинде юксек хусусиетлерге саип чокътан чокъ инсан етиштирди. Сахабе исе, бу тербиени, бирер иман, илим ве ирфан мешъалеси киби дюнъянынъ дёрт бир тарафына ташыдылар. Чёльге энген нур, бутюн инсанлыкъкъа акъикъатны ве адалетни кетирди. **«Левляке левляке»**⁵² сёзюнинъ сыры ортагъа чыккыты. Кяинат яратылыш гъаесине етти.

Инсаниет алеми ичюн энъ мүкеммель бир орьнек олгъан Аллах Ресулининъ тербиесинде етишкен сеадет асыры ин-

52 - «Сен олмаса эдинъ, Сен олмаса эдинъ (каинатны яратмаз эдим).» Бу акъикъатны ифаде эткен хадис ичюн бакъыныъыз, Хаким, II, 672/4228.

санлары, бир марифет джемиети эди. О девир, терен бир тюшюнме деври, Аллахны ве Ресулини даа якъындан таныма деври эди. Сахабе, тюшюндженинъ ве гъаенинъ меркезине тевхидни ерлештирди. Къальптен дюньявий менфатларны, яни иляхларны атты. Мал ве джан, бирер васыта укмюне кирди. Иманнынъ лезети анълашылды. Мерхамет кенишледи. Хызмет этюв, оларнынъ аят тарзы олды. Буюк бир федакарлыкъ ве Ислям шахсиети косътерильди. Бир хадис алмакъ ичюн сахабе бир айлык ёл кетмеге азыр эди. Атыны алдаткъан равийнинъ⁵³ хадисини алмады.

Сахабе Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-ден не алды?

1 – Аллах Ресулининъ яшайыш тарзыны кендилеринде акис эттирдилер,

2 – Аллахкъа якълаштылар, Оны къальплеринде таныдылар.

Бунынъ ичюн оларнынъ аятында хайыр ве акъикъат бутюн гузеллигинен, шер ве батыл да бутюн чиркинлигинен ортагъа чыкъты ве анълашылды.

Асхабы кирамда Аллах, кяинат ве нефс акъкъында янъы бир анълайыш мейдангъа кельди. Кунеш насыл олур да кучюк бир кузгюде акис этер, Аллах Ресулини кенди нефслеринде акис этмеге тырыштылар.

Мединеде къурулгъан ве дёрт юз къорантадан мейдангъа кельген кучюк Ислямий шеэр девлетининъ худутлары, он сене ичинде Иракъкъа ве Филистинге къадар етти. Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ вефаты эснасында Византия ве Иран бири-биринен дженк эте эдилер. Лякин асхаб, онынъ он сене эвельки алы, тавырлары, яшайыш тарзлары денъишмеген эди. Нефислерини тер-

53 - Равий – Хадисни ривает эткен киши.

бие этмеге девам эттилер. Ашыры исраф, ачкозьлик, зенгин яшайыш ве косьтериш, сахабе джемиетининъ танымагъан къаврамлары эди. Олар даима: «Ярын бу нефиснинъ къонагъы мезар оладжакъ» тюшюнджеси ичинде яшадылар. Бу себепнен дюнья ниметлерини кенди нефислерине масрафламакътан сакъындылар. Иманнынъ леззет ве эеджаны иле бу ниметлерни инсаниетни хидает ве сеадетке алып бармакъ ичюн бирер васыта оларакъ къулландылар. Аятларыны Аллахнынъ рызасыны къазанмакъ ичюн феда эттилер.

Олар Аллах ве Ресулине джан гонъюльден багъландылар. Бойледже окъума, язма бильмеген бир джемиет, медениетте зирвелешти. Бютюн къальплер: «Аллах бизден не истер, Ресулюллах бизни насыл коръмек истер?» деп тюшюне эди.

О инсанларнен девирлер ве вакъытлар шекиллениди. Инсаниетке бир сеадет асыры эдие этильди.

Олар, нефс-и эмаренинъ⁵⁴ шеринден къуртулып, нефислерини соргъугъа чекмеге башлагъан бир мумин алына кельдилер. Вахший ве бедевий инсанлар мелеклер киби олдылар.

Ислям укъукъу усулынынъ энъ муим алимлеринден олгъан **Къарафи** (вефаты, 684 сенеси):

«Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ башкъа ич бир муджизеси олмаса эди, Аллах Ресулининъ тербиелеген асхабы кирам джемиети, Онынъ пейгъамберлигини исбат этмек ичюн етерли олур эди», - дей.

Олар Къуран муджизесининъ джанлы бирер мисали эдилер. Олар терен анълайыш, терен тюшюндже ве инсаний дегерлерни темсиль этювде энъ усть дереджеге етиштилер, инсаниетнинъ фазилет зирвеси олдылар.

Олар, муминни кемалгъа эрдирген акъыл ве къальпни, буюк бир аэнк ичинде къулландылар. Муминнинъ эеджаныны ве ашкъыны тири туттылар. Инсанлар бу дюньянынъ имтиан ери олгъаныны пек яхшы бильдилер. Юреклер, иляхий азамет ве къудретке ашына олдылар. Олар, *эмри биль маруф ве нехйи аниль мункер*⁵⁵ ичюн Чынъгъа, Семеркъандгъа ве сонъра да Андалузиягъа къадар ёлджулыкъ эттилер. О джахилие джемиети, «керчек бильгенлер» олдылар. Геджелер кунъдюзге къавушты. Къышлар баарь олды. Тшюнюв кучю артты, инсан вуджудынынъ бир тамла сувдан, къушнынъ адий бир йымыртадан, терекнинъ ве мейваларнынъ кучюк бир чегирдектен мейдангъа кельгенини терен тюшюмге башладылар... яшайышларыны, Аллах рызасы ичюн яшамагъа башладылар. Мерхамет, шефкъат ве хакъларыны саиплерине берюв шууры теренлешти.

Сахабилер ичюн аятнынъ энъ зевкълы ве маналы девирлери, инсанларгъа тевхидни огреткен вакъытлар олды. Ольдюрильмек узъре олгъан бир сахабийге, олюминден эвель учъ дакъыкъа берильгени вакъыт, тешеккур этти ве:

«–Демек ки Ислямны яймакъ ичюн учъ дакъыкъалыкъ вакъытым бар», – деди.

Нетидже оларакъ, сахабе Къураннен берабер ве Къуран ичюн яшады ве аятларыны Къурангъа ададылар. Олар тарихте корюльмеген бир гъайрет ве хызмет косътердилер. Ишкенджелар ве зулумлар коръдилер, лякин инанчларын дан асыл да вазгечмедилер. Аллахнынъ аетлерине коре яшамакъ ичюн малларыны, мулъклерини, юртларыны ташлап иджрет эттилер, бу ёлда эр шейлерини феда эттилер.

Сахабе эр аетни кереги киби огренмеге ве оны яшамагъа тырыша эди. Олар, энъ телюкели анларда биле Къурандан

55 - Эмри биль маруф ве нехйи аниль мункер – эйиликни эмир этмек, яманлыктан токътатмакъ.

айрылмадылар. Бир кересинде, Пейгъамбер эфендимиз бир ёлджулыккъа чыкъкан эди. Гедже олгъанджа Аббад адлы бирисини невбетчи таинлеп яттылар. Душман уджюм эткендже, Аббад анджакъ учъ окътан сонъра аркъадашы Аммаргъа хабер берди. Аммар:

«—Ильк окътан сонъ не ичюн хабер бермединъ?»- дегенде:

«—Бир суре окъуй эдим. Оны битирмеден намазны бозмакъ истемедим. Ама окълар арты-артындан кельген сонъ, окъумакъны токътатып рукъугъа кеттим. Аллахкъа емин этерим ки, эгер Аллах Ресули джанны къорчаламагъа эмир этмесе эди, о сурени ярыда ташлап намазны токътатмаз эдим», - джевабыны берди. (Эбу Давуд, Тахарет, 78/198; Ахмед, III, 344; Ибн-и Хишам, III, 219; Вакъыди, I, 397)

Асхабы Кирам, Къуран маркезли бир аят яшай эдилер. Диннинъ эр эмири, олар ичюн токулмаз бир лезет эди. Эндирильген бир ает, олар ичюн санъки коктен энген бир софра киби эди. Къуранны анъламакъ ичюн бутюн кучълеринен гъайрет эте эдилер. Ниях эснасында бир сахаби ханым, мехр оларакъ къоджасындан, онъа Къурандан бильген аетлерини огретмесини истемеси, оларнынъ иман эеджаныны косътерген гъает гузель фазилет орьнегидир.⁵⁶

Олар, гедже турып намаз кылмакъны, сабалары зикирнен кечирмекни ве Къуран окумакъны, сыджакъ ятакъларында юкъламакътан устюн коръдилер. Атта гедже къаранлыгъында эвлерининъ янындан кечкен инсанлар, зикир ве Къуран окъулгъаныны эшите эдилер. Пейгъамбер эфендимиз оларгъа энъ зор шартларда дахи Къуранны огрете эди..

Энес -радияллаху анх- анълата, Эбу Талха -радияллаху анх- бир кунъ эфендимизнинъ янына кельди. Бир де не

56 - Бакъынъыз, Бухари, Ниях, 6, 32, 35; Федаиллюл-Къуран, 21, 22; Муслим, Никах, 76.

корсьюн, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- Асхабы Суффеге⁵⁷ Къуран огрете эди. Ачлыкътан эки буклюм олгъан белини догърултмакъ ичюн, къарнына таш багълагъан эди. (Эбу Нуайм, *Хиле*, I, 342).

Оларнынъ мешгъулиети Аллахнынъ китабыны анъламакъ ве огренмек эди, арзулары да Къуранны текрар-текрар окъумакъ ве динълемек эди.

Сахабе-и кирам, Аллах Ресулини орынек алдылар, ниает Медине шеэри хафыз ве къурра⁵⁸ларнен толды.

Иште сеадет асыры бойле бир девир олды.

Аджеба, дюнъядаки бутюн сиясетчилер, психологлар, социологлар, педагоглар, социал-антропологлар, джемиет муэендислери ве философлар бир ерге топлансалар, сеадет асыры джемиети киби юдже хусусиетлернен донатылгъан кучюк бир джемиет мейдангъа кетирип олурлармы? Бу мумкюн ми?!.. Фарабининъ хаялында къургъан идеаль джемиет проэкти «Мединет-уль Фазыла»сы биле садедже къуру бир назарие оларакъ къалды...

РЕСУЛЮЛЛАХКЪА МУАББЕТ

Къулгъа Аллах муаббетини огретеджек еяне рахмет ве муаббет ёлу, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимиздир. Чюнки Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-ге муаббет, Аллахкъа муаббет-тир; Онъа итаат, Аллахкъа итааттыр; Онъа исьян, Аллахкъа исьяндыр.

Аллах ает-и керимеде шойле буюра:

57 - Асхабы Суффе – Суффедэ ислямий дерс корьген сахабилер.

58 - Къурра – Къуран окъуйджысы.

«(Эй Расулим!) Де ки: Эгер Аллахны севе олсанъыз, манъа уюнъыз ки, Аллах да сизни севсин ве гунахларынъызны багъышласын!..» (Али Имран, 31)

Келиме-и тевхидде لا اله الا الله (ля иляха илляллах)тан сонъра محمد رسول الله (Мухаммедун ресулюллах) джумлеси келе. Эр келиме-и тевхид ве эр саяваты шерифе, Аллахкъа муаббет ве якъынлыкънынъ сермиясидир. Дюнъа ве ахиретнинъ сеадет аяты ве бутюн маневий фетихлер, Онъа муаббет сермияси иле къазанылып. Джиан, иляхий муаббетнинъ нумайышыдыр. Аллахкъа бармакънынъ екяне ёлу да Онъа муаббет этмектен кечер.

Ибадеттеки руханиет, муамеляттаки зарифлик, ахлякътаки незакет, гонъюльдеки лятифлик, юзьлердеки нур, тиллердеки татлылыкъ, испердеки инджелик, бакъышлардаки теренлик, яни бутюн гузелликлер, Пейгъамберимизге олгъан муаббеттен инсан къальбинде пейда олурлар.

Бунынъ ичюн Аллах Ресулининъ орьнек яшайышына таби олмакъ, Аллахнынъ разлыгъы ве муаббети ичюн керек олгъан, вазгечильмез бир весиледир. Яни бир мумин, ибадет ве арекетлеринде, Хазрети Пейгъамбернинъ суннетлерине уймаса, Ислямнынъ мурад эткен идеаль инсан алына асла келемез. Диннинъ керчек раатлыкъ ве сеадетине де эришалмаз. Чюнки Аллах, Ислямнынъ кямиль инсан орьнегини, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлемде косьтергендир. Оны, алемлерге рахмет ве бутюн муминлерге орьнек оларакъ ёллагъандыр.

Аллах Таала, бизни севмек ичюн пейгъамберине таби олмамызны шарт къошкъанына коре, бу гъает муим шарт насыл ерине кетириледжек? Пейгъамберге итаат, насыл бир итаат олмасы керек?

Ич шубесиз бу юдже мертебеге етишмек ичюн, Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-ге джан гонъюльден

муаббет дуймакъ ве Онынъ къальп алеминден иссе аламакъ керек. Зира, биз ичюн еяне **«усве-и хасене»** олгъан Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-ге таби олув акъкъында юдже Раббимиз ает-и Къуранда шойле буюра:

«...Ресуль сизге не берди исе оны алынъ! Сизге не ясакълады исе ондан да узакъ турунъ ве Аллахтан къоркъунъ! Чюнки Аллахнынъ азабы шиддетлидир». (эль-Хашр, 7)

«Эй иман эткенлер! Аллахкъа итаат этинъ ве Пейгъамберге итаат этинъ де амеллеринъизни бошкъа чыкъарманъ!» (Мухаммед, 33)

«Ким Аллахкъа ве Ресулине итаат этсе, Аллахнынъ нимет берген пейгъамберлер, сыддыкълар, шехидлер ве салихлернен берабер олурлар. Олар не гузель достур». (эн-Ниса, 69)

Аллах Таала, иляхий китабы Къуран-и Керимде, Рсуюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ къальп алемини косътергендир. Шубесиз Къураннынъ сырларыны анъламакъ ичюн Аллах Ресулининъ руханиетинден насип алмакъ зарурдыр. Эгер биз, сахабе-и кирам киби о алемден насип алып шерефленсек, яни Аллахнынъ китабыны Онынъ гонъюлиндеки акислерни коръсек, о вакъыт гонъюллеримиз сеадет асырыдаки пейгъамбер ашыкълары киби Онынъ этрафында кобелек киби олур, эр сёзюмизде ве ишимизде **«Анам, бабам, малым ве джаным Санъа феда олсун, я Ресулюллах!..»** дермиз.

Хазрети Пейгъамберимиз, инсан ичюн бир муаббет ве фейз менбаасыдыр. Зира О, ойле бир шахсиеттир ки, Аллах Онъа **«хабибим»** дей.⁵⁹

Аллах ве **Ресулине** гонъюль берип, муаббет дуйгъан инсан не къадар бахтлыдыр! Эльбетте, эгер бу муаббет, бутюн муаббетлернинъ устюнде олса!

Пейгъамберимизнинъ акъикъатыны анъламакъ, даа чокъ муаббет ве ашкънен мюмкюндир.

Пейгъамберимизнинъ бу алемни шерефлендирген Рабиульэввель айында, коклер муминлерге рахмет ве магъфирет оларакъ ачылгъандыр.

Аллах Ресулининъ сют аналарындан бири Сувейбе хатун, Ресулюллахнынъ душманы Эбу Лехебнинъ джариеси эди.

Сувейбе хатун, Эбу Лехебге торунынынъ догъгъаныны хабер бергендже, Эбу Лехеб, оны азат этти. (Халеби, I, 138) Бу къавмиетчи асабиеттен мейдангъа кельген севинч, Эбу Лехебнинъ азабынынъ базарэртеси геджелери азалмасына весиле олгъандыр.

Аббас -радияллаху анх- шуларны анълатыр:

Къардашым Эбу Лехебни олюминден бир сене сонъра тюшюмде коръдим. Фена бир алда эди:

«–Джехэннемде, санъа насыл муамеле этиле?»- деп сорадым. Эбу Лехеб:

«–Мухаммеднинъ догъумына севинип, Сювейбени азат эткен эдим. Бунынъ ичюн базарэртеси кунълери азабым бир аз хафифлей. О кунъ баш ве ишарет пармакъларымнынъ арасындан чыкъкъан сувнен серинлейим», - джевабыны берди.⁶⁰

Ибн-и Джебзери шойле дей:

Хейсеми, IX, 29.

60 - Ибн-и Кесир, эль-Бидае, Каир, 1993, II, 277; Ибн-и Сад, I, 108, 125..

«—Эбу Лехеб киби бир Пейгъамбер душманы, Аллах Ресулининъ догъгъан кунъ, косътерген къуванч себебинен джехэннемде азабы хафифлетиле исе, Пейгъамбер эфендимизнинъ догъгъан геджеге урьмет косътерип, Кяинатнынъ эфендисине гонъюльден ашыкъ олгъан бир муминнинъ Аллах къатында насыл эйилик ве ниметлерге къавушаджагъыны бир тюшюнмек керек!..»

Асхабы Кирамнынъ Ресулюллахкъа муаббети

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- кендисини асхабына гъает севдирген эди. Бу севгини изаатламакъ мумкюн дегиль. Бойле бир севги, анджакъ иляхий муаббет ве феиз иле мейдангъа кельмеси мумкюн.

Иште о муаббеттен бир орынек:

Хиджрет эснасында, Севр къобасына кеткенде, Хазрети Эбу Бекир, Пейгъамбер эфендимизнинъ де огюнде, де аркъасында кете эди. Аллах Ресули онынъ бу арекетини корип:

«—Эй Эбу Бекир, не ичюн бойле япасынъ?»- деп сорады.

Эбу Бекир -радияллаху анх-:

«—Я Ресулюллах! Мушриклер артынъыздан етишеджеклерини тюшюнгенде артынъыздан кетем, огде пейда олмалары мумкюнлиги акъылыма кельгенде де аман огге кечем!»- деди.

Ниает Севр къобасына бардылар.

Эбу Бекир:

«—Я Ресулюллах! Мен къобаны темизлейим, Сиз бу ерде бекленъ!»- деди ве къобагъа кирди. Қъобанынъ ичини темизледи. Бутюн тешиклерни урбасындан бир парча йыртып къапатты. Бойледже бутюн уст урбасыны йыртып битирди,

анджакъ бир тешик къалгъан эди. Оны да топугъунен къапатып:

«–Келинъ, я Аллахнынъ Ресули!»- деди.

Саба олгъанджа Пейгъамбер эфендимиз:

«–Эбу Бекир, урбанънъ не ерде?!»- деп сорады.

Эбу Бекир -радияллаху анх- акъшам якъанларыны анълатты. Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-, бу алидженап арекеттен пек тесирленди ве эллерины котерип Хазрети Эбу Бекир ичюн дуа япты.⁶¹

Башкъа бир орьнек даа, эки огълуны, бабасыны, къоджасыны ве къардашыны Ухуд дженкинде шехид берген, беш шехид саиби къадыннынъ, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-ге олгъан муаббетидир:

Ухуд куню Мединеде бир хабер даркъалды. «Мухаммед -салляллаху алейхи ве селлем- олджюрьлди!» дей эдилер. Бу хаберни эшиткенлер козьаш ве феръятлар ичинде къалдылар. Эр кес ёлларгъа тюшип кельгенлерден бир хабер алмагъа тырышты. Энсарлардан Сумейра Хатун исе эки огълу, бабасы, къоджасы ве къардашынынъ шехид олгъаны акъкъында хабер алмасына рагъмен, Аллах Ресулининъ алыны сорай эди:

«–Онъа бир шей олдымы?»

Сахабе-и кирам джевап бердилер:

«–Аллахкъа шукюрлер олсун ки, алы эйидир!..»- дедилер.

Сумейра Хатун:

«–Оны коръмеден гонъюлим раат олмайджакъ, манъа Аллах Ресулини косътеринъ», - деди.

61 - Бакъынъыз, Ибн-и Кесир, эль-Бидае, III, 222-223; Али эль-Къари, Миркъат, Бейрут 1992, X, 381-382/6034; Эбу Нуайм, Хиле, I, 33.

Пейгъамберимизни корьген сонъ исе янына барып урбасынынъ уджундан тутты ве:

«Анам-бабам Санъа феда олсун я Ресулюллах! **Сен сагъ олгъан сонъ башкъа ич бир шей мени кедерлендирмез!**» деди. (Вакъыди, I, 292; Хейсеми, VI, 115)

Хазрети Аише -радияллаху анха-, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ нурлу симасыны шу шекильде анълата:

وَلَوْ سَمِعَ أَهْلُ مِصْرَ أَوْصَافَ حَدِّهِ
لَمَا بَدَّلُوا فِي سَوْمِ يُوسُفَ مِنْ نَقْدٍ
لَوَائِمُ زَلِيلًا لَوْ رَأَيْنَ جَبِينَهُ
لَأَثَرْنَ بِالْقَطْعِ الْقُلُوبَ عَلَى الْإِيدِ

«Мысыр⁶² халкъы, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ юзюнинъ гузеллиги акъкъында эшиткен олса эдилер,

Юсуф -алейхисселям-ны базарда сатын алмакъ ичюн бир капик биле бермез эдилер..

Зулейханы яманлагъан къадынлар, Ресули Экремнинъ парлакъ алныны корьсе эдилер,

Эллерини дегиль, къальплерини кесер эдилер».

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-, келиме-и шехадетте де ифаде эткенимиз киби эльбетте ки инсандыр, «къул»дыр, лякин яшайышы оларакъ «**ресул-лернинъ падишасыдыр**». Азиз Махмуд Худайи не гузель сейлер:

Айнедир бу алем эр шей Аллах иле къаим,

Миръат-ы Мухаммедден Аллах корюнир даим!..

Хазрети Мевляна буюра ки:

«Эки дюнья - бир гонъюль ичюн яратылгъандыр! «Сен олмаса эдинъ, Сен олмаса эдинъ бу кяинатны яратмаш эдим!..» сёзюнинъ манасыны тюшюн!»

Бунынъ ичюн Ресулюллахны севмек, инсанны эки джиганда да азиз япар. Асхабы кирам да, бу муаббет себебинен эришилмез дереджелерге етишти.

Асхабы кирам Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-ге муаббет ве садакъатнен багъланды ве йылдызлар киби олдылар. Ойле севдилер ки Пейгъамберимизни, «Ресулюллах бойле япа эди» деп, ялынъыз Онъа таби олманынъ леззетини татмакъ ичюн, Онынъ юрьген ёлдан юрьдилер, къокълагъан гульни къокъладылар, тургъан ерлерине барып турдылар.

Сахабе-и кирамнынъ Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-ге косътерген ашкъ ве муаббетининъ сайысыз орьнеклери бардыр:

Энес бин Малик -радияллаху анх- анълата:

Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизге бир адам кельди ве:

«—Я Ресулюллах! Къыямет не заман?» деп сорады.

Эфендимиз -салляллаху алейхи ве селлем-:

«—Къыямет ичюн не азырладынъ?» деди. О адам да:

«—Аллах ве Ресулюнинъ муаббетини азырладым...», -джевабыны берди.

Бунынъ узерине Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимиз:

«—Ойле исе сен, севгенинънен берабер оладжакъсынъ!» -буюрды.

Энес -радияллаху анх- бу риваетнинъ девамында дейки:

«Пейгъамберимизнинъ бу сёзю, бизни Ислямгъа кирмек къадар къувандыргъан эди. Иште мен де Аллахны, Онынъ Ресулини, Эбу Бекр ве Омерни севем. Оларнен берабер олмакъны умют этем». (Муслим, Бирр, 163)

Эр бир мумин, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ бу сёзюни керчеклештирмек ичюн, гонъюлини Оньа ашкъ ве муаббетнен гузеллештирмели.

Ресулюллахнынъ вефат эткени кунъ асхаб, кедерден чыракъ киби янып эридилер. О кунъ, пейгъамберимизден айрылув себебинен гонъюллер асрет иле янды-къавурылды. Хазрети Омер -радияллаху анх- биле эсини джойды. Хазрети Эбу Бекир -радияллаху анх-, инсанларны тынчландыргъангъа къадар бинъ бир зорлукъ чекти. Чюнки Онсыз яшамагъа бир кунъ биле даянамагъан ашыкъ гонъюллер, бу фани дюнъяда Оны ич коръмейджек эдилер. Бу айрылыкъ ве кедерге даянамагъан **Абдуллах ибн Зейд** -радияллаху анх-, эллерини Аллахкъа ачып:

«Я Рабби! Артыкъ меним козьлерими кёр эт! Мен, эр шейден чокъ севген Пейгъамберимден сонъ, дюнъяда бир шей коръмек истемейим!..» деп козь яшлары ичинде дуа этти. Бу дуадан сонъ козьлери кёр олды.⁶³

Эбу Бекир -радияллаху анх-, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-эфендимизнинъ вефатындан сонъра бир хадис накъил этеджеги вакъыт Аллах Ресулини анъып агълар эди ве зорнен лаф этер эди.

Эбу Хуреира -радияллаху анх- онынъ бу алыны шойле анълата:

«Эбу Бекир -радияллаху анх- минберге чыкъты ве:

«—Билесинъиз Ки, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- кечкен сене аранъызда мен турган киби тура эди...» деди. Сонъра да агълады. Сонъра бу сёзюни текрар этти ве кене агълады. Учюнджи кере кене текрар этти ве озюне аким оламадан бир даа агълады...»⁶⁴

Эбу Бекир -радияллаху анх-, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- сагъ экенде эр вакъыт янында олганы алда, даима Онъа асретлик дуяр эди. Ресулюллахнынъ вефатындан сонъра исе бу айрылыкъ себебинен, Онъа къавушма истеги даа да шиддетленди.

Аише -радияллаху анха- бабасы вефат эткени вакъыт, Хазрети Пейгъамберге къавушаджагындан дуйган севинчни шойле анълата:

«Бабам Эбу Бекир -радияллаху анх- олюм алында яткъанда:

«—Бугунъ анги кунъ?»-деп сорады.

«—Базарэртеси», - дедик.

«—Эгер бу гедже олъсем, мени ярынга беклетменъиз! Чюнки мен ичюн кунъ ве геджелернинъ энъ севимлиси, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-ге энъ якъын олганыдыр», - деди.»⁶⁵

Сахабелерден базылары, Аллах Ресулине ашыкъ олганлары ичюн, хасталанып олюми якълашкъан инсанларга, Аллахкъа ве Ресулине къавушаджакълар деп сукълана эдилер. Оларнен Пейгъамберимизге селям ёллай эдилер. Месея, Мухаммед бин Мункедир -радияллаху анх-, Хазрети Джабирни, хасталыгъынынъ сонъки кунълери зиярет эткен эди. Онынъ, олюмге эйидже якълашкъаныны анълагъандан сонъ:

64 - Бакъ Тирмизи, Деават, 105/3558; Ахмед, I, 3.

65 - Ахмед, I, 8

«Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-ге бизден селям алып бар!» деген эди.⁶⁶

Ресулюллах ашыкълары сахабе-и кирам, Хазрети Пейгъ-амбер акъкъындаки хатыраларны динълемеге де пек север эдилер.

Бера -радияллаху анх- анълата. Бабасы, Аллах Ресули акъкъында хатыраларны динълемеге пек севе экен. Бу акъ-кында шойле дей:

«Эбу Бекир Сыддыкъ -радияллаху анх-, бабамдан он учъ дирхемге емиш сатып ала ве:

«—Берагъа сёйле де, емишлерни бизим эвге алып бар-сын», - дей.

Бабам:

«—Ёкъ! Башта сиз Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нен Меккеден Мединеге насыл хиджрет эткенинъ-изни анълатнъыз да, сонъ алып барсын», - дей.

Бунынъ узерине Эбу Бекир -радияллаху анх- хиджрет ёлджулыгъыны шойле анълатты:

«—(Севр къобасындан айрылдыкъ ве) ёлгъа чыкътыкъ. О гедже юрьмеге девам этик. Эртеси кунъ де юрюдик. Уйле вакъыты бир кольге къыдырып этрафкъа козь кездирдим. Бакътым ки, якында бир къая корюне. Къаянынъ кольгеси бар эди. О кольгеликте бир ерни тегизледим ве Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- ичюн отураджакъ бир ер азырладым.

«—Буюрынъ, я Расуляллах! Бираз раатланынъ!»- дедим.

Неби -салляллаху алейхи ве селлем- раатланмагъа че-кильди. Мен де этрафкъа бакъмагъа башладым. Бир де не коръдим, бир чобан, къойларыны къаянынъ кольгесине

догъру сюре. О да меним киби кольге къыдыра эди.

«–Сен кимнинъ чобанысынъ?»- деп сорадым. Къурейштен таныгъан бирисининъ адыны айтты.

«–Къойларнынъ сютю бармы?»- дедим. «Эбет»- деди.

«–Бизге бираз сют сагъсанъ олурмы?»⁶⁷-дедим. «Эльбетте олур, аман сагъайым!»- деди. Бунынъ узерине сюрюден бир къой тутты. Чобангъа, къойнынъ мемесини ве эллерини эйидже темизлемесини сёйледим. Эллерини бирибирине урып темизледи. Сют сагъып манъа берди. Янымда Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- ичюн бир савут ташый эдим, агъзыны да безнен къапаткъан эдим. О савуттан сютке бираз сув къоштым, сют бираз серинлешти. Сонъа бу сютни Пейгъамбер эфендимизге бердим:

«–Буюрынъ, ичинъ я Ресулюллах!»- дедим.

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- сютни ичти, мен де бойледже бираз раатландым...» (Бухари, Асхаб-ун Неби, 2; Ахмед, I, 2)

Сахабилер, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлемге о къадар урьмет ве муаббет дуя эдилер ки, базылары, Ресулюллахнынъ мубарек эллери токъунды деп башларындаки сачларыны кестирмей эдилер. (Эбу Давуд, Саят, 28/501)

Шу адисе, сахаби къадынларнынъ озъ балаларына Аллах Ресулини севмелерини огреткенлерини не гузель косъ-

67 - Арапларнынъ урф-адетлеринде ёлджуларгъа бутюн айванларнынъ сютлери элял корюнгендир. Чобанларына буны огрете эдилер ве келип кечкен бутюн ёлджуларгъа сют такъдим этмелерини тенбиелей эдилер. (Сюхейли, Равд-уль Унуф, Бейрут 1978, II, 152) Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем- шойле буюра: «Учь чешит инсан бар ки, Аллах Таала оларнен кыямет кунюнде (разы оларакъ) лаф этмез. Булардан биринджиси: янында сув олып ёлджугъа бермеген киши, экинджиси, экинди вакътындан сонъ малыны сатып битирмек ичюн ялан ерге емин эткен киши ве учюнджиси, халифеге биат этип, халифе онъа бир шей бермесе сёзюнде турмагъан кишидир.» (Эбу Давуд, Бую, 60/3474)

термекте:

Сахаби къадынлар, балалары Пейгъамберимизге баягы вакыт бармасалар оларны сёге эдилер. Хузейфе -радияллаху анх- бир къач кунь эфендимиз -салляллаху алейхи ве селлем-ни корьмегени ичюн анасы онъа дарылды ве оны сёгди. Кендиси буны шойле анълата:

«Анам менден сорады:

«–Пейгъамбер эфендимизнен сонъки кере не вакыт корюштинъ?» деди.

Мен де:

«–Бир къач куньден берли онынънен корюшемедим», - дедим. Манъа чокъ дарылды ве пек азарлады. Мен де:

«–Токъта, дарылма! Ресулюллах эфендимизнинъ янына кетейим, онынънен берабер акъшам намазыны кылайым ве Ондан бизим ичюн истигъфар этмесини истейим», - дедим...» (Тирмизи, Менакыб, 30/3781; Ахмед, V, 391-392)

Ресулюллахнынъ муззини, Пейгъамбер месджидининъ бульбули **Хазрети Билял** -радияллаху анх- нынъ алы исе даа башкъа эди. Аллах Ресули фани дюньяны терк эткенде, Хазрети Билял тилини юткъан киби олды, агъзындан бир сёз чыкъмаз олды. Медине шеэри онъа тарлыкъ этмеге башлады.

Халифе Хазрети Эбу Бекир -радияллаху анх-, Аллах Ресулининъ девириндеки эзанларгъа асрет къалып Билялгъа эзан окумасы ичюн къач кере ялварды. Ама о пейгъамбер ашыгъы, шойле джевап бере эди:

«–Я Эба Бекир! Менден сорасанъ, Ресулюллахтан сонъра эзан окумагъа кучюм къалмады. Мени буны япмагъа зорлама...».

Хазрети Эбу Бекир -радияллаху анх- исе Ресулюллах асретинен хазрети Билялдан о гузель эзанны исрарнен истей

ве:

«—Уммет, Ресулюллахны җайып эткен сонъ, Онынъ му-
эззинини де җайып этсинми?»- дей.

Эбу Бекирнинъ бу исрарларына даянамагъан Билял, ни-
ает бир саба эзаны ичюн, козьлери яшлы минареге чыкъ-
ты. Ама, о бахтлы кунълер козьлери огюнде джанлангъаны
ичюн богъазына бир томар келип тыкъанды ве эзанны окъу-
ямады. Эбу Бекир -радияллаху анх-, бундан сонъра исрар
этмеди.

Билял -радияллаху анх-, Аллах Ресулининъ азиз хаты-
раларынен толугъа Мединеде даа чокъ къаламады. О, саба
намазындан сонъра ёлгъа чыкъты ве Шамгъа кетти. Джен-
кте шехид тюшип Ресулюллахкъа къавушмагъа истей эди.
Анджакъ Аллахнынъ такъдиринен эр кересинде сагъ къала
эди. Бойледже сенелер кечти. Атта Шамда веба хасталыгъы
йигирми беш бинъ кишини алып кеткенине рагъмен, хазрети
Билял Аллахнынъ икметинен кене сагъ къалгъан эди. Гонъ-
юли исе бу айрылыкъ яныгъынен омюр бою къавурылды,
янды.

Бир кунъ тюшюнде Ресулюллах -салляллаху алейхи ве
селлем-ни коръди. Пейгъамбер эфендимиз:

«—Недир бу айрылыкъ, я Билял! Мени зиярет этме вакъ-
ыты кельмедими?» дей эди. Бунынъ узерине Билял -ра-
дияллаху анх- кедерли бир алда уянды ве ёлгъа чыкъты.
Алемлернинъ эфендисининъ Къабирини зиярет этмек ичюн
Мединеге кельди. Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве
селлем-нинъ къабиринде агълап тургъан вакъытта, Хазрети
Хасан иле Хазрети Хусейин кельдилер. Билял -радияллаху
анх-, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве саллем-нинъ сев-
гили торунларыны коръгенинен даа чокъ тесирленди. Олар-
ны багъырына басып опмеге башлады.

Олар исе:

«–Эй Билял! Эзанынъны динлемеге пек истеймиз!»- дедилер. Оларнынъ истеклерини ред этмейип, эзан окъумагъа башлады. О аныда Медине сарсылды. «Эшхеду энне Мухаммедер-Расулюллах» дегени вакъыт, къадын-эркек бутюн инсанлар, Аллах Ресулининъ тирильгенини тюшюнип Месджиди Небевийнинъ ёлларына чапыштылар. Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ вефатындан сонъра, Мединеде инсанларнынъ бу къадар чокъ агълагъаны корюльмеген эди.⁶⁸

Бу мубарек сахаби, алтмыш яшларыны кечкенде Дамаскъта вефат этти. Вефаты якълашкъанда:

«–Ярын иншааллах севгили достларыма; Хазрети Мухаммед -салляллаху алейхи ве селлем-ге ве аркъадашларына къавушаджам», - деп севинген эди.

Бир тарафта къадыны:

«–Вай башыма кельгенлерге!»- деп агълай, бир тарафта да гонъюли Пейгъамбер асретинен толу Билял -радияллаху анх-:

«–Ах не гузель, не гузель!»- дей эди.⁶⁹

Асхабы кирамнынъ бу муаббетини, хадис-и шерифлерни накъил эткенлеринде де ачыкътан коръмектемиз. Сахабе-и кирамнынъ, Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-ден бир хадис-и шериф ривает эткенде, бильмеден янълыш сёйлермиз деп, къоркъудан тизлери титрер, юзлери сарарыр эди. Меселя, Абдуллах ибн Месуд: «*Къале Ресулюллах!*⁷⁰» дегени вакъыт, къоркъунчлы бир титреме кечире эди. Эксерият сахабе, бир сёзни Аллах Ресулине

68 - Ибн-и Эсир, Усд-уль гъабе, I, 244-245; Зехеби, Сиеру алями-н нубея, Бейрут 1986-1988, I, 357-358.

69 - Зехеби, Сиер, I, 359

70 - Къале Ресулюллах – Ресулюллах деди

нисбет эткенлери вакъыт: *«Бойле, я да бунынъ киби. Бунъа якъын бир шекильде буюрды...»* дей эдилер. (Ибн-и Мадже, Мукаддима, 3)

Чюнки О, *ойле буюк бир пейгъамбер эди ки*, Ресули Экремнинъ хутбе окъугъан хурма кютюги, Онынъ айрылыгынен агълагъан эди.⁷¹

Къыяметте махшер имамыдыр – О;

Гунахкярларнынъ шефаатчысыдыр – О;

Уммети ичюн «уммети уммети» деп сызлангъандыр – О

Лива-уль хамд санджагъы Онынъ элинде...

Бутюн пейгъамберлер Онынъ кольгесинде...

Дженнетнинъ къапыларыны ачаджакъ ильк эль, кене Онынъ эли...

Шейх Гъалиб бу манзараны не гузель анълата:

Хутбенъ окъунур минбер-и икълим-и бекада

Хукюминъ тутулур махкеме-и руз-и джезада

Гульбанг-и къудум⁷²ун чекилir арш-ы Худада

Эсма-и шерифинъ анъылыр арз у семада

Сен Ахмед у Махмуд у Мухаммедсинъ эфендим

Аллахтан бизге султан-ы музейедсинъ эфендим

Асхабы кирамдан сонъраки муаббет орьнеклери

Алемлерни къушаткъан, бир рахмет олгъан Хазрети Пейгъамбер -саллаллаху алейхи ве селлем-ни севген инсан-

71 - Бухари, Менакъыб, 25.

72 - Гульбанг-и къудум – мерасим иле къаршыламакъ.

лар, сахабеден сонъра да айны тазелик ве джошкъунлыкъ иле Оны севдилер. Чюнки дюнья ве ахиретте сеадетке ве селяметке етмек, анджакъ Онъа муаббет иле мумкюндир.

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-, оны севген инсанларнынъ къыяметке къадар чыкъмагъа девам этеджегини хадис-и шерифлеринде шойле беян эте:

«Умметим ичинде мени энъ чокъ севгенлер, менден сонъра да келеджектир. Олар мени корьмек ичюн малларыны ве къоранталарыны феда этмеге жан берирлер.»

(Муслим, Дженнет 12; Хаким, IV, 95/6991)

Раббимиз бизни, бу хадис-и шерифте кечкен муминлерден эйлесин! Амин!..

Пейгъамбер ашыклары, Аллах Ресулине нисбетен севгилерини эр шейден устюн тута эдилер.

Абдуллах бин Мубарек анълата:

«**Имам Малик**нинъ янында эдим. Бизге Аллах Ресулининъ хадис-и шерифлерини накъил эте эди. Бу эснада, аджы чеккенини корьдим. Юзюнинъ ренги денъише эди. Анджакъ Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ хадисини анълатмакъны токътатмай эди. Дерс битип, инсанлар дагъылгъанлары вакъыт онъа дедим ки:

«—Эй Эбу Абдуллах! Бугунъ санъа бир шей олдымы?»

О да:

«—Эбет, дерс бергенде, бир акъреп келип мени дефаларджа тишледи, эписине де сабыр эттим. Бунъа, анджакъ Ресулюллахкъа сайгъы ве урьметим ичюн даяндым», - деди.»⁷³

Имам Малик, Ресулюллахнынъ баскъан топракъларгъа урьмет себебинден, Медине шеэринде айван устуне мин-

73 - Мунави, Фейз-уль Къадир, Бейрут 1994, III, 333; Суюти, Мифтах-уль Дженне, с. 52.

мез эди. Аякъкъап киймез эди. Ондан хадислер соралгъаны вакъыт, абдест алып, сарыкъ сарып, гузель къокъу сюрюнип, юксек бир ерге отурып, анълатыр эди. Кендини Аллах Ресулининъ руханиетине азырлап, Онынъ мубарек сёзлерини накъл этеджеги ичюн, сонъ дередже эдепли олмагъа тырыша эди. Равзада⁷⁴ имам олгъанда сесини алчалта эди. Девирининъ халифеси Эбу Джафер Мансур, юксек сес иле лаф эткенде:

«Я Халифе! Бу мекянда сесинъни алчалт! Аллах Таала, Пейгъамбер эфендимизнинъ янында юксек сеснен лаф этмекни ясакълангъан. Бу ясакъ сенден даа чокъ фазилетли асхабы кирамгъа кельген эди!..» буюрды.

Кене Имам Малик, зулум эткен Медине валисине акъкъыны элял этти ве:

«Ресулюллахнынъ торунынен махшерде⁷⁵ давалашмагъа утанарым!..» деди.

Аллах Ресулине ашкъ иле багълы умметининъ буюклеринден **Сейид Ахмед Ессеви**, 63 яшында вефат эткен Ресулюллахкъа дуйгъан буюк севги ве муаббет себебинен, бу яштан сонъ ер юзюнде юрьмеди, вефат эткенине къадар он йыл, мезар киби бир ерде инсанларны айдынлатмагъа девам этти.

Буюк хадис алими **Имам Невеви** де, Пейгъамберимизнинъ насыл къарпыз ашагъаныны бильмегени ичюн, омюри боюнджа къарпыз ашамады.

Мешур **Явуз Султан Селим Хан** исе, Ресулюллахнынъ акъкъатына эриштиреджек бир алимге багъланмакъны шойле анълатыр:

Падишах-ы алем олмакъ бир къуру къавгъа эмиш;

74 - Равза – пейгъамберимизнинъ мезары.

75 - Махшер – ахирет куню инсанларнынъ топланаджакъ ер.

Бир велиге бенде олмакъ джюмледен аъля эмиш!..

Безм-и алем Валиде Султан, Аллахнынъ, бу алемни Мухаммеднинъ муаббетни урьметине яраткъаныны ифаде этмек ичюн муурине:

Муаббеттен Мухаммед олды хасыл,

Мухаммедсиз муаббеттен не хасыл?!.

Зухурындан Безм-и алем олды васыл...

мысраларыны яздырған эди.

Султан I Ахмед Хан, Пейгъамбер -алейхиссалату весселам-нынъ къадем-и шерифлерини баш кийимининъ устюне ресимлеттирип, шойле деген:

Не ола таджым киби башымда кездирсем даим,

Къадем-и пакини⁷⁶ ол Хазрети Шах-ы русюлинъ...

Гули гульзар-ы нубуввет⁷⁷ О къадем саибидир,

Ахмеда дурма юзюнь сюр къадемине ол гюлюнь!..

Азиз Махмуд Худайи де бу муаббетни шойле тариф эте:

Къудумун⁷⁸ рахмет-у зевкъ-у сафадыр я Ресулаллах!

Зухурунъ дерд-и ушшакъ а⁷⁹ девадыр я Ресулаллах!

Худайиге шефаат къыл эгер захир эгер батын,

Къапынъа интисаб этмиш геда дыр⁸⁰ я Расулаллах!

Шаир Наби, хадж ёлджулыгында, Мединеи Муневве-

76 - Къадем-и пак – Тер-темиз (мубарек) аякъ.

77 - Гули гульзар-ы нубуввет – Пейгъамберлик багъчасынынъ гулю.

78 - Къудум – Чокъ узакъ бир ерден кельмек, аякъ басмакъ, тешриф этмек.

79 - Дерд-и ушшакъ – ашыкъларнынъ дерди.

80 - Геда – къул, тиленджи, ёкъсул.

реге якълашкъанда, бир падишанынъ унутып аягъыны Равза-и Мутаххарагъа догъру узатмасына чокъ кедерлене ве шу мысраларны яза:

Сакъын терк-и эдебден куй-и махбуб-и Худадыр бу!

Назаргах-ы иляхидир, макъам-ы Мустафадыр бу!

«Аллахнынъ назаргахы ве Онынъ Севгили Пейгъамбери Хазрети Мухаммед Мустафанынъ ери ве шеэри олгъан бу ерде эдепке риаетсизликтен сакъын!»

Сулейман Челеби де:

«*Бир аджеп нур ким кунеш перванеси!..*» деп, кунешнинъ биле Онынъ этрафында дёнгенини ифаде эте.

Фузули исе, мешхур Сув къасидесинде бу севгини шойле ифаде эте:

Сачма зй гозъ эшкден гонъюлимдеки одларе сув

Ким бу денлу дутушан одларе кылмаз чаре сув

«*Эй козь, Аллахнынъ юдже Ресулининъ муаббетинен гонъюлимде янгъан атешлерге козьяшындан сув тёмме!*

Чюнки ашкънен янгъан атешлерге сув тёммек чаре де-гильдир. Бу ашкъ атеши сёнмез!»

Аб-гундур гюнбед-и деввар ренги бильмезем

Я мухит олгъан гозюмден гюнбед-и девваре сув

«*Факъат кене де козьлерим Онынъ ашкъындан, о къадар агъламакъта ки, шу дёнген сема эп сув ренгиндедирми;*

Ёкъса козюмден тёмюлген сувлармы, бутюн кок къуббени къушаткъандыр?.. Бильмейим; шашкъын бир алдам.»

Суя вирсун багъбан гуль-зары захмет чекмесюн

Бир гуль ачылмаз юзюн тек вирсе бинъ гуль-заре сув

*«Бахчиван гуль багъчасыны сувламакъ ичюн бош ерге
замет чекмесин!*

*Чюнки, бинъ гуль багъчасы сувласа, Я Ресулюллах,
кене де Сенинъ юзюнь киби бир гуль ич бир вакъыт ачыл-
маз!..»*

Сонъ девирнинъ буюк шейхлеринден **Мухаммед Эсад
эфенди**, Ресулюллахкъа дуйгъан ашыкъыны не гузель
ифаде эте:

Теджелля-йы джемалинден хабибим нев-бахар атеш!

*Гуль атеш, бульбуль атеш, сунъбюл атеш, хакъ ю хар
атеш!*

*«Хабибим, сенинъ гузеллигъинънинъ теджелли этип
ортагъа чыкъкъаны ичюн, санъа ашыкъ олды баарь
атеш,*

*Гуль атеш, бульбуль атеш, сумбуль атеш, топракъ ве
тикен атеш!..»*

Аслы христиан олып сонъра пейгъамберимизнинъ акъ-
икъатыны анълагъанда козю яшлы бир мумин ве яныкъ бир
Пейгъамбер ашыгъы олгъан **Яман Деденинъ** шу мысрала-
ры не гузель:

*Сувсуз къалсам, янгъан чёллерде джан берсем элем
дуймам*

Янардагълар янар багърымда, умманларда нем дуймам

Алевлер ягъса коклерден ве мен мессейлесем дуймам

Джемалинъле ферах-накъ эт ки, яндым я Ресулаллах

*Не девлеттир юмып ашкъынъ иле козь, рахынъда джан
бермек!*

Насиб олмаз мы султаным харемгяхынъда джан бермек?

*Сёнеркен козьлерим асан олур ахында джан бермек
Джемалинле ферах-нак эт ки яндым я Расулаллах
Боюн буктюм, перишаным, бу дердинъ Сенде тедбири
Лебим къаврулды атешден дёнер пайинде тезкири
Не дем гонъюльинъ мурад эйлесе тальтиф эйле Кыт-
мирни*

Джемалинъле ферах-накъ эт ки, яндым я Ресулаллах

Аллах Расули -салляллаху алейхи ве селлем- ойле бир шахсиеттир ки, Оны рехбер корип, Онъа таби олгъанлар, коктеки йылдызлар киби инсаниетнинъ орьнек шахсиетлери олдылар; эбедий сеадетке эрдилер. Асхабы кирам, Аллахнынъ якъын къуллары ве салихлер, Онъа якълашкъанлары нисбетте фазилет ве къыймет къазандылар.

Аджеба, Абдуллах бин Зейд, Билял-и Хабеши, Имам Невеви, Сейид Ахмед Ессеви ве олар кибилернинъ гонъюллериндеки севгиден бизлерде не къадар иссе бар?..

Ашкъ ве муаббет, эки гонъюль арасындаки бир багъдыр. Гузель бир мумин олмакъ ичюн, къальбимизге бу хусусиетни къазандырмакъ керек. Инсаниет бу алгъа, бу къальбий хусусиетни гъайып эткени ичюн тюшкендир. Бунынъ ичюн нидже дегерлер зиян олып, нефиснинъ далгъаларында парчалана. Инсаннынъ яшайышы даима дюньявий ве нефсаний леззетлерге богъулса, рух ичюн бир ёл тапмакъ мумкюн дегильдир. Юрекнинъ меджаз ашкътан акъикъий ашкъкъа юксельмеси ичюн, Меджнун Лейлядан башлап Мевлясына улашкъаны киби, хам бир юрекнинъ олгъунлашып керчек ашкъкъа улашмасынен мумкюн олур. Кунюмизде инсаниет

бу ашкъкъа мухтадждыр. Бу джинаетлер ве яманлыкълар, ашкънынъ олмамасындан мейдангъа кельмектедир.

Керчек бир севги, севильген инсан ичюн япылгъан федакярлыкъ иле ольчелир. Чокъ севген киши, керек олса джаныны берир де федакярлыкъ япкъаныны тюшюнмез. Санки борджуны къайтара киби раат арекет этер. Анджакъ керчек ашкъны танымагъан, ашкътан насип алмагъан кимселер, кемалгъа эрмеген ве нефиснинъ эмиринде яшап, гонъюлини исраф ве зиян эткенлердир.

Аллахнынъ берген **эманетни** дагълар биле къабул этмеген эди. Бу инсан ичюн иляхий бир имтияздыр. Бу къазанч ве имтиязны керчек манасынен къазанмакъ ичюн акъикъий ашкъкъа етишмекнен мумкюн. Чюнки, инсан рухундаки бу къавга, анджакъ акъикъий ашкънынъ ичинде эрип гъайып олур. Текмиль инсан, бир орьнек шахыстан фейизленир ве айваний аллардан рухуны темизлеп, гонъюлини бир дженнет багъчасы киби япар. Бундан сонъ гонъюльден иляхий манзараларгъа пенджерелер ачылыр.

Раббимиз Къуран-и Керимде **«Рухумдан уфледим»** (эль-Хиджр, 29) буюрып инсангъаа озюнден юдже бир джеvhер бергенини хатырлата. Шает бу юдже джеvhер, муминни ашкъ ве муаббет нетиджесинде кемалгъа эриштирсе, о вакъыт къалъп, иляхий сырлар дюньясына догъру юкселир. Иляхий алемнинъ сырлары, эшьяларнынъ акъикъаты, инсан ве кяинатнынъ сыры ортагъа чыкъар.

Къул, бу олгъунлыккъа эришкени вакъыт, Аллахнен арасындаки гъафлет перделери ачылыр; **«ольмеден эвель ольмек»** насип олур. Дюнья ве онынъ фаний севгиси, бутюн кечиджи ве косътеришли гузеллиги, козюнден тюшер ве гонъюлинден чыкъар. Бойледже рух, Яратыджысына якълашманынъ леззетини алыр.

Акъикъий севгини коръмеген кимселер исе, инсанда ол-

гъан айванлыкъ чемберинден къуртуламайып, даа мелекиет саасына адым атамагъандыр. Севмеге бильмегеннинъ къальби, хам топракъ кибидир. Марифет севмекнен олур. Чюнки бар олманынъ себеби муаббеттир.

Инсаниетни, аджизликтен къуртарып сеадетке алып бараджакъ иляхий рахмет, инсаниетке гузель орьнек оларакъ такъдим этильген Аллах Ресулидир. Акъикъий сеадетнинъ ёлу, акъикъий ашкъны Ондан огренмек ве бу муаббетнен Онынъ пешинден кетмектир.

Зира Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-, бутюн киянатнынъ козь бебегидир, озю ве бар олув себебидир. Аллахнынъ юдже бир лютфидир. Къулнен Аллах Таала арасында бир багъдыр. О, алемлерни саргъан бир рахмет ве ашкътыр. Онъа таби олгъан ашыкъ гонъюллер, бу алемде даима Онынъ муаббетинен янып къавруладжакълар.

Иште Юнус Эмрени бу алгъа кетирген, Мевлянаны да чыкъаргъан кене бу ашкътыр. Хазрети Мевляна бу ашкъ иле эбедий ве акъикъий сеадетке адым атты. Мевлянанынъ шу сёзлери, онынъ сеадетини косьтермекте:

«Джаным (рухум) бар олгъанджа мен Къураннынъ хызметчиси олджам. Хазрети Мухаммеднинъ аягъындаки топракъ оладжам. Эгер бири, менден бу сёзюмден башкъа бир шей накълп этеджек олса, о кимседен де, онынъ сёзюнден де узакъым».

Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлемнинъ аягъынынъ топрагъы олманынъ ве ёлуна баш къойманынъ манасы, бир омюр Онъа ашкъ иле багълы яшамакъ ве эр хусуста суннетине таби олмакъ демектир.

САЛЯВАТ ШЕРИФ

Аллах, Къуран-и Керимде Пейгъамбер эфендимиз -саллялаху алейхи ве селлем-нинъ аяты узерине емин эткендир. Юдже исмини, Онынъ исминен бирликте анъды ве мумин бир къул олмакъ ичюн Онынъ пейгъамберлигине инанмагъа багълады. Онынъ янында сес юкселътмекни ясакъ этти. Онынъ мубарек исмини адий бир исим киби анъылмасыны де истемеди. Кендисининъ ве мелеклерининъ, Онъа чокътан чокъ саяяват ве селям эткенлерини бильдирди. Биз мусульманларнынъ да айны шекильде Онъа бол-бол саяяват ве селям кетирмемизни истеди.

Ает-и керимеде:

«Аллах ве мелеклери, Пейгъамберге чокътан чокъ саяяват этерлер. Эй муминлер! Сиз де Онъа саяяват кетиринъ ве там бир теслимиетнен селям беринъ.» (эль-Ахзаб, 56) буюрылмакъта. Бу аеттен корюльгени киби Пегъамберимизге саяяват ве селям кетирмек, муминлер ичюн иляхий бир эмирдир.

Сахабе Убей бин Къаб -радияллаху анх- шойле анълата:

«Гедженинъ учъте бири кечиндже, Ресулюллах -саллялаху алейхи ве селлем- уянып турды ве шойле буюрды:

«Инсанлар! Аллахны анъынъ! Аллахны анъынъ! Ерни еринден ойнаткъан биринджи кере сургъа (сур-Къияметнинъ къопкъанындан хабер береджек ве Исрафилъ исимли буюк мелек тарафындан уфюрилиджек алет) уфюрилиджек. Сонъ экинджиси келеджек. Олюм бутюн шиддетинен келеджек. Олюм бутюн шиддетинен келеджек».

Хазрети Пейгъамберге:

«—Я Ресулаллах! Мен Санъа чокъ саяяват кетирем. Аджeba, буны не къадар япмам керек?»- деп сорадым.

«—Истегенинь къадар яп», - буюрды.

«—Дуаларымнынъ дёртте бирини саяяваткъа айырсам олурмы?» - деп сорадым.

«—Истегенинь къадарыны айыр. Ама даа фазла япасанъ сенинь ичюн хайырлы олур», - буюрды.

«—Ойле исе дуамнынъ ярысыны саяяватларгъа айырайым», - дедим.

«—Истегенинь къадар яп. Ама даа фазла япасанъ сенинь ичюн хайырлы олур», - буюрды. Мен кене:

«—О вакъыт учте экиси етерми?» - деп сорадым.

«—Истегенинь къадар. Ама арттырсанъ сенинь ичюн даа хайырлы олур», - буюрды.

«—Ойле исе дуагъа айыргъан вакъытнынъ эписинде саяна саяяват кетирсем насыл олур?» - дейиндже:

«—О такъдирде Аллах бутюн къасаветлеринъни ёкъ этер ве гуняхларынъны багъышлар», - буюрды». (Тирмизи, Кыямет, 23/2457)

Бойледже, Пейгъамбер ашыкълары, саяяват ве селямны тиллеринден тюшюрмедилер. Зира саяяват ве селямлар, мумин гонъюллерде Ресулюллахкъа олгъан муаббетни зияделештирмекте. Ресулюллахкъа ляйыкъ дереджеде таби олып, Онынъ гузель орьнегинден кереги киби файдаланмакъ, ич шубесиз Къуран ве Суннет акъикъатыны къаврамакънен мумкюн олур. Бу да анджакъ Хазрети Мухаммед-салляллаху алейхи ве селлем-нинъ орьнек ахлякъына ве къальбий теренликлерине якълашмакънен мумкюн олур.

Онынъ асыл хусусиетлерини анълатмакъ ич бир фаний варлыкъ ичюн мумкюн дегильдир. Онынъ юксек ахлякъы ве яратылышыны керек дереджеде анълап етмек мумкюн дегиль. Алимлер, гонъюль султанлары ве Джебраиль, Онынъ ёлунда олмакъны иззет корьдилер.

Башкъа тарафтан, Ислямий адетке коре дуалар да, Аллахкъа хамд ве Расулюллахкъа саялат иле башлар кене оларнен битер. Зира Пейгъамбер -алейхиссалату весселлям- акъкъында Аллахкъа бир дуа ве нияз олгъан саялат ред этильмейджектир. Яни, къабул этиледжек эки дуанынъ арасына кенди дуаларымызны сыкъыштырып, къабул этиледжегине ниет этмектир.

Хазрети Омер -радияллаху анх- буюрды:

«Дуа, сема иле ер арасында тура. Ресулюллахкъа саялат кетирильмесе, Аллахкъа юксельмез». (Тирмизи, Витр, 21/486)

Акъкъатен, бир кунъ Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимиз, намаздан сонъра Аллахкъа хамд этмеден ве Онынъ пейгъамберине саят ве селям кетирмеден дуа эткен бирисини коръди. Бунунъ узерине:

«*Бу адам аджеле этти*», - буюрдылар. Сонъра о адамны янына чагъырды ве шойле буюрды:

«*Биринъиз дуа эткен вакъыт звель Аллах Таалагъа хамд ве сена этсин, сонъра Пейгъамберине саят ве селям кетирсин. Даа сонъра да тилеген шекильде дуа этсин*». (Тирмизи, Деават, 64/3477)

Ибн-и Аббас -радияллаху анхума- шойле анълата:

Хайбер еудийлеринен Гъатафан къабилеси арасында дженк бар эди ве Хайбер еудийлери не вакъыт оларнен къаршылашса енъиле эдилер. Сонъунда:

«Эй Аллахымыз! Ахырзаманда чыкъаджагъаны ваде эткен о пейгъамбер акъкъы ичюн биззни музаффер къыл!»- деп дуа эттилер ве бу дуанынъ артындан Гъатафанны енъдилер. Лякин, Аллах Таала, оларнынъ дуаларында анъгъан Хазрети Мухаммед -алейхиссалату весселлям- эфендимизни пейгъамбер оларакъ ёллагъанда, Онынъ пейгъамберлигини ве кетирген китапны инкъар этти-

лер. Бунунъ узерине Аллах Таала:

«Даа эвель (О пейгамбернинъ адыны къулланып, Онынъ акъкъы ичюн) кяфирлерге нисбетен зафер истегенлеринде, озьлерине Аллах къатындан эллериндеки (Тевратны) догърулткъан бир Китап келип де, (Тевраттан) огренип бильген акъикъатлар къаршыларына чыкъкъанынен, оны инкяр эттилер. Иште, Аллахнынъ лянети бойле инкряджыларгъадыр», - (эль-Бакъара, 89) аетини эндирди. (Къуртуби, II, 27; Вахиди, с. 31)

Корюльгени киби, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ Аллах къатындаки хатыры урьметине Аллахтан ярдым тилеген гъайры динлерден инсанлар биле Онынънен алемлерге кельген рахмет ве берекеттен файдалангъанлардыр.

Аллах Къуран-и Керимде Пейгамберине шойле хитап эте:

«(Эй Ресулим!) Сен оларнынъ ичинде олгъанынъ муддет Аллах, оларгъа азап бермез!..»- (эль-Энфаль, 33) буюрды.

Бу иляхий беян да, мушриклер акъкъында кельгендир. Иште мушриклер биле сырф Онъа маддий бир якъынлыкъ себебинен бойле бир имтиязгъа саип олсалар, муминлернинъ насыл иляхий ниметлерге наиль оладжакъларыны тасвир этмек мумкюн дегильдир. О муминлер, Онъа иман этип, о иманнынъ озюни мейдангъа кетирмек ичюн онъа муаббет дуйсалар... Иште сѣз бу ерде аджиз къалыр!.. Керчектен де бир муминнинъ гонъюли Пейгамберимизге нисбетен муаббетте анги мертебеге кельсе, дюньяда ве ахиретте о къадар бахт ве сеадетке къавушыр.

Бунунъ ичюн, сакъын Онъа саяват ве селямны унутма! Къоркъу толу кунъде Онынъ шефаатына мух-

таджсынгъ!..

Дёртюнджи Болюк

- Энъ буюк ихтиядж: Орьнек шахсиет
- Оны не къадар севемиз?

**Акыл ве гонъюль мектебинде
ЭНЪ БУЮК ИХТИЯДЖ: ОРЪНЕК ШАХСИЕТ**

Инсанны инсан якъан тербие – Иляхий тербиедир

Аллах, ерлерни ве коклерни инсаннынъ хызметине берди.⁸¹ Инсанны да кендисине нисбетен месулиетсиз ташламады.⁸² Яни Аллах, эм кяинатны, эм де инсанны иляхий къанунлар ичинде яшата. Бойледже о, бу имтиан аятынынъ, татлы бир урриет ве месулиет ичинде яшанмасыны такъдир эте. Аети керимеде бу керчек шойле ифаде этиле:

«Кокни Аллах юксельтти ве мизанны (ольчюни) О къойды. Сакъын мусавийликни бозманъ». (эр-Рахман, 7-8)

Бу демек ки, инсан кяинаттаки иляхий аэнкнен бутюнлешмели. Насыл ки, шу кениш кяинат алеминде энъ уфакъ бир низамсызлыкъ олмай исе, инсан да, Аллахкъа олгъан багъылыкъ ве ёлджулыгъында акъикъаттан айрылмамамы. Ариф кишилер, бу мизан ичерисинде бир омюр яшагъан кимселердир. Олар, эки алемнинъ де энъ бахтияр кулларыдыр. Анджакъ фаний лезетлерге ве кечиджи севдаларгъа къапылып яшагъанлар, бу алемге келюв ве кетюв макъсадына гъафил кимселердир. Булар, Аллахнынъ кяинаттаки иляхий низам ве санааты иле бутюнлешемеген, юдже аэнкни къавраймагъан инсанлардыр. Чокъ языкъ ки, оларнынъ омюрлери терен бир гъафлет ве алданыш ичинде кечер, ахиретлеринде исе буюк бир гъайып олур.

Бу меселенинъ изааты, инсан акъикъатында гизлидир.

81 - Къуран, Джасие, 13.

82 - Къуран, Къыямет, 36.

Шу бир акъикъаттыр ки, инсан, бу дюнъяда имтиан ичюн яратылгъандыр. Бунынъ ичюн эм хайыр, эм де шер япмасы мумкюн. Бойледже инсан омюри, ич ве тыш алемде девамлы оларакъ хайыр ве шернинъ муджаделесинен кечер. Экиси де инсан яратылувында уком сюрмек истер. Яни ичимизде эм хайырнынъ кучю, эм де шернинъ (тербие олмагъан нефиснинъ) кучю бардыр. Бу муджаделеде, хайырнынъ устун кельмеси ичюн ялынъыз акъыл, идрак ве ираде етерли дегильдир. Булар етерли олса эди, Аллах, ильк инсан оларакъ яраткъан Хазрети Адемге пейгъамберлик бермез эди. Онъа, инсанларны дюнъгъа ве ахирет сеадетине наиль этеджек иляхий акъикъатларны теблигъ буюрмаз эди. Анджакъ Аллах Таала, инсаногълуны эр заман иляхий вахий ве пейгъамберлернен кучьлендиргендир. Акъылны да, гонъюльни де къуветлендирген китаплар ёллады, къулларыны маневий тербиеге таби тутты.

Чюнки акъыл, эки тарафлы пычакъ кибидир; инсангъа зулум да яптырыр, гузель ишлер де ишлетир. Инсан, **«ахсен-и такъвим»**ге яни къулнынъ бара биледжек энъ юксек севиеге акълнынъ ярдымынен барыр. Анджакъ чогуу сефер акъыл юзюнден **«хум эдалл»**ге, яни айвандан да ашагъы бир севиеге тюшер. Бу алда акъыл, тертип астына алынмасы керек. О тертип де вахий тербиесидир, пейгъамберлернинъ ёл косьтерювидир. Эгер акъыл, вахийнинъ идаресинде исе, инсанны селяметке алып барыр. Факъат, вахийден махрум къалса, аджыныкълы бир нетиджеге себеп ола билир.

Тарихте пек чокъ залим бардыр ки, акъылнынъ зирвесиндедир. Факъат нидже акъсызлыкълар ве къыргъынлар япкъанлардыр да, энъ уфакъ бир видждан азабы биле дуймагъанлардыр. Чюнки япкъан зулумлар оларгъа коре энъ догъру арекетлердир. Месея, Ислямдан эвель Мекке девринде бабалар, ана юреклерини чылдырткъан сессиз феръятлар арасында къыз балаларыны тири-тири коммеге

алып кете эдилер. Бир къулны ольдюрмек, бир одун кесмек-нен бир эди оларнынъ акъылларына коре. Атта буны пек те адий ве къанунгъа айкъыры олмагъан бир акъ оларакъ корюле эди.

О инсанларда да бизим киби акъыл ве ис бар эди. Факъ-ат терсине чалышкъан бир чаркъ киби эди. Бекленгеннинъ аксине фаалиет косътере эдилер.

Бутюн булар косътере ки, инсаногълу, яратылышындан кельген зийи ве фена истеклери джеэтинден насиат этиль-меге, тербиеге ве ёл косътерильмесине мухтадж бир вар-лыкътыр. Анджакъ бу ёл косътерильменинъ де яратылыш-къа уйгъун олмасы шарттыр. Бу да вахий тербиеси, яни пейгъамберлернинъ теблигъ ве иршадынен мумкюндир.

Инсаннынъ яратылышында анги хусусиет аким олса, зыты олгъан хусусиетни ёкъ этер. Эгер хайыр устюн исе, шерни тесирсиз япар. Шер устюн исе хайырны богъмагъа чалышыр. Бойледже инсаннынъ ич муджаделеси бир омюр девам этер. Иште, бу себепнен Аллах, пейгъамберлерни ве вели къулларыны бирер хидает рехбери оларакъ инсаниет-ке лютф эткендир. Анджакъ о чебер, фейизли ве берекетли эллерде тербие этильген инсанлар, озъ ичлериндеки гузел-ликлерни тапарлар. Къыш киби тонъып къалгъан хусусиет-лерни, бааръ киби гулистангъа чевире билирлер. Ойле ки, къыз баласыны тири-тири топракъкъа комген, яры вахший джахилие инсаны, Пейгъамбер эфендимизнинъ рехберли-гинде, инсаниетнинъ энъ къыйметли шахсиетлери олгъан-лардыр.

Инсаннынъ шу фаний аятыны зиян этип, алчакълыкъкъа тюшмесининъ себеби, тыштан ве ичтен амансыз зыддиет-лер ичинде олгъаныдыр.

Тербие олмагъан ве гонъюль алемини бахтлы аяткъа къавуштырамагъан инсанларнынъ ич дюньялары, бир ор-

мангъа бенъзер. Эр биринде, о орманда яшагъан бир айваннынъ табияты гизлидир. Базысы тильки киби къурназ, базысы сыртлан киби йыртыджы, бир дигери де къарынджа киби тирнекли, кими де йылан киби зеэрлейиджидир. Бириси сыйпап тишлер, дигери сюлюк киби къан эмер, кими де козюнъе кулер аркъадан исе къую къазар. Буларнынъ эр бири айры-айры айванларда булунгъан табиятлардыр.

Кендини маневий бир тербиенен нефсининъ акимие-тинден къуртарамагъан, бунынъ ичюн де сагълам бир табияткъа къавушамагъан инсан, бойле алчакъ къуйларнынъ ичинде къалыр. Бирисинде бир айваннынъ, базы кимселерде исе бир къач айваннынъ табияты акимдир.

Йигирми миллион инсаннынъ олюмине себеп олгъан, оларнынъ кемиклери узеринде къурулгъан коммунизм, вахший бир къальпнинъ акис этюви дегильми?

Бинълердже инсанны тири-тири мезаргъа комген Фараон, аслында мерхаметсиз бир зулум орьнеги дегильми? Бу низамлар ве кишилер, нидже гъафиллер ичюн, але даа айранлыкъ бериджи тарихий унсур оларакъ корюнмекте. Факъат акъикъат назарында, булар энъ мерхаметсиз сыртланларны биле шашыртаджакъ ве къоркъутаджакъ бир вахшийликни ортагъа къоялар.

Бутюн булар косътере ки, бир джемиетке бакъа табиятлы кимселер аким олса, орталыкъ батакъ олур. Йылан рухлу инсанлар аким олса, бутюн бир миллет зеэрленир, террор ве анархия башлар. Лякин гуль табиятлы кимселер аким олгъанда исе, бутюн мемлекет гулистан олур; инсанлар керчек бахт ве сеадетке къавушырлар.

Иште, бу себепнен вахий тербиеси шарттыр. Бу тербиенден узакъ къалгъан кимселер, эгер бойле вахшийлик япмасалар биле, догъру ве гузель арекетлер косътерселер биле, эр анъ вахшийлик япа билирлер. Чюнки иляхий тербие ты-

шында къазанылгъан гузелликлернинъ эписи кечиджидир. Юдже тербиеден узакъ къалгъан инсанларда, хусусан зор аныларда фена истеклер мейдангъа чыкъар. Зира тербие олмагъан нефис, тыпкъы сычан севген бир мышыкъ киби-дир. О мышыкъ ки, кендисине берилген ашларны ашагъанда бир сычан коръсе, аман огюндеки лезетли ашларны терк этер, фырлап сычаннынъ пешине тюшер. Иште, инсан да иляхий ольчюлер иле тербие этильмесе, гонъюль, сайысыз гузелликлерге къул олса дахи, нефис, бир сычаннынъ пешинде о гонъюлни чаптырыр турар ве инсанны эляк этер. Фараон ве Немрутнынъ аятларына бакъылгъаны вакъыт, кучюк бир сычан укюндеки авеслер огъруна акъсыз ерге нидже инсан ольдюрдилер.

Иляхий тербие исе, инсанларны акъсыз ерде олдюрмени, энъ уфакъ бир къул акъкъына нисбетен биле пек хасас олмакъны эмир эте. Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем- ешилъ бир далны кесмекни биле ясакълагъандыр. О, буюк ордунен Меккени фетх этмеге кеткенде, яврусыны эмизген бир копекни къоркъутмамакъ ичюн, ордусуны ёлнынъ къаршы тарафына кечирип, ёлуна девам эткен эди.

Кене Пейгъамбер эфендимиз, якъылгъан бир къарынджа ювасы къаршысында дешетке къапылып: *«Бу къарынджа ювасыны ким якъа билир!»* деп кедерини ифаде эткен эди.

Булар, инсаннынъ тербие этильгени вакъыт насыл мейва береджегини косътермекте. Къан тёкип, къан ичкен ве къаннен топракъны суваргъан да инсандыр, мухтаджгъа къан берип гуль узаткъан да инсандыр.

Буюк икметтир ки, бу дюньяда эм мусбет, эм де менфий зыт табиаат саиби инсанлар бир арада яшарлар. Базан саран бир инсаннен, джумерт бир инсан; ахмакънен алим; мерхаметлинен залим ян-яна яшар. Саран – мерхаметсиздир,

къоркъакътыр, хызметтен узакътыр. Бунъа къаршылыкъ джумерт исе, мерхаметлидир, алчакъ гонъюллидир, хызмет этиджидир. Ахмакъ, алимни анъламаз; залим, адалетли олгъаныны зан этер ве даима этрафындакилерге къаршы кучъ къулланыр. Яни, мелек рухларнен сыртланлар, дюнья аятында бир арада яшарлар. Бириси Аллахны танъыма, Онъа къул олып, Оны тапма ёлунда, дигери ашагъы варлыкъларнынъ табиатлары ичерисинде яшамакъны сеадет зан эте.

Аслында бири-бирлерине зыт табиатларнынъ бир дюньяда яшамалары, пек зор бир имтиандыр. Факъат инсаногълу бу имтианны кечмеге меджбурдыр. Зира дюнья имтианыны кечип, иляхий къавушувгъа наиль олмакъ, инсаннынъ асыл гъаесидир. Бунынъ ичюн де, онынъ фена сыфатлардан къуртулып, макъталгъан сыфатларгъа саип олмасы, яни инсаний шеревнен яшамасы керек.

Инсаннынъ руху семавий, бедени исе топракътан яратылгъандыр. Бунынъ ичюн руху Аллахгъа дёнер, бедени де топракъгъа дёнер. Инсан, бедени итибарынен башкъа айванларнынъ сыфатларыны ташыр. Бунынъ ичюн де кендини маневий оларакъ тербие этмеси, нефсини тертипке къоймасы, ве бойледже рухуны къуветлендирмеси зарурдыр. Акис алда Иблис ве нефсининъ истеклерине магълуп олур. О вакъытта рухнынъ кучю зайыфлар. Къуран-и Керимде буюрылыр:

«Нефиске ве онъа бир такъым къабилиетлер берип де, яхшылыкъ ве яманлыкъларны илъхам эткенге емин этерим ки, нефсини феналыкълардан арындыргъан, къуртулышкъа иришкен, оны феналыкъларгъа комген де, зиян эткендир». (эш-Шемс, 7-10)

Бу аети керимеде бильдирильген, инсаннынъ ич алеминдеки феналыкъ ве такъваны Хазрети Мевляна шу шекильде изаатлай:

«Эй Аллах ёлджусы! Керчекни огренмек истесенъ; Муса да, Фараон да ольмедилер; бугунъ сенинъ ичинъде яшайлар, сенинъ ичинъде гизлендилер, сенинъ гонъюлинъде дженклерине девам этелер! Бу себепнен бири-бирине душман олгъан бу эки кишини кендинъде араманъ керек!»

Кене Хазрети Мевляна шойле буюра:

«Вуджутны ашыры беслеме! Чюнки о, сонъунда топракъкъа бериледжек бир къурбандыр. Сен, асыл гонъюлинъни беслемеге бакъ! Юджелерге кетеджек ве шерешленеджек олгъан одыр».

«Беденинъе ягълы баллы шейлерни аз бер. Чюнки оны керегинден чокъ беслеген кимсе, сонъунда нефсаний арзуларгъа тюше ве резиль олып кете».

«Рухкъа маневий гъыдалар бер. Терен тюшюндже, индже анълайыш ве рухий гъыдалар бер де, кетеджек ерге кучлю, къуветли кетсин».

Тербие олмагъан бир нефис, тамырлары чурюк бир терекке бенъзер. Онынъ чурюклигининъ аляметлери; дал, япракъ ве мейваларында корюнир. Юректе де бир хасталыкъ бар исе, беденнинъ арекетлеринде ортагъа чыкъар ве зарары корюлир. Булар, тедависи зарур олгъан асет, пахыллыкъ, кибир киби нефсаний сыфатлардыр. Бу менфий сыфатларнынъ тюзетильмеси исе, Аллахнынъ бизге косьтерген ёлдан кетмекнен мумкюн олур.

Инсан озь шахсиетини, Аллах Таалаынынъ ризасына уйгун бир шекильде инша этмеси хусусында энъ эсаслы эки ёл исе, бири «орънек алмакъ» ве дигери де «такълит» этмектир.

Орънек алув ве такълит

Инсан, догъгъанындан итибарен эр хусуста бир орнеке мухтадждыр. Чюнки о, тиль, дин, ахлякъ, адетлер киби

аятыны шекиллendirген бутюн фикир, инанч ве арекетлерини эп кендисине косътерильген орьнеклернен къазаныр. Базы кучюк истисналар олса да, умумий оларакъ бу бойледир. Меселя, бир бала, ана бабасынынъ тилини огренир, анджакъ о тильде къонушур. Даа сонъра башкъа орьнеклернен экинджи, учюнджи ве дёртюнджи тиллерни огрене билир. Яни инсаннынъ тербиеси, табиий оларакъ мевджут олгъан такълит ёлу иле, мусбет я да менфий шейлерни такълит этмекнен огренир. Бу саеде инсан, ана, баба, къоранта чевресе ве яшагъан дживардан тесир алыр ве мусбет я да менфий бир шахсиет оларакъ джемиетке къатылыр.

Инсаннынъ тилни ве бенъзери хусусларны огренмеси умумиетнен къолайдыр. Анджакъ диний, ахлякий ве маневий тербиеси ёлунда буюк ве джиддий маниалар ортагъа чыкъар. Чюнки иляхий ираденинъ инсангъа имтиан гъае-синен берген нефис ве шейтан киби маниалар, инсанны бу фазилетлерни такълид этмектен узакълаштырыр.

Инсанлар, фытратларында мевджут олгъан орьнек алув ве такълит этюв себебинен -мусбет я да менфий- рехбер къабул эттиклери кимселерге багъланыр, кучълери нисбетинде оларнынъ изинден кетмеге тырышырлар. Бойледже, диний, ахлякий ве маневий дюнья, пейгъамбер ве Аллахнынъ якъын къуллары тарафындан шекиллendirильмедикче инсанлар, гъафлет, сапкъынлыкъ ве исыангъа сюйрекленирлер. Бойледже оларнынъ эбедий сеадетлери аджныкълы бир зараргъа огъар.

Бугунъ алчакъ яшайыш сюрген бир чокъ мешур инсанларны кендине орьнек алып, оларгъа эришмек ичюн кендилерини ве эбедий сеадетлерини телюкеге аткъанларнынъ алы, не буюк инсан исрафы ве медениет пислигидир. Бу дешет бериджи ал, асыл бош ташланылгъан гонъюль тахтынынъ толдурылмасы адына янълыш кимселерге такъдим

этилип, зиян этильмесинден башкъа бир шей дегильдир. Мевляна бу аджайип алны шойле анълатыр:

«Къозунынъ къашкъырдан къачмасына шашылмаз. Чюнки къашкъыр къозунынъ душманы ве авджысыдыр. Лякин айрет этиледжек шей; къозунынъ къашкъыргъа гонъюль баъламасыдыр».

Бу себепнен инсаниет даима индже рухлу ве зариф къальпли рехберлерге мухтаджтыр.

Пейгъамберлернинъ орьнек шахсиетлери

Бир инсанны севип онынъ шахсиети ве табиятына айранлыкъ дуймакъ ве оны такълид этмеге тырышмакъ табиий бир шейдир. Инсаногълу ичюн энъ мукеммель орьнеклерни тапып, оларнынъ изинден кетмек гъает муим бир хусустыр. Бу себептендир ки, сонъсуз лютф саиби олгъан Аллах, инсаногълуна ялынъыз китаплар дегиль, бир де о китапларнынъ джанлы ифаделери олгъан ве бинъбир тюрюк юксек сыфатларгъа саип пейгъамберлер ёллагъандыр. Олар ойле орьнек шахсиетлердир ки, диний, илмий ве ахлякий арекетлер итибарынен эр тарафтан мукеммеллик арз этерлер. Акъикъатен о пейгъамберлернинъ эр бири, инсанлыкъ тарихында белли орьнек арекетлерини зирвелештирип инсаниетке истисна хызметлер эткенлердир.

Дюньянынъ нересинде олса олсун, инсанлар арасында укюм сюрген бир адалет корюнсе я да инсанларнынъ къальплерини бири-бирине баълагъан бир рахамет ве шефкъат бар исе, азырлыкъсыз билинъ ки, бу фазилетлер пейгъамберлерден ве оларнынъ изинде юрген инсанлардан накъл этильгендир. Бир джемаатта зенгинлер, факъирлерге шефкъатнен бакъа иселер, къуветлилер мазлумларны къорчалай иселер, сервет сакълери оксюзлерни имае эте иселер, билинъ ки бу фазилетлер пейгъамберлерден на-

кыйл этильген.

Хазрети Адем ве Ава -алейхимесселям- нен башлагъан инсаниет къорантасы, диний бахт ве сеадет ичинде яшамакъ узъре Меккедеки Кябенинъ ерини ильк ибадетхане эткен эдилер. Даа сонъ аятий ве ичтимаий заруриетлер себебинен инсанлар этрафкъа яйылмагъа башладылар, вакъты-вакътынен пейгъамберлернен догъру ёлгъа чагъырылдылар, диний аятны девам эттирдилер. Иляхий акъикъатлар, джаиль инсанлар тарафындан бозулгъанджа Аллах, пейгъамберлер ёллады ве бу бозгъунлыкъны тюзетип, динни янъыдан джанландырды. Бойледже инсаниет алеми, тарих боюнджа иляхий бир лютфнинъ эсери оларакъ фердий ве ичтимаий яманлыкълардан къуртарылып ахыр замангъа етишти.

Ниает, «Сеадет асыры» кельди ве Пейгъамбер эфендимиз Хазрети Мухаммед Мустафа -салляллаху алейхи ве селлем- нен диний аят ильк башлагъан ерде, сонъ бир кере кемалыны косътерди. Артыкъ Пейгъамберимизнинъ кемалындан сонъра янъы бир мукеммеллик тасавуры имкянсыздыр. Зира пейгъамберлер ёлламакъ суретинен диннинъ текрар джанландырылмасы сонъуна эрдирилъген ве бу Аллахнынъ разы олгъан дин, Ислям дини эди.

Бу алда демек мумкюн ки, инсаннынъ огренмесинде табийи олгъан такълид ичюн энъ мукеммель орьнек, аяты боюнджа косътерген мисаллернен Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-дир. Пейгъамбер эфендимизни такълит этювдеки мувафакъиет исе ич шубесиз, табиаат ве шахсиетине багълы оларакъ Оны бутюн къальбимизнен севмеге багълыдыр.

ОНЫ НЕ КЪАДАР СЕВЕМИЗ?

Гонъюльни ве акъылны къулланмакъ

Аллах, инсанны энъ гузель шекиълде яратты, энъ устюн варлыкъ олмакъ шерефини берди. Ерде ве кокте не бар исе, инсаннынъ хызметине бергенини беян этти. Табиий ки, бутюн булар тюшюнген кимселер ичюндир.

Бу Аллахнынъ бизге берген ниметлерини тюшюнемек ве оларны макъсадларына коре къулланмакъ, энъ буюк вазифемиз демектир. Хусусан гонъюлимизни ве акъылымызны энъ догъру шекильде къулланмамыз керек.

Акъыл насыл къулланмалы?

Акъыл, нефиске къул олмамалы, акисине иляхий акъикъатларны идрак этип, имтиан дюньясында олгъаныны анъламалы.

Гонъюльни насыл къулланмакъ керек?

Гонъюль, Аллах ашкъынынъ асыл мекяныдыр. Бунынъ ичюн бутюн гуняхлардан темиз тутулмалы, зикир ве тевхиднен толу олмалыдыр. Сонъунда да Аллахкъа бир къальб-и селим⁸³ оларакъ алып барылмалы. Бойле бир алгъа етишмек ичюн де;

Екяне орьнек, Хазрети Пейгъамбер

Аллах, бизлерни тенбилемек ве догъру ёлгъа къоймакъ ичюн пейгъамберлер ёллагъандыр. Онынъ лютфи оларакъ, Пейгъамберимизге къадар 124 бинъден чокъ пейгъамбер кельди. Аллах, энъ чокъ севген пейгъамберни де энъ сонъгъа ташлады. Бутюн пейгъамберлерни тек бир халкъкъа ёл-

83 - Къальб-и селим – хаста олмагъан, темиз бир юрек.

лады. О пейгъамбер, озь халкъыны догъру ёлгъа чагъырды. Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизни исе бутюн инсаниетке ёллады. Къыяметке къадар олгъан девирни Онынъ теблигъ саасына берди.

Аллах, дюньяда имансызлыкънынъ ве джаилликнинъ энъ дешетли заманында, Оны тек башына инсанлыкъкъа бир рехбер оларакъ, бир кунеш киби эдие этти.

Муджизелернинъ энъ буюги

Аллах Таала, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизге муджизелернинъ энъ буюгини эдие этти. Бу муджизе Къуран-и Керимдир. Къуран къыяметке къадар Аллахнынъ келамы олгъаныны ве Ресулюллахнынъ пейгъамберлигини исбат этеджектир. Къыяметке къадар кельген бутюн инсанлыкъ Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизге берильген бу муджизени кореджек, якъындан танийджактыр.

Хазрети Пейгъамбер, Къуран муджизесинен ойле бир джемиет мейдангъа кетирди ки, онъа Сеадет асыры джемиети ады берильди. Дюньяда бойле экинджи бир джемиет ёкъ. Чюнки О, джахилие инсанлыгъындан, яни Хинд океанынынъ энъ тюбюндеки инсанлардан, фазилет оларакъ Хималай дагъындан даа юксеклерге етишкен инсанлар мейдангъа кетиртти. Къызларыны тири-тири комген вахший бир джемиет, Хазрети Пейгъамбернинъ огретюви, фейизи ве руханиетинен, Тигр озенининъ кенарында бир къашкъырыннъ зайыф бир къозуны ашамасына биле даянамайджакъ дереджеде мерхамет, шефкъат ве месулиет ислеринен толу алгъа кельди. Ялынъыз бу мувафакъиет биле Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ шахсиетиндеки юджелигини ве Онынъ насыл мукеммель бир усве-и хасене, яни энъ гузель орьнек олгъаныны косътермек ичюн етерлидир.

Сокъур олгъанлар кунешни къабаатлар

Эгер козьлер сокъур дегиль исе Оны мытлакъа корер. Эгер къылый дегиль исе, Онда ич бир эксиклик тапалмаз. Яни Онда мын тапкъанлар, асылында кенди аджизет, хата ве нокъсанлыкъларыны ифаде этмектедирлер. Тарих, къавимлернинъ озъ пейгъамберлерине якъан игренч къабаатлав ве зулумларнен толудыр. Зира пейгъамберлернинъ теблигъ эттиклери иляхий акъикъатлар, базы инсанларнынъ нефсаний арзуларына уймагъаны ичюн олар бу гузелликлерден раатсыз ола эдилер. Бунынъ ичюн олар да яшагъанлары нефсаний аятнынъ нормаль къабул этильмесини сагъламакъ максадынен озъ эксиклик ве чиркинликлерини пейгъамберлерге ташламагъа чалыша эдилер. Долайысынен бугунъ де Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-ге къаршы япылгъан чиркин ифтираларнынъ эписи, керчекте о лафларны якъан инсанларнынъ озъ ярамай ахлякъларындан ве бедбахтлыкъларындандыр.

Эр барлык, аятыны анджакъ озъ табиятына уйгъун бир меянда юрютебиле. Инсан да бу къайденинъ тышында дегильдир! Насыл ки ашы ве авасы, чечек озеклерининъ ичиндеки алем олгъан бир балкъуртыны, алышкъаны алемнинъ тышында яшатмакъ мумкюн дегиль исе, бунынъ терсине яшамасы писликте олгъан бир сычанны да гуль багъчасында яшатмакъ мумкюн дегильдир. Юксек рухлар, Пейгъамбернинъ акъикъатындан кельген гузелликлернен гъыдалангъанлары киби, кирли ве гуняхкяр рухлар да гуняхларнен къанаатланырлар.

Хазрети Эбу Бекир -радияллаху анх-, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ юзюне бакъар: «Аман не къадар да гузель!» деп айран къалыр эди. Бу, асылында о кузьюде кенди ич алемини корьмекте еди. Акъикъатен Хазрети Пейгъамбер -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ:

«Эбу Бекирниң малындан файдалангъаным къадар башкъа ич бир кимсениң малындан файдаланмадым...» ифадеси къаршысында, Хазрети Эбу Бекир -радияллаху анх- козяшлары ичинде:

«Мен ве малым, ялынъызджа сениң ичюн дегильми, я Ресулюллах?!..» (Ибн Мадже, Мукъаддима, 11) демекнен кендиси эр шейинен берабер Аллах Ресулине адагъаныны ве онынъ да фаний олгъаныны косьтергендир. Зира онынъ ич алами, Ресули Экрем эфендимизнинъ ахлякыны акис эттирген бир кузьгю алына кельди.

Башкъа яндан Аллах ве Ресулининъ биринджи душманы Эбу Джехиль де о мубарек юзьден там терси бир корюниш алып, о гузеллик ве ихтишамдан насипсиз къалды. Бу фаркълылыкынъ себеби; экисининъ де Пейгъамбер кузьгюсинде кенди акыкъатларыны, яни ич алемлерини корьмелери эди. Зира Пейгъамберлер бир кузьгю кибидир; эр кес онда озь ич алемини корер! Ич бир кузьгю ялан сёйлемез, яни чиркинни гузель, гузельни де чиркин косьтермез! Онда акис эткен шей не исе оны косьтерир.

Мусульманларгъа, Къурангъа ве Хазрети Пейгъамберге къаршы кельгенлер, эрте я да кеч, иляхий интикъамнен къаршылашаджакълары муакъкъакътыр.

Бу инсанлар къаранлыкъ дюньяларында бир йылан кибилер. Олар вакъты-вакътынен зеэрли агъызларынен, шуурсыз къалемлеринен, Пейгъамберни севген темиз диндарларны айыпларлар.

Шуны да эйи бильмели ки, Аллахнынъ, инсан табиятына лютф эткен акыкъаткъа мейиль бермек иссини ёкъ этмек мумкюн дегиль. Динсизлик не къадар яйгынлаштырылса да, диннинъ рухий ве виджданий теренликлерге ерлештирилъген юдже къаврамларнынъ ешermесине мания оламаз.

Къулнынъ, Раббине якълашув ихтияджыны токътатмакъ мумкюн дегиль. Яратылыштаки бу ульвий неше битирилемез. Чюнки Аллах, инсаннынъ дин ихтияджыны ве Раббине якълашув истегини, суннетуллах оларакъ, яни Аллахнынъ денъишмез къаиделери оларакъ такъдир эткендир.

Акъикъаткъа къаршы сокъур олып, иляхий нурны сёндюрмеге тырышкъан гъафил инсанларнынъ алыны Мевляна не гузель тасвир эте:

«Дюньямызны айдынлаткъан кунешни азарламакъ, онда къусур арамакъ, меним эки козюм де кёрдыр, къаранлыкътыр деп кендини азарламакъ кибидир».

«Аллах, бирисининъ пердесини йыртып, айыбыны ортагъа тёмек истесе, онынъ гонъюлине, темиз кишилерни айыплама истеги берир».

Инсаниет, Хазрети Пейгъамберни айыпламакъны дегиль де, Онъа насыл тешеккур этеджегини тюшюнмели. Зира Онынъ догъумындан вефатына къадар инсаногълунынъ къуртулуш ве хидаети ичюн чырпынмасынынъ къаршылыгъыны бермек ичюн шюкран исперинен толмагъан бир гонъюль, гонъюль дегильдир.

Ойле ки, Пейгъамбер эфендимизнинъ бизлерге муаббетти, бир ананынъ ве бабанынъ эвлядына олгъан муаббетинден даа да чокътыр. О Пейгъамбер эфендимиз ки, ич бир инсаннынъ озю къадар къоркъутилмагъаныны, эзиет ве къыйындыжлыкъ коръмегенини, ач къалмагъаныны беян эте. (Тирмизи, Къыямет, 34/2472) Лякин виджданы да бундан асла шикъетчи дегиль. Факъат умметининъ чеккен ызтыраплары, Онынъ юрегини якъа. О, ойле мераметли ве бизни тюшюнген бир пейгъамбердир ки, дюньяда бизим афу этильмемиз ве къутулмамыз ичюн чырпынгъаны киби махшер куню де Аршнынъ астында бизни тюшюнеджек ве седжделерге къапанып, бизге шефаат этмек ичюн Аллахкъа, дуасы къабул

олгъандже козьяшларынен ялвараджакътыр...⁸⁴

Бу шекильде дюнъяда да, ахиретте де бизге шефаат ичюн чырпынган бир пейгамберге шюкран оларакъ биз де бугунъ Онынъ арзу эткени бир мумин олабильмек ве Оны джандан даа азиз тутаракъ, Онъа севдалы бир гонъюль олабильмек ичюн чырпынмалы дегильмизми?

Севген, севгенине таби олур

«Киши севгенинен берабердир», - буюрыла. (Бухари, Эдеп 96) Биз, Пейгамбер эфендимизни не къадар севемиз? Эльбетте бу севгини, севгеннен севильген арасында пайлашылган бераберликлер оларакъ анълап яшамакъ керек. Инсан, севгенинен сёз ве аркетлеринде берабердир, дуйгъу ве тюшюнджеде берабердир, яшайышта берабердир. Яни севгиде бойле бераберликлер олмаса ве севген севгенине айкъыры ёл тутса о вакъыт севгенинен берабер оламаз, чюнки севмей, демектир. Суннети Сениесине не къадар сарыламыз? Эвлятларымызгъа ве чевремизге Пейгамбер эфендимизни не къадар анълата билемиз?

Онъа таби олмакъ гонъюль тасили истер

Шу чалкъантылы дюнъяда ве феръят мейданы махшерде сеадетимиз ичюн аятымызнынъ эр саифесинде Пейгамбер эфендимизни орьнек алма зарурети бардыр. Оны, ичтимаий аятта орьнек алмалы, аилевий аятта орьнек алмалы, иш аятында орьнек алмалымыз. О, энъ тюптеки дереджеден энъ юкъары дереджеге къадар бутюн инсанларгъа еяне орьнектир... Оны насыл орьнек аладжакъмыз? Бир кягъыттан окъумакъ илеми? Ёкъ. Гонъюль дюнъямызда о орьнекнинъ тасилини япаракъ... Аллах, бу тасилнинъ усу-

лыны Суре-и Ахзабнынъ 21- аетинде ачыкъ бильдире:

«Ант олсун ки, сизден Аллахкъа ве ахирет кунюне къавушаджагъыны умют эткен ве Аллахны чокъ анъ-гъан (мумин)лер ичюн Ресулюллахта усве-и хасене (энъ мюкеммель бир орьнек) бардыр». (эль-Ахзаб, 21)

Бу тасильнинъ биринджи шарты – Аллахкъа къавушмакъны умют этмектир. Аллах къатында эсап береджегимизни ич бир вакъыт унутмайып девамлы бу шуурнен яшамамыз лазымдыр.

Бу тасильнинъ экинджи шарты – Ахиретке къавушмакъны умют эмек ве бунъа кесин бир шекильде инанмакътыр. Фанийликни анъламамыз ве онынъ сынъырларыны кечмемиз лязим. Буны Хазрети Мевляна не гузель ифаде эте:

«Дюнья аяты бир тюштен ибареттир. Дюньяда сервет сауби олмакъ, тюшюнъде хазине тапманъа бенъзер. Дюнья малы, несильден несильге берилип дюньяда къалыр».

Бу бакъымдан бир имтиан дюньясы ичинде олгъанымызнынъ фаркъында олмамыз зарур. Бу шекильде нефсаний арзуларны ёкъ этип, гонълюмизни сонъсузлыкъ ёлджусы этмелимиз. Ойле бир шекиль къазанмалымыз ки, ахирет бизим ичюн къавушма мейданы алына кельмели. Иште, бунунъ тасили ичюн де эфендимизнинъ усве-и хасене, яни орьнек шахсиетинден ис алмакъ шарттыр. О вакъыт Аллах, бизге дженнетни ваад эте, ве Джемалине къавушманы ихсан этеджегини беян буюра.

Бу тасильнинъ учюнджю шарты да – Аллах Тааланы чокъча зикир этмектир. Къальпнинъ Аллахнен девамлы берабер олмасы керек. Не къадар бераберлик? Бунунъ джевабы башкъа бир аеттебериле; **«аякъта экенде, отурып ве янлары узеринде экенде».** (Ал-и Имран, 191) Яни девамлы бир бераберлик... Девамлы оларакъ иляхий камеранынъ

астында олгъанымызны ис эте бильмек... Раббимиз бизге шахдамарымыздан даа якъын. Я биз Онъа не къадар якъынмыз? Иште, бу якынлыкъны къурып олмакъ ичюн эфендимизни орнек алмамыз талап этилир.

Хазрети Пейгъамбернинъ хатыры ве биз

Ресулюллах эфендимизнинъ хатырыны ве шерефини анъламайып ве тасиль этмейип, Аллахкъа догъру ёл алмакъ мумкюн дегильдир. Бу себептен Аллах, Къуранда бизге Хазрети Пейгъамберге берген къыйметини хусусан ифаде буюрмактадыр:

«Шубъэсиз ки, Аллах ве мелеклери, Пейгъамберге чокъ саяят этерлер. Эй муминлер! Сиз де Онъа чокъча саяяват кетиринъ ве там бир теслимиет иле селям беринъ!» (эль-Ахзаб, 56)

Аллах да Пейгъамбер эфендимизге саяят этмектедир. Яраткъан энъ юдже варлыгына биззат кендиси ве мелеклери саяят этмектедирлер. Бунунъ керчек кейфиетини, бизим къальбимизнинъ, шуурумызынъ, акъылымызынъ анъламасы мумкюн дегиль. Аллах яраткъан бир варлыгына насыл саяят этер? Бу хусуста базы анълатмалар олса да акъикъатте бир сыр-ы иляхийдир. Факъат шу беллидир ки, Аллахнынъ эфендимиз -салляллаху алейхи ве селлемге ап-айры бир муаббети ве незакети бардыр. Аллах Таала, бизим де буны анъламамызны истей ве шойле эмир эте:

«Эй муминлер! Сиз де Онъа чокъча саяяват кетиринъ ве там бир теслимиет иле селям беринъ!»

Анджакъ бу саяяватны ве бу селямны тек тилимиз ерине кетирмемелидир. Эр алымыз Онъа саяяват ве селям шекилинде олмалыдыр. Аиле аятымызда, иш аятымызда, инсанларнен муамелелеримизде эр арекетлеримиз, Хазрети Пейгъамберге саяят ве селямгъа ляйкъ бир шекильде ол-

макъ керек. Меселя, тюшюнмели ки, Ресулюллах -салляла-
лаху алейхи ве селлем- эфендимиз меним аиле аятымдан,
тиджаретимден ве инсанларнен муамелелеримден Онъа
акис эткен арекетлерге тебессюм этерми? Балаларымы
тербиелемемге тебессюм этерми? Ибадет аятыма тебес-
сюм этерми?

Бу суаллерни бугунь кендимизге сорап нефсимизни ве
гонъюлимизни эсапкъа чекмесек, ольчемесек, ярын мах-
шер куню эсап ве мизанымыз даа дешетли оладжактыр. Ич
шубъэсиз ки, къыямет кунюнде эпимизге:

اِقْرَأْ كِتَابَكَ كَفَىٰ بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسْرَةً

**«Китабынъы окъу! Бугунь санъа эсап соруджы ола-
ракъ кенди нефсинъ етер»,**- (эль-Исра, 14) буюрыладжак-
тыр.

О вакъыт амель дефтерлеримизде гизли ве сакълысынен
эр алымызны кореджекмиз. Озь аятымызны сейир этеджек-
миз. Намазларымызны насыл къылдыкъ? Оразаларымызны
насыл туттыкъ? Ибадетлеримизни ялыньыз шекиль ола-
ракъ эда эттикми, ёкъса рухумыз ве къальбимизнен къул-
лукъ этикми? Аллахнынъ бизге дюньяда берген сайысыз
ниметлерине насыл шукюр эттик? Бизге берильген рух, акъ-
ыл, зека, пара, мал, мулъкнинъ не къадарыны Аллахнынъ
ёлунда масрафладыкъ? Не къадарыны исе бош шейлерге
масрафладыкъ? Аллахны ве Хазрети Пейгъамберни не къа-
дар севдик ве не къадар Аллах ве Ресулининъ ахлякъына
якъынлаштыкъ?

Бутюн булар ярын амель дефтеримизде бизге косъте-
риледжек ве къыямет экранларында сейир эттириледжек.
Анджакъ асыл меселе, бу дюньяда алымызны сейир этмеге
бильмек ве керекли тедебирни алмагъа бильмектир.

Севги ве эдеп имтианы

Бутюн инсанлар бир имтиан дюньясы ичинделер. Яни бу дюнья иляхий бир имтиан еридир. Бу муим имтианлардан бири де, Хазрети Пейгъамберге нисбетен севги, итаат ве эдеп хусусындадыр. Аллах буюра:

«Эй, иман эткенлер! Аллахкъа итаат этинъ, Пейгъамберге итаат этинъ. Ишлеринъизни бошуна чыкъарманъ». (Мухаммед, 33)

«Эй, иман эткенлер! Сеслеринъизни Пейгъамбернинъ сесинден юксельтменъ. Бири-биринъизге багыргъанынъыз киби, Пейгъамберге юксек сеснен багырманъ. Ёкъса, сиз фаркъына бармадан, амеллеринъиз бошуна кете берир.

Аллах эльчисининъ узурында сеслерини къыскъанлар, шубесиз Аллах къальплерини такъва иле имтиан эткен кимселердир. Оларгъа магъфирет ве буюк бир мукъфат бар.

(Ресулим!) Санъа одаларнынъ арт тарафындан багъыргъанларнынъ чокъу акъылы етмеген кимселердендир». (эль-Худжурат, 2-4)

Демек ки, Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-эфендимизге олгъан незакетимиз, Онынъ Суннетине таби олмамыз, Аллах Ресулини якъындан танымамыз, гонъюллеримиз ичюн бир такъва имтианыдыр. Айны вакъытта да Аллахкъа якъынлыкъ весилесидир...

Демек ки, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем-эфендимизге къаршы къаба даврангъан, узакътан бакъыргъан, Онъа сайгъысызлыкъ якъкан кимселер де акъылы етмеген, джаиль кимселердир.

Бу меселеден чыкъаджакъ башкъа бир нетидже даа бар,

Аллах Ресулини насыл орьнек алмакъ керекмиз? Аятымызны, Аллах Ресулининъ аятынен насыл ольчемек керекмиз? Бу хусуста да Къураннынъ бизге ачыкъ талиматы шудыр:

«Ким Аллах Ресулине итаат этсе, Аллахкъа итаат эткен киби олур. Юзь чевиргенлерни исе (быракъ), сени оларнынъ башына бекчи ёлламадыкъ!» (эн-Ниса, 80)

Оны севмекте ольчо

Абдуллах бин Хишам, Ресулюллахкъа муаббет насыл олмалы мевзусында шойле бир адисе анълата:

«Бир кере Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлемнен бирликте эдик. Ресулюллах, Хазрети Омернинъ элини тутып отура эди. О сырада Омер -радияллаху анх-:

«—Я Ресулаллах! Сен манъа джанымдан гъайры эр шейден даа севгилисинъ!»- деп Ресулюллахкъа нисбетен муаббетини ифаде этти.

Онынъ бу сёзюне Пейгъамбер эфендимиз:

«—Ёкъ, джанымы къудрет элинде туткъан Аллахкъа емин этерим ки, мен санъа джанынъдан да севгили олмасам, сен акъикъий иман этемезсинъ!» буюрды.

Хазрети Омер -радияллаху анх-:

«—О алда, валлахи шимди Сен манъа джанымдан да чокъ севгилисинъ я Ресулаллах!» деди. Бунынъ узерине Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-:

«—Иште шимди олды, эй Омер!»- буюрды . (Бухари, Эйман, 3)

Иште, Хазрети Мухаммед Мустафа -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизге бойле бир ашкъ ве муаббетнен таби олмалы. Оны гонъюлимизнинъ еяне султаны ве аятымызнынъ рехбери япмалы. Чюнки Оны севмек, бизге фарз

къылынды.⁸⁵ Аллах Таала, Къуран-и Керимде:

الْبَيِّ أُولَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ

«Пейгъамбер муминлерге озъ джанларындан даа якъындыр...» (эль-Ахзаб, 6) буюрды. О, бизге кенди джанларымыздан даа якъындыр.

Бу итибарла Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлемге муаббет, хадис-и шерифте де акъикъий иманнынъ шарты оларакъ зикр этильгендир:

«Нефсим къудрет элинде олгъан Аллахкъа емин олсун ки; мен сизден биринъизге, анасындан, бабасындан, балачагъасындан ве бутюн инсанлардан даа севимли олмагъандже, сиз акъикъий манада мумин сайылмазсынъыз.» (Бухари, Иман, 8)

Бунынъ ичюн сахабе-и кирам Ресулюллах эфендимизнинъ энъ уфакъ арзусына биле:

«Анам, бабам, джаным, эр шейим санъа феда олсун, я Ресулаллах!» деп арекет эткенлердир ве эр весиленен Онъа нисбетен севдаларыны косътергенлердир.

Бу муаббет къаршысында дикъкъатсыз олмакъ, урьмет-сизликнен арекет этмек, бир джаиллик эсеридир. Бу муаббетке сарылмакъ да, къуртулыш ёлудыр.

Оны севменинъ алямети

Инсан, чокъ севген инсанны чокъча анълатыр, эр весиленен онынъ акъкъында сёз ачар. Тиджаретине далгъан бир тиджаретчи, девамлы ишинден бахс этер. Шойле къазандым, бойле гъайып этти. Шу ерде шу къазанч бар, бу ерде бу къазанч бар, дер... базылары исе бала-чагъасыны пек

север, эр вакъыт, эр ерде балаларындан бахс этер. Факъат сахабе-и кирам ве Аллахнынъ якъын къуллаары эп Пейгъамбер эфендимизден бахс эткенлер. Ве бундан эбедий бир лезет алгъанлар.

Иште таныма, такълид этме ве ахиретте Онынънен бе-рабер олма истегинен толу бир Пейгъамбер ашкъы бойле олур! Аллах, Пейгъамберимизни якъындан танымакъны ве севмекни эпимизге насип эйлесин. Амин!..

Алемнинъ бар олма себеби олгъан сырлардан бири де, севген инсаннынъ, севильгеннинъ алындан насип алмасы-дыр. Севген киши, не къадар кучьсюз олса да, севген кимсе-нинъ шанына коре бир нетидже къазаныр.

Оны кереги киби анълата бильмек зор

Халид бин Велид -радияллаху анх-, бир дженк эснасын-да мусульман бир аширетнинъ янында къонакълагъан эди. Аширет реиси онъа:

«—Бизге Мухаммед -салляллаху алейхи ве селлем-ни анълат!» деди.

Халид бин Велид -радияллаху анх-:

«—Аллах Ресулининъ о эбедий гузелликлерини анъ-латмагъа кучюм етмез. Оны анълатмакъ мумкюн дегиль!» деди.

Реис:

«—Бильгенинъ къадар анълат! Къыскъа ве озь оларакъ тариф эт!» деди. Бунынъ узерине Хазрети Халид шойле деди:

الرَّسُولُ عَلَى قَدَرِ الْمُرْسَلِ

«–Ёлланылган, ёллаганга лаяыкъ олур!.. (Ёллаган, алемлернинъ Рабби, кяинатнынъ яратыджысы олганына коре, ёлланылган пейгамбернинъ шаныны бар сен эсаб эт!)»⁸⁶

Аллах, юреклеримизге, асхабы кирамнынъ Хазрети Пейгамберге олган ашкъындан исселер насип эйлесин! Аятымызны, Ресулюллах -салляллаху алейхи ве селлем- эфендимизнинъ муаббетинен гузеллештирмеге насип этсин!

Амин!..

86 - Бакъынъыз, эт-Тевбе, 24.

СОНЪ СЕЗ

Аллах Ресули -салляллаху алейхи ве селлем-нинъ юдже шефаатына наиль олмакъ ичюн, Онынъ ёлуна уймакъ хусусында анги нокътада олгъанымызны янъыдан ольчемек керекмиз. Аятымызны бу небевий черчевенен тюзельтимиз. Джиддий тюшюндже ве гъайрет ичине кирмелимиз. Онынъ умметине ляйыкъ бир яшайыш сюрменинъ эеджаны ичинде ибадетлеримизге, арекетлеримизге, ислеримизге, тюшюнджелеримизге, бугунъге ве ярынъга, яни дюнья ве ахиретимизге, Онынъ бенъзерсиз гузелликлерини ве теренликлерини акис эттирмеге чалышмалымыз. Чюнки инсан, севгенине севгиси ольчюсинде багъланыр ве оны такълит этер. Варлыкъ Нуруны кереги киби такъип ве такълит этмек ичюн, Оны керчек манада танып орьнек шахсиетини ляйыгъынен анъламакъ керекмиз.

Чюнки тарла, не къадар берекетли олса олсун, узеринден ягъмур булутлары, кунешли бааръ авасы кечмегендже ешилленмез. Къальпнинъ де топракъ киби махсул бермеси ичюн, Фахр-и Кяинат Пейгъамберимиз -салляллаху алейхи ве селлем-ге багъланмакънен мумкюндир.

Чюнки О, эвель ве сонъракилернинъ энъ юджеси, фазилет ве джумертликнинъ тюкенмез менбаасы – алемдеки берекет ве рахметлернинъ себебидир. Эзелиет ве эбедиет акъыкъатларынен толугъан Къуран-и Керим Онъа эндирильди; иман джианына эдие этильгендир.

Бутюн бу анълатылгъанлардан чыкъкъан умумий ве сонъ нетидже шудыр ки, Пейгъамбер -салляллаху алейхи

ве селлем- эфендимизге я да Оны хатырлатмагъа весиле олгъан эр шейге нисбетен не къадар урьмет этильсе аздыр! Зира о юдже Пейгъамбер, хаял ве идраklarнынъ тышында олгъан Аллах –азимуш-шан- тарафындан «Хабибим» сёзю иле исимлендирильгендир. Кяинатнынъ юдже яратыджысыннынъ, сайысыз мелеклеринен бирликте «салят ве селям» эткен бу юдже Пейгъамбернинъ фазилет ве кемалине якълашмакъ, Оны идрак этмек, келимелернинъ сынъырлы имянларынен мумкюн дегильдир.

Оны тасвир этювде лисан аджизлик ичинде къалыр, бизим лисанымыздаки ифадеси де денъизде бир тамла киби олур...

Не сеадетли о муминлер ки, Аллах Ресулининъ муаббетинден башкъасына гонъюль бермезлер, кийик багъчаларнынъ чечеклерине алданмазлар!..

Эр зерремизнен Онынъ руханиетинден насип алып, Раббимизге къайтайыкъ...

Онынъ муаббетинен Раббимизге ялварайыкъ..

Ол Сеййид-уль Кевнейн Мухаммед Мустафагъа саялат!..

Ол Ресул-юс Сакъалейн Мухаммед Мустафагъа саялат!..

Ол Имам-уль Харамейн Мухаммед Мустафагъа саялат!..

Ол Джедд-уль Хасенейн Мухаммед Мустафагъа саялат!..

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ

Аллах, эбедий сеадет рехберимиз Ресулюллах -саллаллаху алейхи ве селлем- эфендимизнинъ орьнек

шахсиетинден лаяыгынен иссе алып, дюнья ве ахиретимизни Онынъ гузелликлеринен гузеллештирмеге насип эйлесин. Гонъюллеримизнинъ Онынъ кениш руханиетинден насип алмасыны ихсан эйлесин! Къальплеримиз, Аллах ве Ресулининъ севгисине эбедий бир межан олсун! Аллах, джюлемизни Онынъ шефаатына наиль эйлесин!..

Амин!

МУНДЕРИДЖЕ

СЁЗ БАШЫ	3
-----------------------	---

Биринджи болук

Мисильсиз орьнек шахсиет хазрети

Мухаммед Мустафа -салляллаху алейхи ве селлем-7

Усве-и Хасене / Энъ гузель орын.....14

Экинджи болук

Хазрети Пейгъамбернинъ юксе ахлякы.....23

Аллах Ресулининъ юзь ве ахлякъ гузеллиги.....23

Аллах Ресулининъ алчакъгонъюллиги.....27

Аллах Ресулининъ джумертлиги.....28

Аллах Ресулининъ такъвасы.....29

Аллах Ресулининъ зухд аяты.....31

Аллах Ресулининъ незакети.....32

Аллах Ресулининъ эдеп ве аясы.....33

Аллах Ресулининъ джесарети.....35

Аллах Ресулининъ йымшакъ табияты.....36

Аллах Ресулининъ шефкъат ве мерхамети.....37

Аллах Ресулининъ багъышлайды олмасы.....	39
Аллах Ресулининъ къомшу акъларына риает этмеси.....	41
Аллах Ресулининъ факъир инсанларнен мунасебети	42
Аллах Ресулининъ эсир ве хызметчилерге нисбетен муамелеси	44
Аллах Ресулининъ къадынларгъа мунасебети.....	46
Аллах Ресулининъ етимлерге муамелеси.....	49
Аллах Ресулининъ айванларгъа мунасебети.....	50
Йылдызлардаки ольчулер.....	54

Учюнджи болюк

Ресулюллахны такъип этювде къальпнинъ азырлыгъы...56	
Ресулюллахкъа ашкъ иле таби олмакъ.....	58
Онынъ ахлякъ ве ашкъынынъ кузгюси: сеадет асыры...61	
Ресулюллах муаббетининъ яныкъ тереннюмлери.....	65
Асхабы Кирамнынъ Ресулюллахкъа муаббети.....	67
Асхабы кирамдан сонъраки муаббет орынеклери.....	76
Саляват-ы Шериф.....	84

Дёртюнджи болюк

Акыл ве гонъюль мектебинде энъ буюк ихтиядж: орынекшахсиет.....	88
Инсанни инсан якъан тербие – Иляхий тербиеди.....	88
Орынек алуw ве такълит.....	93

Пейгхамберлернинъ орьнек шахсиетлери.....	93
Оны не къадар севемиз?.....	95
Гонъюльни ве акъылны къуллапмакъ	95
Екяне орьнек, Хазрети Пейгхамбер	95
Муджизелернинъ энъ буюги.....	95
Сокъур олгъанлар кунешни къабаатлар	96
Севген, севгенине таби олур	97
Онъа таби олмакъ гонъюль тасили истер	97
Хазрети Пейгхамбернинъ хатыры ве биз	98
Севги ве эдеп имтианы	99
Оны севмекте олъчю	100
Оны севменинъ алямети	101
Оны кереги киби анълата бильмек зор	102
Сонъ сёз.....	103
Мундеридже	110

